

לזכרם של לוחמי "כוח עמוס"

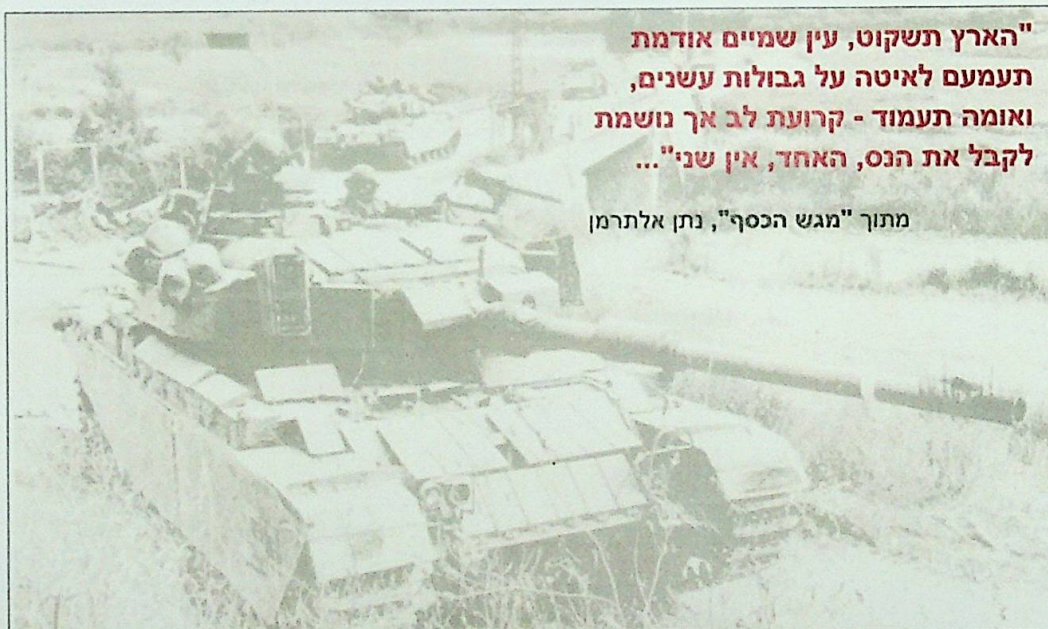
סיפור לחימת

"כוח עמוס" (גדוד 71)

במלחמת יום כיפור 1973

במסגרת חטיבה 7

במובלעת הסורית, רמת הגולן

1973 – 2013

(הופק בעקבות תחקיר מפקדים בשנת 2013, במלאת 40 שנה למלחמה)

לזכרם של לוחמי "כוח עמוס"

סיפור לחימת

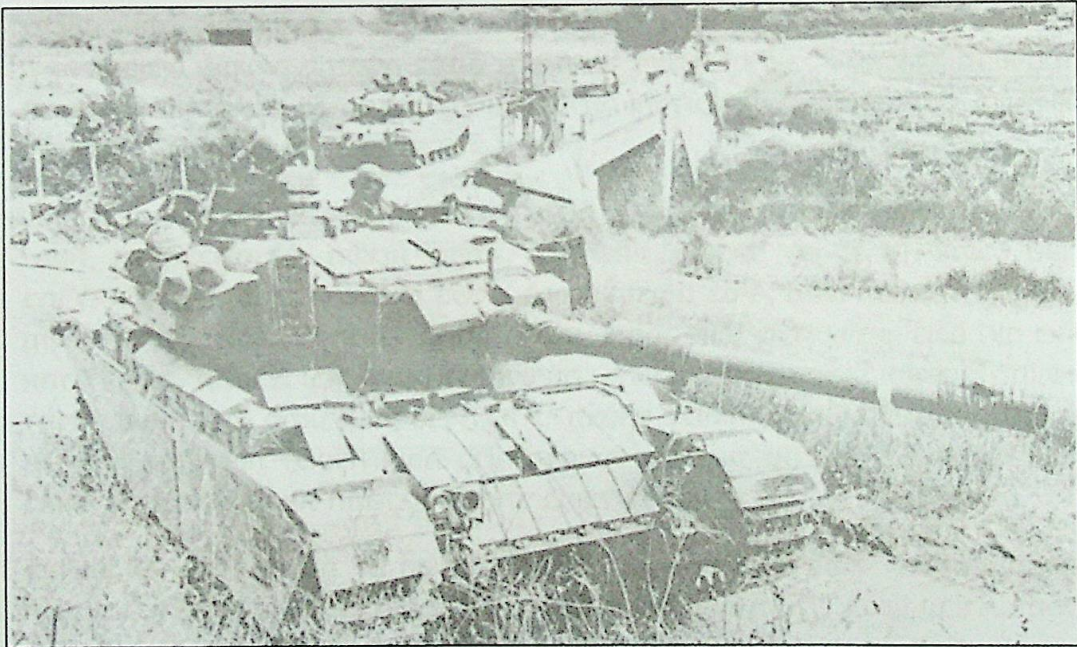
"כוח עמוס" (גדוד 71)

במלחמת יום כיפור 1973

במסגרת חטיבה 7

במובלעת הסורית, רמת הגולן

1973 – 2013

החוברת הופקה בעקבות תחקיר מפקדים בשנת 2013, במלאת 40 שנה למלחמה.

החוברת, תמונות נוספות והסרט "כעוף החול" הופקו גם על 2 תקליטורים.

בתחקיר השתתפו ה-מג"ד, כל ה-מ"פים, סמ"פים ומפקדי צוותי 269, קציני מטה בגדוד, וחוקרי מה"ד-היסטוריה ב-צה"ל.

משפחות שכולות וחברים יקרים,

"כוח עמוס" (כץ) התגייס אחרי פרוץ מלחמת יום הכיפורים, והשתתף בכיבוש המובלעת הסורית, בהתקפת הנגד של צה"ל ברמת הגולן, בימים 11-23.10.1973.

הגדוד לחם במסגרת חטיבה 7, ופסגת פעילותו היתה כיבוש הכפר מזרעת בית-ג'אן, העמדה הצפונית-מזרחית הכי קרובה לדמשק אליה הגיעו כוחות צה"ל, ממנה ירו אחר-כך התותחים ארוכי הטווח של צה"ל אל שדה התעופה הסמוך לבירה הסורית. בשבוע השני התמקדה לחימת הגדוד בסיוע לאוגדה שכנה בבלימת חיל המשלוח העיראקי, שנחלץ להצלת סוריה. אמנם התגבורת העיראקית הצליחה לבלום את התקדמות צה"ל לעבר דמשק (לא מעט בשל החלטת צה"ל להפנות את המאמץ העיקרי לגזרת סיני), אך כשלה בניסיון להדוף את צה"ל מהמובלעת הסורית, וכך הותוו גבולותיה.

לוחמת השריון נתפסת כלחימה של מאסות גדולות, אך היא מתחילה בהפעלת הטנק הבודד, שיסודה בעבודת צוות. הטנק הבודד מתופעל על ידי ארבעה אנשי צוות, שאימונים ארוכים צורפים אותם לגוף חי אחד. ימים ולילות ארוכים של אימונים מפרכים, לילות רצופים ללא שינה וטיפולים קפדניים מתובלים במנות נדיבות של זיעה, גריז ואבק – כל אלה מביאים את הצוות למיומנות גבוהה לביצוע משימותיו. המחלקה והפלוגה אף הן מבוססות על השתלבות והתאמה הנרכשות באימונים רבים.

על רקע זה ניתן אולי להבין גודל ההישג של "כוח עמוס" (כץ): חבורה של לוחמים, מיחידות שונות, רובם ככולם ללא היכרות קודמת, נכים שהיו "פטורים" לפי כל דין, אנשים ששהו בחו"ל, אנשי צוות מטנקים שנפגעו בשלבי לחימה קודמים בסיני, מספר מצומצם של צוותים משרידי גד' 71, שלחם בקרבות הבלימה ברמה, ומספר צוותי צוערי שיריון. כולם נענו כאיש אחד לקריאה, התקבצו ובאו נכונים לכל משימה, בהכרה של גודל הרגע וחשיבות המעשה. למרות זאת הגדוד התארגן כמיטב היכולת, הצטרף לכוחות הלוחמים ברמת הגולן, ועל מגבלותיו המקצועיות לכאורה חיפה ברוח הלחימה והנחישות של לוחמיו – והשיג הישגים ראויים לציון, ואולי אף את המשמעותי ביותר במובלעת הסורית.

במלאת 40 שנה למלחמת יום הכיפורים 1973, אנו - מפקדי הפלוגות וסגניהם, ומפקדת הכוח (הגדוד) יחד עם מנחם יעקבי יוזם ומפיק הסרט "כעוף החול", בסיוע עבודת המחקר של אל"מ מיל. אילן סהר, קמ"ן חטיבה 7 במלחמה* (המחקר בוצע מטעם מה"ד היסטוריה ב-צה"ל), חברנו יחד והשקענו מאמצים כדי להציג בפניכם את הסיפור המלא, המדויק והמרשים של פעולות הכוח במלחמה הנוראה ההיא, וזאת כדי להגיש לכם ולדורות הבאים מסמך היסטורי מהימן, מרגש, מכובד ומרשים, הכולל סרט ודפי סיפור.

במהלך עבודתנו המשותפת באיסוף החומר, החלטנו יחד, שראוי לצרף את שמו של גד' 71 לשם החוברת. זאת ראשית מתוך הוקרה לגדוד 71 בחט' 188, שמאז תום המלחמה, אימץ את סיפור המורשת של הקרבות שלנו, ולקח על עצמו לטפל בהעלאת זכר חברינו הנופלים, ובמיוחד את הטיפול המסור במשפחות השכולות.

למען הסר ספק , סיפורנו מתאר את הקרבות של "כוח עמוס" בשלב הפריצה. רובנו ובודאי כל מפקדי הכוח, לא נמנינו עם גד' 71 בפיקודו של משולם ראטס ז"ל. גדוד שלחם בגבורה בקרבות הבלימה.

בחרנו בתוספת השם (גד' 71) מהסיבות הנ"ל, אך נשארנו צמודים לעובדות ההיסטוריות.

כל אשר פעלנו לאחרונה, עשינו למען כבוד חברינו שנפלו בקרבות, ללוחמים שנפצעו בגופם ובנפשם ולאילו ששבו בשלום, ובעיקר כדי לתת לכם, בני המשפחות, מקור לגאווה במורשתם של יקיריכם.

מי ייתן ולא נדרש עוד למערכות נוספות.

* * *

* עוד על פעולות "כוח עמוס" (כץ) תוכלו לקרוא בספרו של אל"מ אילן סהר "עד קצה היכולת" – חטיבה 7 במלחמת יום הכיפורים. (המהדורה הראשונה נחתמה לפני ביצוע התחקיר הנוכחי, ומכאן שיתכן ויש ביניהם הבדלים מסוימים, מינוריים).

לו יהי

מילים ולחן: נעמי שמר

מה קול ענות אני שומע	עוד יש מפרש לבן באופק
קול שופר וקול תופים	מול ענן שחור כבד
כל שנבקש לו יהי.	כל שנבקש לו יהי.
לו תישמע בתוך כל אלה	ואם בחלונות הערב
גם תפילה אחת מפי	אור נרות החג רועד
כל שנבקש לו יהי.	כל שנבקש לו יהי.

לו יהי, לו יהי...	לו יהי, לו יהי,
	אנא – לו יהי,
	כל שנבקש לו יהי.

בתוך שכונה קטנה מוצלת	ואם המבשר עומד בדלת
בית קט עם גג אדום	תן מילה טובה בפיו
כל שנבקש לו יהי.	כל שנבקש לו יהי.
זה סוף הקיץ סוף הדרך	אם נפשך למות שואלת
תן להם לשוב הלום	מפריחה ומאסיף
כל שנבקש לו יהי.	כל שנבקש לו יהי.

לו יהי, לו יהי...	לו יהי, לו יהי...
-------------------	-------------------

ואם פתאום יזרח מאופל
על ראשנו אור כוכב
כל שנבקש לו יהי.
אז תן שלוה ותן גם כוח
לכל אלה שנאהב
כל שנבקש לו יהי.

לו יהי, לו יהי...

(השיר "לו יהי" היה עם השנים ל-"הימנון" של מלחמת יום כיפור 1973)

משפחות יקרות.

את מפקדי "כוח עמוס" (כץ) פגשתי לראשונה בקבוצת הפקודות החטיבתית שהתקיימה בליל יום רביעי 10.10.73 ערב ההבקעה. הלילה היה אפל גשום וערפלי. אחרי ארבעה ימי לחימה רצופים בבלימת הפולש הסורי והדיפתו משטחנו, כולנו היינו עייפים אבל ערוכים ונחושים, ככל הניתן, לקרב המתקפה לעבר סוריה. מאד שמחתי ש-"כוח עמוס" (כץ) תיגבר את החטיבה. זיהיתי כמובן את מפקד הכוח, סא"ל עמוס כ"ץ, שבמלחמת ההתשה שנינו שרתנו כ-מג"דים באותה החטיבה. לידו ישב סרן עמוס לוריא, שתחת פיקודי היה מ"פ מצטיין באותה מלחמה, בה נפצע אנושות. שאלתי: "מה אתה עושה כאן. עמוס"י? "אני קצין המוצבים של הטור", השיב ומיד המשיך לבחון את המפות. חשבתי בליבי, ואולי גם אמרתי בקול רם: "רק שלא תוצע לי כאן עסק נוספת".

המשימה של "כוח עמוס" (כץ) הייתה לפרוץ בציר הצפוני של החטיבה כמאמץ עצמאי, ולכבוש את הכפר מזרעת בית-ג'אן, שטח מפתח בעל חשיבות עליונה בדרכנו אל דמשק, אם וכאשר תינתן הפקודה לנוע עמוק מזרחה. לוחמי "כוח עמוס" (כץ) ומפקדיו, שרבים מהם הגיעו מ-חו"ל היישר למלחמה, קיבלו את המשימה הקשה והמשמעותית ביותר בקרב ההבקעה.

ההכרעה הייתה שלמה. ביום שישי ה-12 באוקטובר, לאחר לחימה קשה ואכזרית מול אויב עיקש שלחם בגבורה רבה, בוצעה המשימה במלואה. הציר לבירה הסורית היה בידינו, בזכות לוחמי "כוח עמוס" (כץ). הדרך לדמשק נפתחה.

הורים ומשפחות, אבקש מכם, למרות כאבכם הנורא והעמוק שאינו פג ביום ולא ימוג לעולם ועד, להיות גאים ביקירכם ושותפים אמיתיים להישגי לוחמי הגדוד הנפלא הזה, בפיקודו של סא"ל עמוס כ"ץ ומפקדי הפלוגות הגיבורים.

עברו ארבעים שנה יקירי, אני מודה ומצטער שאיני מכיר אתכם אישית, ובאם יצטלבו דרכנו סביר להניח שלא אוכל לזהותכם. אך אלוהים עדי, שאין הדבר פוגע וולו במעט בכבוד ובהערצה שאני חש, כמפקד החטיבה במלחמה, כלפי יקירכם שנפלו באותו הקרב שהתחולל לפני ארבעים שנה. יקיריכם וחבריהם לחמו מול כוח טנקים שעלה בעוצמתו על הכוח של הגדוד שאליו השתייכו בניכם, בשטח הררי ומצולק ובאזור בנוי בצפיפות רבה. לכאורה, כל היתרונות היו בידי האויב, שבנוסף לכך קיבל פקודה מפורשת לבלום ולהשמיד, בכל מחיר, את הגדוד שפילס את דרכו בלחימה פנים אל פנים, מול טנקי האויב וכוחות ה-חי"ר הסורי, הצולף בו מגגות הבתים ומתוך החצרות, מאחורי גדרות האבן ומהשטחים השולטים סביב. רק בזכות העוז והגבורה, הדבקות העילאית במשימה של חיילי הגדוד ומפקדיו המופלאים, גבר הגדוד על האויב.

עם תום הקרב, הועתק "כוח עמוס" (כץ) למרחב הלחימה הדרומי של החטיבה, ולחם שם נגד הדיביזיות העיראקיות, בקרבות קשים, עד הפסקת האש.

בתום מלחמת יום הכפורים החלטנו להעניק ל- "כוח עמוס" (כץ) ההרואי את השם "גדוד 71", כסמל והנצחת זיכרון לגדוד 71 שלחם במגננה תחת פיקודו של חברי, סא"ל משולם ראטס ז"ל, שנהרג בקרב ורוב גדודו הושמד תוך בלימת הסורים בגזרת תל "חרמונית".

צר לי שלא הייתי עם בניכם בקרב. גאה אני שהייתי מפקדם וכבוד גדול נפל בחלקי שהם היו פיקודי במלחמת יום כיפור, המלחמה שבזכות יקיריכם וחבריהם השגנו בה את הניצחון הצבאי הגדול ביותר בתולדות המדינה.

בהערכה ובכבוד רב,

מחבק אתכם,

יאנוש (אביגדור) בן גל, אלוף (מיל.),
מח"ט 7 במלחמה

* *

*

משפחות יקרות, רעי לוחמי הגדוד, באשר הינכם.

חלפו כבר יותר מ-40 שנה מאז שהתקבצנו מכל חלקי תבל ליחידה צבאית לוחמת, וזאת בצוק-העיתים של אוקטובר 1973. ללא הכרות עם השטח שבו נועדנו להילחם, ללא היכרות מוקדמת בינינו ובהעדר יכולת להתגבש ולהכיר אחד את השני בטרם קרב, שהם תנאים הכרחיים להצלחה, כך יצאנו למערכה. המאחד אותנו היו שותפות הגורל, אחדות המטרה, חרדה לגורלו של עם ישראל, ורצון לתרום את חלקנו למאמץ האדיר. כך הוטלנו לכור ההיתוך, למלחמה קשה!

לחמנו 14 ימים מתוך 18 ימים שבהם לחם פיקוד הצפון. למרות התנאים הבלתי סבירים של הכנת יחידה צבאית ללחימה, ביצענו כהלכה את אשר הוטל עלינו במלחמה הזו, הן בקרב על שטח המפתח מזרעת בית-ג'אן שהיה מעוז סורי בהגנה על דמשק בירתו, והן בלחימה בכוחות העיראקים במובלעת. היינו העתודה האחרונה שהוטלה ללחימה בצפון.

לא הזדמן לנו להתגבש לפני הלחימה, אך עשינו זאת תוך כדי. לצערי גם לא יצא לנו להתגבש אחרי הקרבות. אישית נקראתי בתום הקרבות, מיד כאשר ירדתי מהצריח, לחזור למובלעת ולשקם משברונה את חטיבת "ברק" (188) המהוללת אחרי קרב הבלימה, וזאת תוך כדי מלחמת התשה וצפי לחידוש הקרבות. כך גם שאר רעי המפקדים. לכן לא יצא לנו לספוד למתנו ולטפל בפצועים כראוי, להיפרד ולסכם ולנתח את אשר בצענו. היישרנו מבט אל הצפוי, במטרה לעשות הכל על מנת לא לחזור למצב שהיה. אכן 40 שנה שורר שקט בגזרה, ונקוה שכך ימשך. ואנחנו עדין עוסקים במאורעות המלחמה ההיא, במסגרת הגדוד.

למרות תנאי הפתיחה הקשים והבלתי סבירים שבהם הוקם והתגבש הכוח שלנו, שלא נמנה ביחסי הכוחות בינינו ובין אויבנו. הישגינו היו מעל המצופה וראויים להערכה. לחמנו לצד יחידות סדירות מיומנות ומאומנות מאיתנו, ועמדנו בכול הציפיות, וזאת בזכותכם אתם!

בסערת הקרבות, הושמדו כוחות ונוצרו כוחות חדשים. אנו היינו גדוד שהוקם בחופזה והופיע כעוף החול ונלחם במסגרת חט' 7, בקרב ההבקעה במובלעת הסורית. במהלך ימי הלחימה נקראנו "4" ברשת הקשר ובמרשמי הקרב של החטיבה, או בכינויים שנפוצו אז – "כוח כץ" (ככתוב במסמכי הפיקוד) או "כוח עמוס" (כשגור בפי אנשי הגדוד). רבים מכם זוכרים את הכינויים הללו, אך בעיני ראוי הגדוד להיקרא "גדוד 71". זהו שם שמחד מנציח את הגדוד שלחם בגבורה בקרב הבלימה עד שנשחק, בפיקודו של סא"ל משולם ראטס ז"ל, וזהו גם שמו של הגדוד שקם מחדש וקיים עד היום במסגרת חט' 188 ומשמר את מסורת גד' 71 המקורי ואת מסורת הכוח שלנו גם יחד, (כדברי המחט).

לחמנו בנחישות ובתעוזה בלתי מתפשרת ובהצלחה. גאה אני על הזכות שניתנה לי לפקד על גד' 71 ("כוח עמוס") במלחמה הזו, ועל כך מלוא הערכתי לכם. בקרבות אלו איבדנו 20 מלוחמינו, להם תהילת נצח.

בתום הקרבות ולזכרם של לוחמי הגדוד שלנו ושל גד' 71 בפיקודו של סא"ל ראטס ז"ל, הקמנו מחדש את גדוד 71 הסדיר, שהמשיך את הקשר למשפחות וממשיך להנציח את גבורת הלוחמים ולהנחיל את מורשתם לדורות טנקיסטים צעירים. מכיוון שאין חזקה על דברים שנאמרו, הרשו לי לסיים במשפט שנאמר כבר למגיני העם היהודי בעת הישנה והחדשה:

"חיזקו ואימצו אחי גיבורי התהילה"

עמוס כץ,

מג"ד 71 – "כוח עמוס" במלחמה.

"והחיטה צומחת שוב"

מילים: דורית צמרת, לחן: חיים ברקני

שדות שפוכים הרחק מאופק ועד סף,
וחרובים וזית וגלבוץ -
ואל ערבו העמק נאסף,
ביופי שעוד לא היה כמוהו .

זה לא אותו העמק, זה לא אותו הבית ,
אתם אינכם ולא תוכלו לשוב.
השביל עם השדרה, ובשמיים עיט,
אך החיטה צומחת שוב.

מן העפר המר העיריות עולות,
ועל הדשא ילד וכלבו.
מואר החדר ויורדים לילות,
על מה שבו ומה שכליבו.

זה לא אותו העמק ...

וכל מה שהיה אולי יהיה לעד,
זרח השמש שוב השמש בא.
עוד השירים שרים אך איך יוגד,
כל המכאוב וכל האהבה.

הן זה אותו העמק, הן זה אותו הבית,
אבל אתם הן לא תוכלו לשוב.
ואיך קרה, ואיך קרה ואיך קורה עדיין,
שהחיטה צומחת שוב.

(נכתב עם היוודע נפילתם של 11 בני קיבוץ בית-
השיטה, בעמק יזרעאל)

התוכן

<u>עמוד</u>	<u>הפרק</u>
	פנייה למשפחות
	מכתב מפקד החטיבה
	מכתב מפקד הגדוד (קטע)
1	הקמת "כוח עמוס"
5	ההבקעה
9	כיבוש מזרעת בית-ג'אן
22	המשך הלחימה במובלעת הסורית, 13-24.10.73
30	סוף דבר
32	משפחות יקרות
33	תקציר לחימת הפלוגות
35	המפקדים כותבים
63	בעיניו של חוקר חיצוני
67	עץ מבנה הגדוד
68	חללי "כוח עמוס" (כץ), מלחמת יום כיפור 1973
102	מרשם קרב ההבקעה
103	מרשם קרב – כיבוש מזרעת בית-ג'אן

בתחקירים ובהכנת החוברת השתתפו (לפי א'ב') -

אביהו (אבי) חירם - מ"פ ג', אבנר זעירי - מ"פ ב', אילן סהר - קמ"ן חטיבה 7 וחוקר חט' 7, אלי ארזי ועמיתיו בארי ובר-לבן - מְפִלְגַת 269, דוד גוטפארב - עוזר מחקר חט' 7, זאב שביט - סמ"פ א', מנחם דרור (פרידמן) - מ"פ ד', מנחם יעקבי - חוקר מפקד ובמאי הסרט "כעוף החול", מרדכי (מוטי) דניאלי - מ"פ א', עמוס כץ ה-מג"ד, עמוס לוריא ה-קמב"ץ ורוני קולב - השליש.

לצערנו, לאור מותו של רס"ן יורם (יורי) כהן ז"ל, חסרה לנו מאד תרומתו להשלמת התחקיר.

החוברת נכתבה, נערכה והופקה במאמץ משותף של כל הרשומים לעי"ל.

החוברת ואוסף צילומים הופקו גם כתקליטור.
הסרט הופק על תקליטור נפרד.

"כוח עמוס" (כץ) במלחמת יום הכיפורים 1973

(עפ"י תחקיר מפקדים מעמיק שהתבצע בשנת 2013, במלאת 40 שנה למלחמה, ובסיוע ספרו של אילן סהר "עד קצה היכולת", ויומן המלחמה כפי שנכתב על-ידי קמב"ץ הגדוד, לוריא עמוס)

הקמת "כוח עמוס" (כץ)

יום כיפור חל בשבת. לפתע, לקראת הצהריים, החלו הרחובות לשקוק חיים. הדממה הופרה. כולם חשו שקורה משהו, ופתחו את הרדיו. **פרצה מלחמת יום הכיפורים.**

הידיעות הקשות משתי החזיתות החליפו כמהלומת גרזן את האופוריה של "הנה הולכים לחזור על סיפור ששת הימים", מחקו אותה באחת וחייבו את כולם לתת את כל מה שיש. המצב נתפס כשאלה קיומית. הידיעות הפסימיות חיזקו את ההערכה, שכל אחד חייב לתרום כמיטב יכולתו, כעת והכל.

בבית הספר לשריון בג'וליס החלה התארגנות לגל הגיוס השני. בין הקצינים שהגיעו היה סא"ל ותיק מאד, שהספיק להשתתף עוד במלחמת העצמאות – סא"ל איציק בנארי (בן-ארי), איש סיור. מכיוון שהיה הבכיר בדרגה – הוטל עליו להקים גדוד ממה שנאסף במקום, שנועד לתגבר את הכוחות הלוחמים בחזית הסורית. מאחר שלא היתה לו ההכשרה המתאימה (כי הוא לא היה טנקיסט), הוטל על שני קצינים ותיקים (שניהם נכי צה"ל, שהיו במעמד מתנדבים) – רס"ן מנחם דרור (פרידמן) וסרן עמוס לוריא, בסיוע קצין השלישות סגן רוני קולב, להיות האחראים בפועל להקמת הכוח, על טנקי סנטוריון (שוט-קל). הכוח המאולתר נועד לתגבר את כוחות צה"ל ברמת הגולן. כך החלה הקמת **"כוח בן-ארי"** בערב יום ראשון 7.10.73.

במחנה ג'וליס התאספו חיילים ומפקדים שאיחרו להתגייס, אלה שבאו מ-חול, אלה שמסיבות שונות כבר נפלטו משדה הקרב (מטנקים שנפגעו או כאלה שנפצעו קל מאד). מערך מיון ארגן אותם במסגרות של צוותים ומחלקות, שנשלחו לאיזור ה-מט"ז (מטווח זעיר) להתארגנות על הטנקים. במקביל נאספו טנקים משלושה מקורות: כאלה שנשארו ב-ימ"ח בגלל חוסר בצוותים (כולל 22 טנקים שהגיעו על שרשראות מ-ימ"ח בית-דרס, בהובלת שלום הראל), כאלה שהיו בטיפול בסדנאות וכעת הושלמו בחופזה, וכאלה שכבר הספיקו להיפגע או התקלקלו וננטשו בדרך לחזית, תוקנו והוכשרו מחדש לשירות. בעזרת מובילים ריכזו אותם אצלנו. באיזור ה-מט"ז הכנו את הטנקים למלחמה, ציידנו אותם (זיווד) ובצענו טיפולים בסיסיים. השיטה היתה להקים פלוגה אחת תקנית, ורק אז להקים את הפלוגה השנייה, עד למיצוי כל הכוח המצטבר (צוותים וטנקים).

בתוך כמה שעות, עם אור ראשון של יום שלישי 9.10.73, כבר ניתן היה לדווח (באמצעות רצים, עם מכוניותיהם הפרטיות), כי הכוח מבצע טיפול לפני תנועה, כולל תיאום כוונות. היינו מוכנים לתנועה. בתוך שעות ספורות הקמנו גדוד, עם סד"כ גדול מהמקובל והצפוי, שמנה ארבע פלוגות טנקי סנטוריון (בפיקוד ה-מ"פים – שלמה גולד, אבנר זעירי, אביהו חירם ומנחם דרור), שתי פלוגות חרמ"ש על זחל"מים, פלגת סיור על ג'יפים, תאג"ד עם שני רופאים על נגמ"שי מ-113 ומפקדת גדוד על שני זחל"מים. זו היתה הקמת בזק, שיכלה להתבצע כך רק בגלל רוח ההתנדבות וגודל השעה שכולנו חשנו.

מפקדת הגדוד אורגנה על 3 טנקים ו-2 זחל"מים – טנק מג"ד, טנק סמג"ד, טנק קש"א (קצין קישור ארטילרי), זחל"מ מבצעים (כולל קמב"צ ושליש) ו-זחל"מ מודיעין, פלוגת מפקדה (דרגי דלק ותחמושת) ומחלקת חימוש. גדוד תקני ויותר. קצין המודיעין חיים עברי (ב-17.10 עברי החליף את לוריא כ-קמב"ץ וסגן אודי שמחוני מונה ל-קמ"ן) הלך לארגן מפות של רמה"ג, אך לא היו מספיק לכל המפקדים. דרור, קצין הקשר, קיבל תדרים, והכין הוראות קשר. היו אלה תדרים מתוך המאגר של פיקוד המרכז. בהמשך תהיה לכך משמעות אקוטית. ראוי לציין כי לא היינו יחידה מאומנת ומיומנת, אלא אוסף של לוחמים שהתקבצו והקימו את הכוח רק לאותו יום פקודה. איש לא הכיר את רעהו, ואפילו לא כולם היו אנשי צוות סנטוריון, כה עזה היתה רוח ההתנדבות. חוסר ההכרות האישית ובעיית התדרים תהיה נקודת חולשה לכל אורך ימי הלחימה של "כוח עמוס" (במקור – "בן-ארי") בקרבות ההבקעה במובלעת הסורית, מיום חמישי 11.10.73 עד הכרזת הפסקת האש ביום רביעי 23.10.73.

קיבלנו פקודה לעלות למחנה "ירדן", הממוקם בשיפולים המערביים של מרכז רמת הגולן. הטנקים הועמסו על מובילים. שאר כלי הרכב נסעו בכוחות עצמם. רצינו לנסוע דרך ואדי מילק, אבל קיבלנו בדרך הנחיות מהמשטרה הצבאית לנסוע דרך נחל עירון (ואדי ערה), כיוון שבסיס רמת דוד הותקף בטילי סקאד, והיו קשיי תעבורה בסביבה.

בשעות הערב המוקדמות התחלנו להתקבץ במחנה ירדן, וחזרנו לבצע התארגנויות, כולל מילוי תחמושת ותיאומי כוונות. בה בעת ה-מג"ד ועימו ה-קמב"ץ, ה-קמ"ן אודי שמחוני ודרור קצין הקשר, נסעו למוצב פיקוד הצפון בצפת (ה-"ארמון"). ה-מג"ד וה-קמב"ץ כדי לקבל תדריך בבונקר ה-אג"ם, בעוד ה-קמ"ן הצטייד במפות וקצין הקשר בהוראות הקשר. סוכם שלמחרת, יום רביעי, מפקדי הכוח יצאו לסיור הכרת הגיזרה, בעקבות הכוחות הלוחמים. הארבעה כבר עמדו לחזור למחנה ירדן כש-רמ"ט הפיקוד הודיע ל-מג"ד, שכאמור לא היה שרינור, כי משיקולים מקצועיים הוחלט להעביר את הפיקוד על הגדוד ממנו ל-סא"ל עמוס כץ, קצין שריון בסדיר שמגיע מהשתלמות ב-ארה"ב, לאחר שכבר שירת בתפקידי מג"ד ו-סמח"ט בגיזרת סיני. עמוס יגיע אלינו רק למחרת, למחנה ירדן, ללא כל ציוד אישי, מותש מהטיסה

כשהוא סובל מיעפת (ג'ט-לג). איציק בנארי לקח את זה קשה, אבל בחר להישאר ולהמשיך להילחם עמנו עד סוף הלחימה. בנסיעה חזרה למחנה ירדן שררה בג'יפ דממה מעיקה.

בבוקר יום רביעי, 10.10.73, בעוד צוותי הטנקים משלימים הכנות ומנצלים את ההזדמנות להכיר את חבריהם, זכו חיילי הגדוד ליהנות מהופעת "צמד הפרברים". המפקדים יצאו עם ה-ג'יפים של הסיור בעקבות שרידי חטיבה 188 (ברק) ומאחורי כוחות מחטיבה 679 של אורי אור, באזור סינדיאנה-חושנייה-רמתנייה. רק ערב קודם הושלמה הדיפת הסורים אל מעבר לקו הסגול, ולא נותר חייל סורי ברמת הגולן הישראלית. המראות היו לא קלים. ריח האש הדם והעשן החל לחדור לנחירנו. מראה האדמה החרוכה צבע את השטח בקדרות גוונים, מבשר אימה, שכול וכאב. רשימת שמות החברים שנפלו או נפצעו התארכה מרגע לרגע. כולנו חשנו שהלב עומד להתפוצץ.

בדיוק כשחזרנו מהסיור הגיע עמוס כץ למחנה ירדן. כאמור, בתחילת הקמת הגדוד בבית הספר לשריון הגדוד נקרא "כוח בן-ארי". בשלב ההתארגנות ללחימה במחנה ירדן, עדיין ככוח פיקודי, עם הצטרפותו של סא"ל עמוס כץ כמפקד הגדוד, התקבע שמו "כוח עמוס" (כץ), ועם צרופנו לחטיבה 7 נקראנו "4" ברשת הקשר החטיבתית (למה "4"? בימים הראשונים למלחמה, בקרב הבלימה, זה היה אות הקשר של גד' 71 בפיקוד סא"ל משולם ראטס ז"ל. ביום 9.10 בקרב על עמק הבכא, גדוד 71 נפגע קשה וחדל להוות יחידה לוחמת, ומרבית לוחמיו ששרדו צורפו לגדוד 77. ה-מח"ט יאנוש רצה להמחיש שלחימת הגדוד נמשכת גם בקרב ההבקעה והחטיבה ממשיכה במלוא עוצמתה, ולכן הצמיד ל-"כוח עמוס" שלנו את אות הקריאה בקשר שקודם היה של גד' 71. כתוצאה מכך היו שסברו בטעות שגם שם הכוח שלנו הוסב מ-"כוח עמוס" (כץ) ל-"גדוד 71", ולא היא. בערב, עם הצטרפות עמוס כץ, נאמר לנו לחבור ליד בית המכס העליון עם מן, סגנו של מפקד אוגדת רמת הגולן, רפול (תא"ל רפאל איתן). מן הוביל את ה-מג"ד, ה-קמב"ץ וה-קמ"ן שלנו למפקדה של חטיבה 7, שהיתה פרוסה בצומת ווסט. מרגע זה היינו חלק מחטיבה 7.

היתה שעת ערב מאוחרת, כמעט חצות, כאשר השלושה הגיעו לקבוצת הפקודות החטיבתית. בין נגמ"שי הפיקוד של החטיבה נפרסו אוהלי ה-חמ"ל. בחוץ היתה אפלה כמעט מוחלטת, פה ושם הבליח אור קלוש מתוך אחד מאוהלי הפיקוד, כאשר מישו נכנס או יצא בפתחו. שקט מוחלט שרר סביב, ואת דממת הלילה הפר רק טרטורו המונוטוני והחרישי של הפאק-פאק (גנראטור קטן, שטרטורו נתן לו את הכינוי). רוח אוקטובר הקרירה טיילה חרישית בין האוהלים, וכוכבים בהירים השגוהו ממרחקי השמים הכהים, מנצנצים בשלווה שעמדה בניגוד לסערת הימים ההם. ה-מג"ד ושני מלויו נכנסו ל-חמ"ל ה-אג"ם. אור חיזור של נורות 24 וולט הציף את חללו. בפנים כבר ישבה צמרת החטיבה, גברים מזוקנים ומאובקים בסרבלים ספוגי פית. ריח חריף של זיעה עמד באוויר. הם כבר היו אחרי ארבעה ימי לחימה,

אחרי שהצליחו לבלום את המתקפה הסורית בצפון רמת הגולן ולהסיגה לאחור, בגבורה הראויה לכל שבח. בהתחלה היה קושי בזיהויים, בגלל העלטה ושחור פניהם המזוקנים, אבל אחרי שהתרגלו לאור, וכשנפגשו עיניהם ושמעו את קולותיהם, ידעו השלושה לזהות את החברים משכבר. המפגש היה רווי רגשות. מחד – קבוצת פקודות עניינית - צה"ל עובר מבלימה להתקפת נגד. אבל בעיקר – מפגש חברים לנשק. אחרי שלוחמי פיקוד הצפון עצרו את הסורים בשיניים חשוקות, אנחנו יוצאים מחר להכריעם בשטחם, בציפורניים שלופות. ה-מח"ט אל"מ יאנוש (אביגדור) בן-גל שמח לקראת הגדוד שלנו. בפועל, העוצמה שהבאנו, של 4 פלוגות טנקים ו-2 פלוגות חרמ"ש, הכפילה מספרית את כמות הטנקים וה-חרמ"ש בחטיבה, שכוחה נשחק לכדי מחצית בקרב הבלימה העקוב מדם. התוספת היתה כעירוי מרענן של דם חדש שהוזרם לעורקי החטיבה החבוטה, למרות שהיה ברור כי מקצועית אנו רחוקים מאיכות הכוחות הסדירים שאליהם הצטרפנו. המפקדים התחבקו אלה עם אלה, ותיקים וחדשים שזה מקרוב באו - ה-מח"ט יאנוש, ה-סמח"ט ג'קי חיזקיה, אביגדור קהלני מג"ד 77, יאיר נפשי מג"ד 74, יוס אלדר מג"ד 75, יוסי בן-חנן מפקד שרידי חטיבה 188, קצין ה-אג"ם חגי רגב, ה-קמ"ן אילן סהר, ה-מס"ח אריה מזרחי ואחרים, ידידים וותיקים.

קצין ה-אג"ם הציג את עיקרי תוכנית ההבקעה: במקביל להבקעת אוגדת דן לנר (210) בציר המרכזי של רמת הגולן (ציר "אמריקה"), אוגדה 36 באמצעות חטיבה 7 תבקיע בצפון הרמה, בציר "צין" בין המוצבים 104 ו-105, בשני מאמצים חטיבתיים מקבילים: הצפוני יוביל לכיוון השטח החיוני - מזרעת בית-ג'אן, והדרומי לכיוון שטחי המפתח תל שאמס ומחנות כנכר ו-סעסע, ששלטו על הציר המרכזי המוביל לדמשק. הגדוד שלנו תוכנן לנוע בציר הצפוני, בעקבות גדוד 77, מדרום-מזרח למסעדה, לחצות את תל אחמר, ומשם לנוע מזרחה וצפונה על ציר "צין" לכיוון העיירה ההררית מזרעת בית-ג'אן. טבעי ונכון היה שגדוד 77 הסדיר והמיומן יוביל בהבקעה, ואנחנו הבלתי מאומנים ננוע בעקבותיו, מוכנים להתערב בכל רגע נתון. המשימה שהוטלה על הגדוד שלנו, שמעתה נקרא "4" ברשת הקשר החטיבתית - לכבוש ולהשתלט על מזרעת בית-ג'אן לקראת הלילה, בחיפוי גדוד 77. מזרעת בית-ג'אן היה כפר גדול יחסית, ממש עיירה, שהיווה מערך הגנה קרקעי חפור, מאויש על ידי כוח חי"ר מהחטיבה המרוקאית (שתגברה את הצבא הסורי ערב המלחמה), מתוגבר בכוח טנקים סוריים ושרידי הטנקים המרוקאים. חשיבות מזרעת בית-ג'אן נבעה מכך שהוא היווה את קו הגנה האחרון לפני מחנות קטאנה, שהיו כבר חלק ממערך ההגנה על דמשק, ומבחינת צה"ל הוא היווה שטח מפתח לפיתוח התקדמות דרומה ו/או מזרחה - לדמשק.

במחווה סימלי לקרבות הבלימה - את המאמץ הדרומי הובילו הלוחמים ששרדו מחטיבה 188 בפיקוד בן-חנן, ואת המאמץ הצפוני הוביל גדוד 77 בפיקוד קהלני. אחריהם נעו שאר הכוחות של חטיבה 7. הפיצול החטיבתי נועד להתבצע אחרי ההבקעה מול תל אחמר, שם המאמץ הדרומי אמור היה להתפצל מעימנו ולפנות לדרום מזרח, בנתיב הקצר לכיוון תל שאמס,

שטח השולט על ציר "אמריקה" – הנתיב הראשי המוביל לדמשק. הכוונה היתה להבקיע ולהשיג חדירה מהירה לעומק, לעמדת איום על דמשק, כדי לאפשר מה יותר מהר להכריע את הלחימה בחזית הסורית ולהעביר כוחות ואת מרכז הכובד לסיני. היה ברור כי בציר הצפוני לא נוכל להתעכב בטיהור, ולכן העורף עשוי היה להיות רווי בשאריות לוחמים סורים. טיהור השטח הוטל על חטיבת גולני. עוד היה ברור כי לאור נסיגת הסורים וקווי היערכותם החדשים, האויב העיקרי עימו נתמודד ביום הראשון להתקפת הנגד יהיה תנאי השטח, וההצלחה תימדד ביכולת לחצות את השטחים הבלתי עבירים ואת שדות המוקשים, ובהגעה מהירה ובמלוא הכוח לעמדות המיועדות לחידוש הלחימה למחרת. המודיעין לא העריך כי מזרעת בית-ג'אן יהיה מערך מבוצר, רווי נ"ט ושהכוחות שם ילחמו בנחישות עיקשת.

אבל עיקר הכינוס לא התמקד בפרטי המתקפה. העיקר באותו לילה באוהל ה-חמ"ל הדחוס של חט' 7, לב המפגש היה נאום המפקד. ה-חמ"ט, בקולו השקט והנחרץ, הסדוק ממתח קרב הבלימה, רווי כאב על החברים שנפלו ונפגעו, שילהב את הנוכחים לנקמה בשם חברינו שנפלו, בשליחות כבוד צה"ל ולוחמיו, בצורך לשבור את רוח הקרב הסורית, כדי להסיר ולהכרית איום מישראל. הוא לא התלהם, אלא פרט על מיתרי הלב, על הפצעים הפתוחים והמדממים ועל הגאווה הפגועה. כולם יצאו משם נרגשים, חדורי להט קרב, ממוקדים במשימות ובשליחות. הנה עיקרי הדברים שאמר ה-חמ"ט, כפי שרשם אותם אז קמ"ן החטיבה (אילן סהר, "עד קצה היכולת", ע' 181 שם): "...אנחנו יוצאים לנקום את דמם של אישה חבירנו שנפלו בקרב. ואת נקמת החטיבה האחות 188. על מפקדיה ולוחמיה שנפלו בקרב. הצבא הסורי והעם הסורי הם אכזריים אטומים. ולכן אתם חייבים להפיל בהם. אם לא תהפילו אותם. הם יהפילו אותכם אלף פחמים. שיאמרו עז היום אחרי יקר. אישה החברים והלוחמים נפלו בקרבות הפלימה עז היום. אני מבקש מכם לחסוך בכוח אדם. לבצע את הפלימה תוך שיקול דעת. להיאנע אלהיכנס עם הפאש בקיר..."

*

ההבקעה

צה"ל ופיקוד הצפון קבעו את שעת ה- "ש" להבקעה ל- 11:00 ביום חמישי, 11.10.73. השעות שחלפו מסיום הרחקת הסורים מרמת הגולן הישראלית אל מעבר לקו הסגול, ועד היציאה להבקעה, נוצלו להתארגנות, אגירת כוחות ולשאר ההכנות הנדרשות.

להערכת המודיעין, מי שעמד מולנו היו שרידי דיביזית חי"ר 7 שניגפה בקרב הבלימה, שכללו 30-40 טנקים, הפזורים במרחב. לפי גרסה זו הם פוצלו – כמחציתם מול ציר "אמריקה" וכמחציתם מול ציר "צין", בואכה מזרעת בית-ג'אן. ואמנם, בסקירת המודיעין שהתייחסה לציר "צין" נאמר בפירוש כי באיזור מזרעת בית-ג'אן יש ריכוז של עד 15 טנקים (כפלוגה +). לו אלו היו נתוני המציאות - היינו צפויים פה ושם להיתקל בדרך בטנקים מיושנים יחסית ותותחי נ"ט מחופרים במוצבים, ומול כפלוגת טנקים בחזית מזרעת בית-ג'אן ופלוגת חי"ר בתוך הכפר. ביחסי כוחות כאלה היתרון היה עימנו. עוד נמסר כי במרחב דמשק נמצאת חטיבה 65 מדיביזיה 3, ולה 70-100 טנקי T-62, אשר עלולים לבצע התקפות נגד. בשלב הזה לא צוינו כוחות משלוח ירדניים או עיראקיים.

בבוקר, לפני היציאה ללחימה, "לקחו" לנו את שתי פלוגות ה-חרמ"ש ואת פלגת הסיור, שהוכפפו ל-סמח"ט לצורך אבטחת הדרגים וסוללות הארטילריה, כי כאמור הכוח המבקיע לא אמור היה לטהר את השטח מכל חיילי האויב. במקומם הקצו לנו פלוגה מוקטנת של לוחמי סיירת מטכ"ל בפיקוד יוני נתניהו, שהתניידה על 7 זחל"מים. אמנם ירדנו בכמות, אך השתפרה האיכות, ולמרות שגודל הכוח צומצם, איכותו שודרגה ללא הכר. פלוגת המפקדה בפיקוד נחום אברהם וסגנו אפרים הורביץ, צורפה גם היא לדרגי החטיבה. קצין החימוש סגן ברוך לבונטין, יחד עם עוזריו סגן שלמה ציפורי וסגן אברהם חביב, ריכזו את כל החוליות הטכניות וה-חט"ג ליחידת חימוש יעילה, שתנוע כל המלחמה אחרי הגדוד ותתקן ותשמיש את הטנקים הפגועים ביעילות ומסירות אין קץ.

תוכנית ההבקעה בוצעה כלשונה. לולא היתה זו מלחמה אכזרית ועקובת דם, אפשר היה ליהנות ממזג האוויר של אותו יום חמישי 11 באוקטובר 1973, מהשמים הבהירים, שפה ושם נתלה בהם עב לבנבן וענן מנומנם, מהטמפרטורה הנוחה, ומהשקט שלפני הסערה. באותו בוקר, עוד בטרם היציאה לקרב, הספיק ה-מג"ד לבצע תצפית לעבר זירת הלחימה הצפויה. בשעה 10:00 התחיל ריכוך ארטילרי. גד' 77 יצא לדרכו כמתוכנן, ב- 11:00, ואנחנו שנענו אחריו – יצאנו בשעה 11³⁰ של יום חמישי, 11.10.73. שעת ה-"שין" נבחרה כדי לנצל את השמש בגבנו. בחיפוי אווירי חצינו את הגבול בסביבות 12 בצהרים. מטוסי סקייהוק של חיל האוויר, בריקוט מדויק, פינו את השטח מכמה טנקים סורים מיושנים ומחופרים שהגנו על ציר התנועה. כשעברנו ליד שלדותיהם העשנות, כבר יכולנו לראות את העורבים חגים בסביבה, עדות אילמת לקטל. ליד גדר הגבול הכביש הישן נחתך בעבר ע"י טרקטורים. אחרי שחבלנים פוצצו את המוקשים והעיפו את הגדרות, ודחפור יישר את התעלה, חצינו את המכשול הקל הזה. רמסנו את "קו הגבול", וכבר היינו בתחום השטח הסורי, מביאים את ההכרעה לשטח האויב.

הבקענו לתל אחמר, שהיה ממוקש היקפית. התל הנמוך היה מתחם חי"ר חפור שכלל גם יחידות ארטילריה קצרת טווח, כולו מכוסה עשבי בר, סרפדים צורבים, קוצי גדילן וברקן סגולי תפוחית, חמציצים צהובי פריחה ושמיר פראי ועז ריח, שגדלו בין סלעי הגיר הגדולים. כמה טנקים של גדוד 77 עלו על מוקשים ליד הגדר ההיקפית, הושארו בצד כדי לתקן את הנזקים, והצטרפו מאוחר יותר. לקראת 12:20 גדוד 77 השלים את כיבוש התל תוך כדי תנועה ופנה לצפון מזרח, שב ועלה על ציר "צין" - הכביש הישן שהוביל למזרעת בית-ג'אן. נענו מאחוריו תוך כדי ירי בתנועה למטרות מזדמנות. היינו בתוך סוריה, רמת הגולן שלנו מאחורינו, דמשק לפנינו. בשלב מסוים החליף סגן מוטי דניאלי את סרן שלמה גולד בפיקוד על פלוגה א'.

הטור הדרומי של החטיבה ובראשו שרידי חטיבה 188 עבר במקביל ומדרום לנו, מושך חצי ימינה - לכיוון דרום-מזרח, מנתב את דרכו וחוצה את המכשולים הטבעיים. ברשת הקשר החטיבתית שמענו את המוביל (יוסי בן-חנן) מדווח בביטחון רב ואולי בעליצות מופגנת, כי לא נתקל בקשיי עבירות משמעותיים. ואכן הכוח הזה חצה את מרחב ההבקעה בזריזות מפתיעה, ולעת ערב הם הגיעו למרגלות תל שמס, מפתיעים את הסורים בכיוון הגעתם.

גדוד 77 ואנחנו אחריו, הגענו לקרבת מזרעת בית-ג'אן בשעה 17:30 לערך, עלינו לעמדות בטווח 2,000-2,500 מ' מבתי הכפר, ופתחנו באש על הטנקים הסוריים שנערכו בחזיתו. הסורים המטירו עלינו אש ארטילרית. כעבור זמן קצר מפקד האוגדה בישר לנו שלטנקים הסורים אזלה התחמושת... אבל הטנקים שלהם שעמדו מולנו השיבו אש, ולא נסוגו... באותה עת וכמעט באותה נשימה התבשרנו גם על תגבורות של כגדוד טנקים וגדוד קומנדו, הזורמות לעבר מזרעת בית-ג'אן (זאת בסתירה לצפי המודיעין). באוויר נראו 4 מסוקים כבדים של חיל האוויר הסורי הנוחתים בכפר, והיה חשש שאולי הם הביאו את גדוד הקומנדו. הסורים החליטו להתעקש לנסות לבלום את התקדמות צה"ל מול מזרעת בית-ג'אן.

הלילה היורד והידיעות על התגבורות הביאו את ה-מח"ט ומפקד האוגדה להחליטה לדחות את כיבוש מזרעת בית-ג'אן ליום המחרת, על פי אותה תוכנית בסיסית: גד' 77 יהיה בחיפוי,

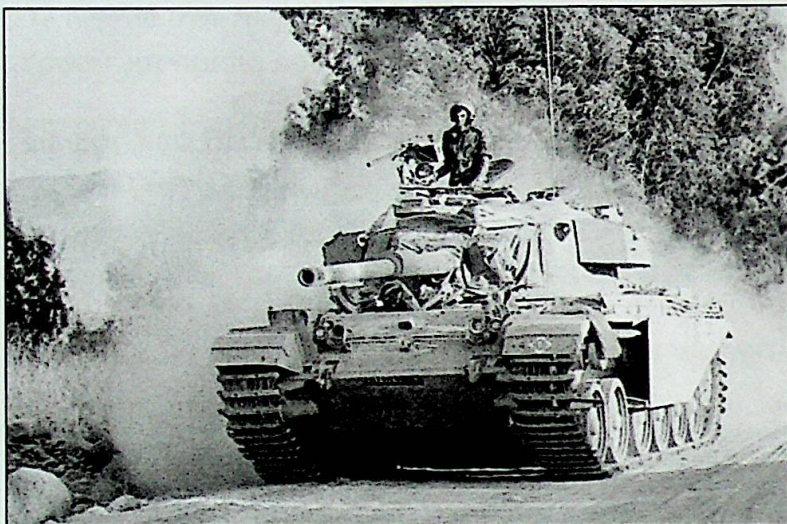
ואילו הכוח שלנו יכבוש וישתלט על הכפר, וכך יתפתח איום ישיר על דמשק. שני הגדודים נסוגו מעט לאחור ונערכו בחניוני לילה, למילוי דלק ותחמושת, גד' 77 מצפון לציר,

אנחנו מדרום לו. חרף הידיעות על תגבור עוצמת האויב מולנו ולמרות השינויים בהרכב כוחותיו והיערכותו, מפקד האוגדה וה-מח"ט מצאו לנכון לא לבצע שינוי בהרכב ובהיקף הכוח התוקף. משיקולים שונים הם החליטו להיצמד לתכנון ולא לחרוג מהתוכנית המקורית, והמשימה לכבוש את מזרעת בית-ג'אן המתוגברת נותרה באחריותנו, כגדוד טנקים, כאילו לא חל כל שינוי בהערכות הסורית. לימים רפול הצדיק את ההחלטה שלו בטענה שחיילי גולני לא היו מוגנים, והוא רצה לחסוך באבדות. בדיעבד, ההחלטה הזו עוררה מחלוקת בין חוקרי המלחמה, אך להבדיל, ההחלטה להימנע מכיבוש העיירה בלילה היתה נכונה ובמקומה.

באותה עת, מפקדת הגדוד עם שני ה-זחל"מים נעה במאסף הכוח, כמעט אחרונים לעזוב את תל-אחמר, רק פלוגה ד' מאחוריה. כצפוי, התל רחש חיילים סוריים. במקום היה ריכוז של כארבעים שבויים באחת המחפורות, תחת השגחת מחלקת חרמ"ש של גד' 77. נדברנו עם הבכיר בין השבויים, דרגתו מקבילה ל-רס"ן. נתנו לו לשנות ולעשן. דובר ערבית סייע לתחקרו. לדבריו, רוב החיילים שנשארו בתל, כולל אותו, שייכים לצוותי מרגמות וחי"ר. השנאה נשקפה מעיני הירוקות. לא היה בהן פחד, רק איבה עמוקה, פרי חינוך שהוטמע בו כבר בינקותו. זכורה לנו המשטמה שיקדה בהן. הערב נטה לרדת, וצריכים היינו להתקדם.

את שני ה-זחל"מים של 77 הפקדנו על השבויים, עד להגעת כוחות המיועדים לאסוף אותם. הם רצו לירות בשבויים ולנוע עימנו. השבענו אותם לבל יהינו לחסל את השבויים, יותר למען מצפונם מאשר בגלל חמלה על הסורים. הם לא רצו להישמע, הנקמה בערה בעצמותיהם, אך לא יכולנו להרשות לעצמנו רצח חסרי ישע, נבזים ככל שיהיו. שחררנו אותם מעל פנינו באיום כי אם יפרו את ההוראות הם יועמדו לדין.

בינתיים בא אחד מהרופאים שלנו וסיפר שיש לו קצין פצוע קשה בבטנו ובחזהו, בחור מגדוד 77, ושהוא אינו יכול להתקדם עימו, כי בכך הוא מסכן את חייו. התקשרנו ל-סמח"ט. בקשנו פינוי במסוק. ח"א הודיע שאין לו יכולת לסייע לנו. התל רחש חיילים סורים, כולל השבויים שזה עתה השארנו מאחורינו, וחששנו להשאיר את נגמ"ש הפינוי לבד בשטח, שמא יפול לידי אותם חיילים סורים ששוטטו סביב. כבר היינו מודעים לזוועות ההתעללות של הסורים בחיילנו שנפלו בידיהם. בלב כבד ניתנה לרופא הוראה לנוע אחרינו, למרות הסכנה לפצוע. יצאנו לדרך. בהוראת החטיבה העברנו את פלוגה ד' בפיקוד מנחם דרור לפקודת ה-סמח"ט, כדי לאבטח את שיירות האספקה שאמורות לחבור לגדודים בלילה. עוד אנו נעים לעבר מזרעת בית-ג'אן, התברר כי הרופא הפר את הבטחתו. הוא אמנם נסע קצת אחרינו, אבל כשהחמיר מצב הפצוע, עצר, מה עוד שלהערכתו כבר התרחק מסכנת תל אחמר. לימים נודע לנו כי הפצוע פונה לביה"ח ואף החלים, אך הרופא כבר לא חזר לגדוד שלנו.

פלוגה ד' בפיקוד מנחם דרור הסתבכה בחשיכה, ובמקום לאבטח את שיירות האספקה הם פינו לוחמים ופצועים מיחידה אחרת, אותם "מצאו" בשטח. לאחר שהתפנו מכך הם התקדמו אלינו על

ציר "צין", אך קיבלו הוראה לעצור בצומת "צין"-פלד", מול הנתיב שהוביל לכפר בית-ג'אן ובהמשכו לכפר הגדול יותר - מזרעת בית-ג'אן. הכוונה הייתה שלמחרת הם יפתחו את הציר הזה, כחלופה לציר הראשי "צין", ובכך גם יוכלו להשפיע על הגיזרה מאגף נוסף וגם למנוע תגבורות סוריות מהכיוון הזה (מכיוון חאדר).

התארגנו בחניון לילה. שיירת האספקה חברה עימנו לקראת חצות. הצוותים ניצלו את הלילה לתדלוק ומילוי בטן התחמושת, וקצת מנוחה. עמוס כץ, אחרי שנועד לתיאום עם אביגדור קהלני, מג"ד 77, המיועד לתת לנו חיפוי, נתן תדריך למפקדי הפלוגות לגבי כיבוש מזרעת בית-ג'אן בבוקר המחרת, בדגש על סדר התנועה: פל"א ואחריה טנק ה-מג"ד תוביל ראשונה ותנוע למרכז הכפר ומשם מזרחה. פל"ב' שתתפצל לפני הכפר, תחצה את החורשה מדרום ותתפוס עמדות שליטה על הצומת ממזרח לכפר. פל"ג' ופלגת 269 (סיירת מטכ"ל) ינועו בעקבות פל"א' – פל"ג' לכיוון צפון ומערב הכפר ואילו לוחמי 269 יטהרו את הכפר מחי"ר האויב וחוליות ה-נ"ט. מפקדת הגדוד על ה-זחל"מים תישאר מאחור ותצטרף בגמר הכיבוש.

אחדים מאיתנו שהו ב-חול"ל ביום שפרצה המלחמה, ובאו ישר מהטרמינל ל-ג'וליס, ולכן היו מצויים באמתחתם בקבוקי ויסקי או קוניאק איכותיים מהדיוטי-פרי. החל מאותו ערב הנהגנו נוהג שליווה אותנו מידי לילה – כינוס מפקדים ליד זחל"מ המבצעים, גם לגיבוש, גם להתייחדות עם זכר הנפלים והפצועים בסופו של יום הלחימה וגם להרמת כוסית ויסקי ואיחולי הצלחה ליום המחרת. לוחמי 269 איבטחו את החניון ואיפשרו לשאר מנוחה בטוחה.

כיבוש מזרעת בית-ג'אן

עם שחר ביצענו טיפול לפני תנועה, בדקנו את תיאום הכוונות ונערכנו ליום הלחימה. ה-מג"ד כינס את המפקדים לתדריך קצר בטרם קרב. בוקר שטוף שמש נפרש סביב, והשקט טרם הופר. אחרי שהשמש התרוממה מעט ושוב לא סנורה את תותחני הטנקים, שב ועלה גדוד

77 לעמדות אש, כ- 2.5-2 ק"מ מדרום-מערב לכפר, כדי להשלים את שהתחלנו אמש – להשמיד את הטנקים הסורים שניצבו בעמדותיהם בחזית מזרעת בית-ג'אן (ממערב).

עוד בליל אמש חברה אלינו פלגתו של יורם (יורי) כהן, שלוחמיה היו מהיחידה המהוללת – סיירת מטכ"ל, אשר החליפה את יוני נתניהו ולוחמיו שנשלחו למשימות חטיבתיות מיוחדות. משימתה תהיה לטהר את הכפר. באותה עת החלה פלוגה ד' לנוע צפונה ומזרחה על ציר "פלד", בדרכה לכפר בית-ג'אן, מתוך כוונה לחבור אלינו בהמשך במזרעת בית-ג'אן. בינה לכפר חצץ ואדי עמוק ותלול, ועל דרך צרה בתחתית הערוץ זוהתה שיירה של החטיבה המרוקאית. פלוגה ד' מיהרה להשמידה, כולל כ- 7-8 טנקים, מרגמות נגררות ומספר כלי רכב מנהלתיים שהיו בה, וכך מנעה אפשרות של תגבור הכוח הסורי במזרעת בית-ג'אן (ראו בתמונה בהמשך). אחרי הפעולה המוצלחת הזו נערכה הפלוגה להמשיך מזרחה על ציר "פלד" לכיוון מזרעת בית-ג'אן.

כזכור, בפקודת המבצע נמסר לנו בצינורות המודיעין כי במזרעת נשארה רק עוד פלוגת טנקים סורית אחת, אך יש סיכוי שטנקים נוספים יבצעו התקפת נגד. הפער הגדול בין צפי המודיעין להיקף הכוח הסורי במציאות עמד ללוות אותנו כל אותו היום, כאשר מדי פעם אנו נתקלים בטנקים סוריים נוספים. נערכנו בשדרות פלוגתיות, מוכנים לנוע לעבר העיירה לפי סדר התנועה המתוכנן. גדוד 77 הספיק לפגוע בכמה טנקים שנפרסו לפני הכפר, ומיד ספג התקפה אווירית כבדה. עד שמטוסינו הגיעו, כבר היו לו נפגעים והרוגים, ביניהם קצין הקישור הארטילרי. גם הטנק של אביגדור קהלני, ה-מג"ד, הזדעזע מפצצת מטוס, שנפלה סמוך מאוד אליו. הטנק הכבד הטלטל באוויר כפיסת נייר, ושקע בתוך ענן אבק סמיך, כשקול הפיצוץ

מלווה את נחיתתו. איש אמנם לא נפגע, אך מההדף צצו תקלות בקשר. חלק מיחידות גדוד 77 נדרשו להתארגנות מחדש, ועוצמת החיפוי נפגמה. מספר דקות אחר-כך בצעה רביעית סקייחוקים שלנו יעף הפצצה קטלני, במטרה להשלים את השמדת הטנקים הסוריים שעוד נותרה בהם רוח לחימה. ה-מג"ד הבין כי כל השתהות נוספת רק תסבך את המצב, ולכן החליט, באישור החטיבה, שזה הרגע בו נצא לכבוש את מזרעת בית-ג'אן, גם עם חיפוי מוגבל, וגדוד 77 יתארגן ואחר-כך יחזור וישלים את משימותיו.

השעה היתה כבר בערך 09:30 כאשר מפקד הגדוד חזר בקשר על עיקרי תוכנית הקרב (בדגש על סדר תנועה), ומיד אחר כך זינקנו לעבר הכפר, נעים על הכביש (ציר "צין" במפת הקוד). עמוס כץ מפקד הגדוד החל לנוע אחרי מוטי דניאלי, מפקד פלוגה א' המובילה, ואחריהם לפי סדר התנועה - פלוגה ב' בפיקוד אבנר זעירי, פלוגה ג' בפיקוד אביו (אבי) חירם ופלגת 269 בפיקוד יורם (יורי) כהן. כקילומטר לפני הכפר התפתל הכביש בסיבוב של 90° שמאלה, חוצה גישרון. ממש בכניסה לכפר, לפני הנחל שחצה את העיירה, עשה הכביש פיתול כפול בצורת האות "ל", קודם ימינה ובהמשך מעבר לואדי שמאלה, כשצלעו המרכזית היתה בנויה כגשר מעל ערוץ הנחל שחצה את הכפר. הערוץ היה נטוע בחורשה סבוכת עצים עבי גזע, שהסתירו את הגשר מעין השמש (ראו בתמונה).

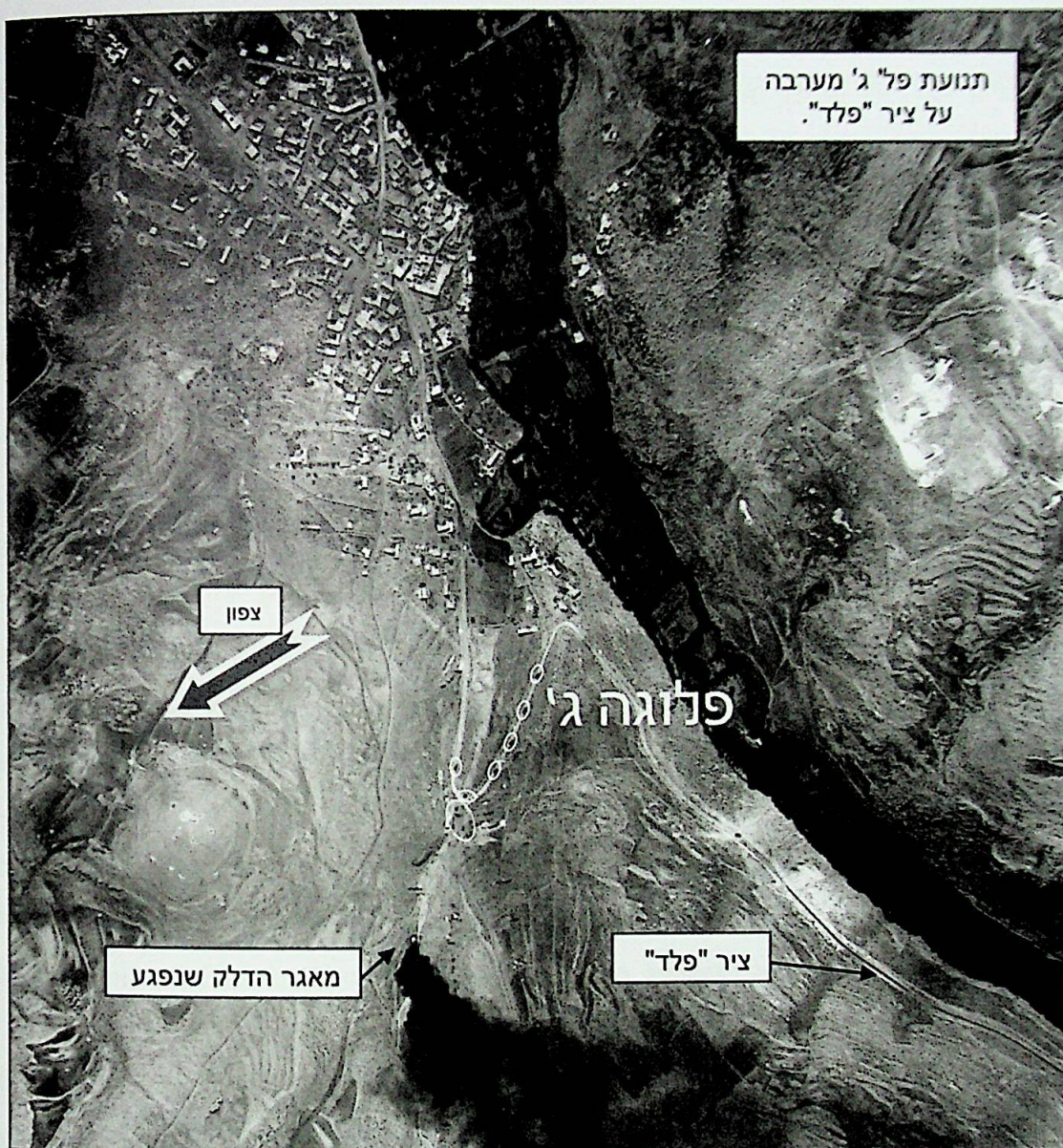
בתוך הכפר התפצלו הדרכים מזרחה וצפונה בין הסמטאות, יוצרים מעין כיכר במרכזו, ובהמשכה צומת נוספת, שם ניצב המסגד עם צריח בולט. מהמסגד עלה כביש ישר במעלה הגבעה, עד פסגתה, עליה ניצב מבנה בודד, שנראה כקבר שייח (היו שחשבו שזה בית-

חולים). מהיכיר ליד המסגד יצא גם כביש מערבה לכיוון הכפר השכן "בית-ג'אן" (ציר "פלד" במפות הקוד שלנו). הכביש הראשי (ציר "צין", בו הגענו) המשיך מהצומת במרכז העיירה לכיוון מזרח עד לחורשות ממזרח לבתי הכפר, שם התפצל – הנתיב הראשי פנה לדרום מזרח לכיוון מחנות כנכר-סעסע (ומשם נקרא "שדפה" במפות הקוד), ואילו הנתיב השני (המשך ציר "צין" במפת הקוד) הוביל ישר לצפון-מזרח, לעבר מחנות קטאנה, הקרובים לדמשק, שם נפרס מערך ההגנה שהגן על עיר הבירה ומעוזי השלטון הסורי. לכן מזרעת בית-ג'אן והצומת ממזרח לה היוו "שטח מפתח" להמשך התקדמות כוחות צה"ל במובלעת הסורית, הן להרחבתה דרומה והן לאיום ישיר על הבירה דמשק.

לפני הפיתול הראשון, עוד לפני הכניסה למזרעת בית-ג'אן, משני צידי הכביש עמדו הטנקים הסוריים עימם ניהלנו אש אמש והבוקר, וגם מטוסינו חבטו בהם לאחר ההפצצה האווירית על גדוד 77. צמודים לכביש משני צדדיו עמדו שני טנקי טי-55 סורים עשנים, חלק מאותה הפלוגה הסורית "האחרונה" ששמרה על מבואות העיירה. שניהם נפגעו רק כמה דקות קודם ע"י הטנקים של 77 או מטוסינו. בדיוק כשה-מג"ד עמוס כץ עבר על הכביש ביניהם, נשמע פיצוץ באחד מהם, כנראה עקב התלקחות התחמושת, ורסיסים עפו סביב. אחד מהם פגע במצחו של עמוס כץ. ברק, קצין קשר שהיה עימו בטנק, דיווח שה-מג"ד נפצע. לוריא, ה-קמב"ץ, ראה את ההתרחשות הזו, וכשנקרא לסייע נחפז להביא למקום את הרופא עם נגמ"ש ה-תאג"ד. ככל הנראה ה-מג"ד ניסה להעביר הפיקוד ל-קמב"ץ, אך יתכן שבגלל בעיות הקשר הודעתו לא נקלטה. באותם רגעים, ברשתות הקשר ב-זחל"מ המבצעים התקבל הרושם שהכוחות בכפר במצב קשה – הגדוד ללא מפקד, יש נפגעים רבים, רשת הקשר חסומה ונוצר איבוד שליטה, והחמור מכל – לא מזהים את מקור הירי הקטלני ויש תחושת כיתור. המצב נראה ככאוס קריטי. לוריא קרא את תמונת המצב, ומשהבין כי ה-מג"ד פצוע ולפחות זמנית מנוטרל, נטל עליו את הפיקוד ודהר עם ה-זחל"מ שלו לתוך הכפר, תחת מטר של אש מרגמות ושאר קני ארטילריה, שהתעצם עם הכניסה לכפר. מרגע זה היה למפקדים ברור כי ה-קמב"ץ מפקד על הגדוד, והם נענו להוראותיו ללא כל היסוס. כך בפועל לוריא מימש את כוונת ה-מג"ד להעביר לו את הפיקוד, מבלי שנדברו בפועל, אולי גם בגלל ההיכרות ארוכת השנים ביניהם. במקרה של שניהם – שרביט הפיקוד נותר בידי עמוס.

ה-קמב"ץ הגיע לראש הכוח, שמשום מה נעצר בפקק בכניסה לעיירה. לא היינו גדוד הומוגני, אלא ערב רב שנאסף ערב היציאה לקרב, וכמעט לא הכרנו איש את רעהו. כזכור, תדרי הקשר שלנו היו מתוך מאגר של פיקוד המרכז (פקמ"ז). חשבו שבעלייתנו ל-רמה"ג לא תהיה בעיה של כפל תדרים. אלא שבינתיים עלתה לרמה גם אוגדת מוסה פלד, וגם לה תדרים של פקמ"ז. כתוצאה מכך אי אפשר היה לדבר באלחוט. היינו כמו תחת השפעת לוחמה אלקטרונית (ל"א). הגדוד נראה ונשמע בדיוק כמו בסיפור "מגדל בבל". זה היה מבין ומתסכל. חמור מכך, שלוש פלוגות הטנקים התפצלו בצומת המרכזית: פלוגה א' של מוטי,

המובילה, התפצלה בסמטאות העיירה שהובילו מזרחה, פגעה בכוחות האויב שנקרו בדרכה, חלקם מחופרים וחלקם מוסתרים מאחורי גדרות האבן, אך אז נתקע טנק ה- מ"פ, וזאב שביט ה-סמ"פ ניהל את המשך לחימת הפלוגה. בדיוק אז החלו הטנקים שלה להיפגע על ידי אויב עלום אך מדויק, ובין הנפגעים היו הטנקים של שאול כהנא ויוסי כהן. זאב המשיך לנהל את התקדמות שאר הטנקים לעבר פאתי הכפר המזרחיים, בזהירות ככל הניתן. אש נק"ל, ארטילריה ופגזי הטנקים הסורים הקשתה מאד לחלץ את הנפגעים (ראו גם בתיאור של מוטי וזאב בהמשך החוברת). פלוגה ב' של אבנר, שנועדה לחצות את החורשות מדרום לגשר ולהתייצב מול צומת "שדפה"- "צין", נתקלה בבעיות עבירות בסבך החורשה מדרום (ראו בתיאורו בהמשך החוברת), ואמנם לא הגיעה לעמדות שתוכננו לה, אך מאידך ולמזלה היא נפגעה פחות. כשנחלצה, השמידה מספר טנקים סוריים, וחברה למרכז העיירה. להבדיל משתי הפלוגות המובילות, שתנועתן נבלמה עת נחשפו בסמטאות הכפר לאש האויב והתמודדו עם קשיי העבירות, פלוגה ג' של חירם כבר פנתה בכיכר ליד המסגד מערבה, נעה על ציר "פלד" לעבר הכפר בית-ג'אן, אך מטען שפוצץ בבור יקוש חסם את הכביש ומנע את המשך דרכה, והיא נאלצה לחזור למזרעת בית-ג'אן. כשחזרה הצטרפה ללחימה והשמידה מספר טנקי אויב (ראו בתיאורו בהמשך החוברת). חסימת תנועת פלוגה ג' על ציר "פלד" גם הביאה לסיום משימת פלוגה ד', שכאמור פעלה לפתוח את אותו הציר בכיוון הפוך, ממערב למזרח.

פלגת לוחמי סיירת מטכ"ל שנעו רכובים על זחל"מים, היתה תקועה בתוך הפקק בכיכר הראשונה, מתקשה לנתב דרכה בכפר. יורי ה-מ"פ חילק את יחידתו לשלושה צוותים, ולכל צוות (בהרכב 2 זחל"מים) היקצה גיזרה לטיהור חוליות ה-נ"ט המפוזרות בכפר. באותו הזמן עוד טנקים נפגעו, ועוד הרוגים ופצועים. המהומה היתה גדולה, והכאוס ברשתות הקשר רק החמיר את המצב ופגע מאד בשליטה. בשלב הזה כבר נפגעו לנו טנקים רבים, רובם מפלוגה א', שלמרות זאת המשיכו בנחישות לחתור למגע, כדי לאתר ולהשמיד את האויב הכותש אותה ממסתורו. למודי ניסיון הקפידו כעת מפקדי הטנקים בפלוגה להימנע ככל הניתן מלהיחשף כלפי מזרח, מקומו המשוער של האויב, תוך כדי פינוי הנפגעים ושיפור העמדות. כתוספת למהומה ולסכנה - כל העת ירדה על הכוחות המסובכים בכפר ארטילריה מדויקת, וגם "זכינו" לשני יעפי התקפות מטוסי הפצצה סוריים. לא יכולנו לקבל סיוע ארטילריה משלנו כי ה-קש"א של גד' 77 נהרג בהתקפת המטוסים בבוקר, ואילו ה-קש"א שלנו, בני גאולה, היה

בטנק של בנארי, שבשלב הזה טרם חבר לכפר. זה היה מצב הגדוד כשה-קמב"ץ הגיע לכיכר העיירה.

טנק מ"מ מפלוגה ב' שניסה לטפס לראש הגבעה לכיוון קבר השייח – נפגע כבר בראשית דרכו בפגיעות מדויקות. הטנק איבד את בלמיו והדרדר לאחור עד שנתקע בבניין סמוך. מפקדו, סגן בורנשטיין, נחלץ ממנו פצוע ברגלו, אבל מאוחר יותר נהרג מאש לוחמינו, שחשבו אותו לחייל סורי. הטרגדיה הזו מעיבה מאז על הישגי הגדוד ולוחמיו. הכפר היה תחת הרעשה ארטילרית כבדה, סמיכה כסופת טיפון. מטר ארטילרי כבד ירד עלינו ללא הרף, שריקות הרסיסים המתרסקים בין הבתים הכפילו את הד צרימת מעופם והעצימו את השפעתם המשתקת. צליל נתזיהם המסתלסל כאות מבשר רע החריד גם את הקשוח בלוחמים. המתח והריכוז אפשרו למפקדים להתעלם מהאש סביב, ולהמשיך בלחימה בנחישות הירואית. למגינת לבנו ובניגוד למצופה – התברר שהסורים ובני בריתם הלוחמים המרוקאים שאיישו את מערך ההגנה במזרעת בית-ג'אן, לא הסכימו לוותר על העיירה הזו, ונלחמו עליה בחרוק שיניים ובמלוא עוצמת הנשק שברשותם. בהעדר קשר המצב היה נורא שבעתיים. בהוראת ה-קמב"ץ נשלחו חיילים רגלית, אחד אחר השני, טנק אחר טנק, להקים מחדש את רשת הקשר. כך הוחזרה רשת הקשר לפעולה סבירה, שאיפשרה לחדש את השליטה הגדודית ואת הקשר בתוך פלוגות הטנקים.

מארב הטנקים הסורים המשיך לפגוע בנו, ועל סמך דיווחי המפקדים וכיוון הפגיעות, לוריא העריך שהם נמצאים איפה שהוא ממזרח לנו, עדיין בלתי נראים, אך ככל הנראה שולטים בתצפית ובאש על מרכז הכפר. לכן הוא הורה את פלוגות הטנקים להישאר במחסה, לא להתקדם מזרחה. בקרב המפקדים החלה מתגבשת מועקת כיתור, שהשתמעה מתעבורת רשתות הקשר והצמיתה את מפקדי הטנקים לעמדות מחסה בין הבתים. מאחר והיה חשש שכל רגע הסורים יבצעו התקפת נגד, ה-קמב"ץ הורה את פלוגות א' ו-ב' ואת סמ"פ ג' להיערך בלבימת התקפה כזו ממזרח לגשר, בכניסה לכפר, בין השאר גם כדי להבטיח את האפשרות לנסיגה מערבה (במעין "ראש גשר" מעבר לגשר). הכוחות נערכו במהירות תוך הימנעות מחשיפה מזרחה, וכאשר כוח הטנקים הסוריים ניסה לתקוף, הם היו מוכנים לקראתו, בלמו ושברו את התקפתו, ללא נפגעים בקרב כוחותינו. בקרב הקצר שהתחולל שם הכוח של שלום הראל סמ"פ ג' השמיד 4 טנקים סוריים. ההערכות המהירה הזו הצדיקה את עצמה, ומנעה אי נעימות רבה.

כעת, כאשר שוב היתה שליטה בכוח וכשנדמה שנבלם הקטל, עמוס לוריא הזעיק אליו את יורי, מ"פ הסיירת. יורם כהן, שרק כמה חודשים קודם זכה בעיטור על אחת מפעולותיו העלומות במסגרת הסיירת, חש ל-זחל"מ המבצעים, אל ה-קמב"צ, שהסביר לו את תמונת המצב ופקד עליו להשתלט על ראש הגבעה, ממנו נורתה אש נק"ל, גם כדי להפסיק את

המטרד הזה וגם כדי לתפוס שליטה על המרחב, ובעיקר כדי לאתר ולאכן את הטנקים שיורים בנו בדייקנות כה קטלנית. לוריא עדכן את ה-מ"פ לגבי הפגיעה בטנק מפלוגה ב' שניסה לטפס לראש הגבעה כמה דקות קודם, כדי להזהירו מהסכנה ממזרח. מ"פ ה-חי"ר הטיל את המשימה על הצוות שפעל במרכז הכפר בפיקודו של סגן בר-לבן, שאולי כבר פעל ברוח דומה וניסה לתפוס את ראש הגבעה מיוזמתו, במסגרת משימתו המקורית. סגן בר-לבן, בראש הלוחמים האמיצים של 269, הסתער עם צמד זחל"מיהם כדי לתפוס את ראש הגבעה. אבל כמו הטנק לפניהם, ה-זחל"ם הראשון ספג פגיעה מפגז ארטילריה שהתפוצץ לידו, שני לוחמים נהרגו והשאר נפגעו. התקפת אנשי הסיירת נבלמה וה-זחל"מ נותר תקוע סמוך לפסגת הגבעה. לוחמי 269 עשו כל מאמץ לחילוץ נפגעים. טנק שנשלח לעזרתם נפגע והדרדר עד שנתקע בדלת המסגד. ה-קמב"ץ שראה את המתחולל מקרוב, קרא אליו שנית את יורי ובר-לבן, וביחד טיכסו עצה והתוו את הדרך להשלמת המשימה. מיד אחר כך, תוך כדי חילוץ הירואי של חבריהם, לוחמי הסיירת השלימו בנחישות את המשימה לתפוס את ראש הגבעה, הפעם רגלית וללא נפגעים נוספים. בר-לבן ונהג ה-זחל"מ ניסו לחלץ את ה-זחל"ם התקוע, אך הוא נפגע בשנית והפעם ללא תקנה. כשלוחמיו של יורי הגיעו לראש הגבעה הוא דיווח ל-קמב"ץ כי הם זיהו את הטנקים שירו עלינו ממזרח, אך בשלב הזה ובמצב כוחותינו - הטנקים האלה היו בלתי ניתנים לפגיעה מתוך הכפר.

עם המידע הזה עמוס לוריא גיבש תוכנית קרב חדשה – לתקוף את הפלוגה הסורית מעורפה, מכיוון דרום. היינו זקוקים לכוח רענן כמו פלוגה ד', כדי לשנות את יחסי הכוחות ולהוציא את הסורים משיווי משקל ולשבש את תוכנית פעולתם על ידי תקיפתם מאחור, מכיוון בלתי צפוי. בהתאם לתוכניתו, הוא האיץ את דרור לנטוש את ציר "פלד" שם כבר לא יכול היה לתרום דבר, לחזור מהר ככל האפשר על הציר הראשי ("צין") ולהתקדם לעבר מזרעת בית-ג'אן, לצומת "מסגד"-צין, משם יועד להתחיל את האיגוף העמוק דרומה. במקביל ה-קמב"ץ יצר קשר עם קהלני, מג"ד 77, כדי להבטיח כי יהיה תיאום בינו לדרור, הן לסיוע בניתוב התנועה של פלוגה ד', הן למניעת ירי זה על זה והן לצורך חיפוי. בתחילה קהלני לא זיהה מי מדבר איתו. אז הם עברו לדבר בשמות פרטיים. "אבי", קרא הקמב"ץ, "זה עמוס". קהלני לא היה בטוח בזיהוי, יתכן שבלהט הלחימה (ואולי תחת הזעזוע מההפצצה האווירית מהבוקר) הוא שכח את פגישתם הנרגשת יומיים קודם ב-חמ"ל של חטיבה 7. לבסוף, קהלני הבין מי קורא לו, שמח לסייע ומיד יצר קשר עם דרור. מעמדותיו של גד' 77 הוא לא יכול היה לעזור, ולכן הוא דילג פלוגה אחת לדרום, ושם היא הועילה - בעיקר באיתור כוח תגבורת סורי נוסף, שהחל מתקרב לאזור על ציר "שדפה" מדרום-מזרח. לפי תוכנית ה-קמב"ץ, דרור מנחם התקדם בזריזות עם פלוגתו, באיגוף ימני (דרומי) עמוק, מאחורי גדוד 77 ובתיאום עימו, מדרום למזרעת בית-ג'אן. בטרם עלה על ציר "שדפה" 52 הוא זיהה את התגבורת הסורית שהגיעה מדרום-מזרח ובלם אותה באש, השמיט מחלקה לחסימה מול כל

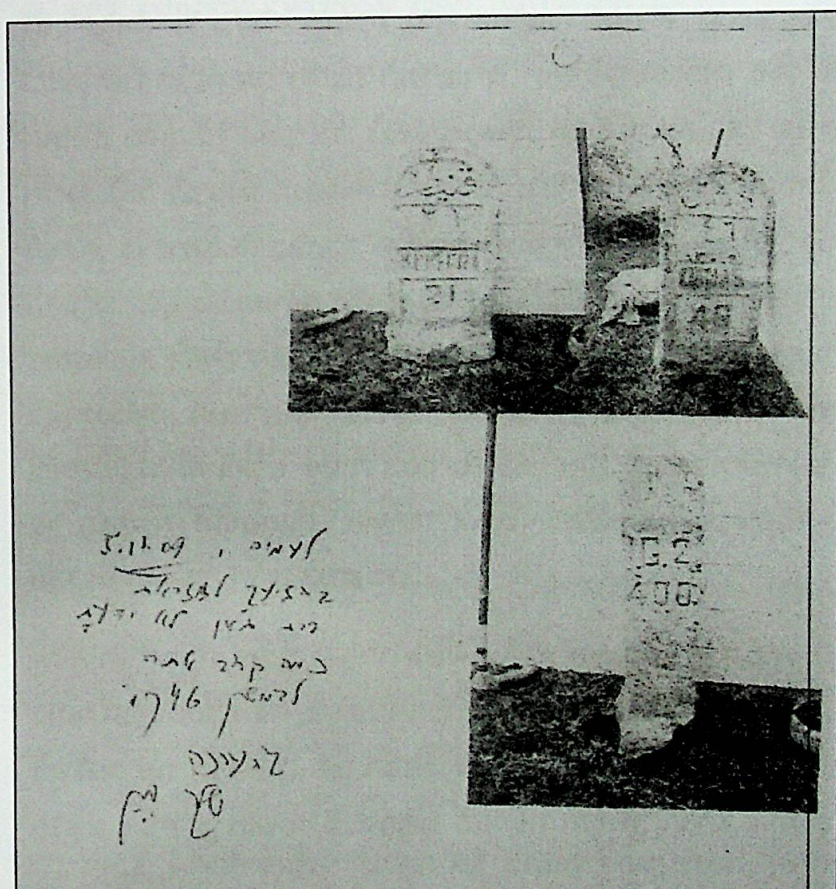
ניסיון תגבור נוסף מאותו כיוון ועם יתר הפלוגה עט מאחור על פלוגת ה-T-62 שחסתה מוסתרת בחורשה בצומת "שדפה"- "צין". הטנקים הסורים היו מוסווים היטב בין עצי החורש. המגע בין הטנקים של פלוגה ד' ופלוגת הטנקים הסורים התחולל בטווחים של כמה עשרות מטרים זה מזה, כשהתגלו אלה לאלה ממש ברגע האחרון. דרור סיפר איך פתאום זיהה תותח טנק סורי מצודד עליו בטווח כמה עשרות מטרים, והוא הספיק לירות בו ראשון. מפקד מחלקה בטנק מאחוריו זיהה טנק סורי שני, קרוב יותר, והספיק להשמיד אותו ממש שניות לפני שירה על ה-מ"פ המוביל (ראו בתיאורו בהמשך החוברת). אבשלום מאושר, שתקלה בטנק שלו מנעה את חליצת התרמילים, ירה פגז והשמיד טנק סורי, ומיד מיהר לתקוע את התותח בתוך עץ סמוך כדי לבצע מכאנית את החליצה, ואז שב והשמיד עוד טנק סורי, וכך הלאה (על לחימתו הנחושה הזו זכה ב-צל"ש ה-רמטכ"ל, והיה היחיד בגדוד שזכה לציון לשבח, בו נכתב כי במהלך הלחימה השמיד 12 טנקים). תוך כמה דקות הושמדה הפלוגה הסורית, בקרב בטווחים קצרים, בו ניצחו לוחמי פלוגה ד' מהירי השליפה ונחושי הלחימה, במקצועיות ראויה לשבח. הישגה של פלוגה ד' היה מרשים, והכריע את הקרב. מזרעת בית ג'אן נכבשה, הכוח הסורי/מרוקני הובס והדרך לדמשק היתה פתוחה. כעת העיירה מזרעת בית-ג'אן היתה בידינו. אפילו הסורים הבינו זאת. עובדה שפתאום, כמו בהוראת מנצח מיומן על תזמורת ממושמעת, השתרר שקט, שעמד באוויר בניגוד מוחלט לרעש התנפצויות הפגזים רק כמה דקות קודם לכן.

זה היה הזמן בו פלגת ה-חי"ר השלימה את טיהור הכפר, בעיקר מצידי הטנקים שהתמקמו בתוך הבתים ומאחורי גדרות החצרות, והם עשו זאת במקצועיות רבה, ללא נפגעים מצידנו. השלמנו את המשימה, אך המחיר היה כבד – 16 הרוגים ועוד פצועים לא מעטים, וכן 11 טנקים ו-זחל"מ מושמדים. למרות הפגיעה הקשה, הגדוד המשיך לתפקד כמסגרת גדודית בת 4 פלוגות.

היה ברור כי לטנקים אסור להישאר בכפר, שצפוי היה לספוג הפגזות כבדות ואף התקפות נגד. בתיאום עם רס"ן חגי רגב, קצין ה-אג"ם החטיבתי, שלחו מהאוגדה את גדוד 12 של גולני, בפיקודו של רס"ן ארווין לביא, לקבל את מידיו את האחריות על הכפר, ולהשלים את טיהורו. פלוגה ד' קיבלה פקודה להישאר בחסימה ממזרח לכפר, בצומת "שדפה"- "צין", בפיצול לכיוון סעסע ו-קטאנה, כדי שלא נופתע ממזרח, ולעבור להיות ת"פ (תחת פיקוד) גדוד 12 עם הגעתו. שאר הפלוגות רוכזו בכיכר העיירה, נערכו ליציאה מדורגת מהכפר, כשאנחנו גוררים עימנו את הטנקים הפגועים, מוכנים לחזור לאותו מקום בו חנינו ערב קודם, להתארגנות ליום הלחימה הבא.

הפלוגות שלנו יצאו ממזרעת בית-ג'אן בזו אחר זו, בסדר מופתי, כשהאחרונים יצאו רק עם תפיסת האחריות על ידי גדוד 12. מאוחר יותר בלילה, אחרי שהתארגנה מעט, החליפה

פלוגה ב' (המוקטנת) בפיקוד אבנר זעירי, את פלוגה ד' של דרור, שלקראת שחר חברה לחניון להתארגנות. מרגע זה "כוח עמוס" (כץ) ימנה רק 3 פלוגות טנקים. בשלהי הקרב הקשה הזה ולאחר הכרעתו, עוד בטרם יצאנו מהכפר, עמוס כץ, ה-מג"ד הפצוע, התאושש ושב לאיתנו, ומיהר לחבור אלינו, כשמצחו חבוש. עמוס לוריא החזיר לכץ את הפיקוד על הגדוד, בו החזיק כמשמורת בזמן כיבוש העיירה, סקר בפניו את מצב הגדוד ואת פריסת הכוחות, כולל החסימה של פלוגה ד' ממזרח, ושב לתפקד כ-קמב"ץ.

בתמונות למעלה: – אבני דרך שצולמו במזרעת בית-ג'אן.
האבן הראשונה מימין למעלה – 46 ק"מ מדמשק.
את התמונות הקדיש תא"ל מן, ס.מ. האוגדה, לעמוס כץ, כהוקרה. ראו
הגדלה בעמוד הבא.

זוהי אבן הדרך שניצבה לפני הכניסה למזרעת בית-ג'אן, ממערב לכפר, המודיעה כי המקום נמצא במרחק 46 ק"מ נסיעה מדמשק. המרחק לבירה הסורית בקו אווירי – הרבה פחות, מה שאיפשר לתותחי צה"ל ארוכי הטווח לירות בשבת 13.10.1973 אל אל-מאזה, שדה התעופה הצבאי של דמשק.

למעלה - תצלום מזרעת בית-גיאן ועליו סימון מהלכי 4 פלוגות הטנקים ופלגת 269

למעלה - תצלום אוויר של מזרעת בית-ג'לאן ובו סימון פריסת חלק מהמפקדים

בעוד עמוס כץ שב לעמדת הפיקוד, לוריא ורוני קולב השליש, בליווי חובש וחייל נוסף לאבטחה, פנו לסקור ולסרוק את כל אחד-עשר הטנקים ו-זחל"מ הסיירת הפגועים, לוודא שפינוי החללים והפצועים התבצע כהלכה. השלמנו את פינוי הגופות בצורה מכובדת ככל שניתן, תוך הקפדה על רישום ותיעוד מדויקים, מי פונה מאיזה טנק ואיפה (לפי תיאורי הפגיעה והפציעה). וידאנו שכל הפצועים פונו לטיפול בעורף. צריך לזכור כי לא הכרנו איש. רק כשגמרנו את המשימה הזו היינו מוכנים מעשית ורגשית למסור את מזרעת בית-ג'לאן לאחריות גדוד 12 של גולני.

לימים, באחד התחקירים שלאחר המלחמה, עמוס לוריא ציין כי לו ידענו מראש על פלוגת הטנקים הסוריים בצומת "שדפה"- "צין" – יתכן כי מלכתחילה היינו פותחים את הלחימה על

מזרעת בית-ג'אן באותו מהלך מנצח, זה שפלוגה ד' בצעה בסוף הקרב, באיגוף דרומי ובתקיפה מהעורף של הטנקים הללו. כאלה הם פני הדברים, כשערפל הקרב והעדר מודיעין מושלם מחייבים לפעול בחוסר ודאות. רוח הלחימה ונחישות הלוחמים חיפתה על הקשיים הללו, ולוחמי הגדוד יצאו מהקרב בתחושה שעמדו היטב במבחן. התובנה הזו היתה חשובה מאד להמשך לחימת הגדוד עד שוך הקרבות.

כשהקרב שלנו הסתיים, וגם הסתיימו הסריקות וההכנות לתנועה, צוות זחל"מ המבצעים יכול היה להתפנות לשמוע את רשתות הקשר של שאר החטיבה. התברר כי כל שאר כוחות החטיבה נמצאים בסערת לחימה עזה באיזור תל-שאמס, שם התחוללה דרמה גדולה. הכוח של 188 בפיקוד יוסי בן-חנן נקלע למארב טילי נ"ט וטנקים, נפגע, ורובו נסוג. גם הטנק של המפקד נפגע, והוא יחד עם נהג הטנק שלו חילצו עצמם והתכנסו בתוך קפל קרקע קטן, ובקשו סיוע חילוץ. הלחץ הסורי היה כבד, באש טנקים וארטילריה, ומפקד הארטילריה החטיבתית ריתק את הכוח הסורי, ומנע ממנו במאמץ רב להתקרב לאנשינו. מח"ט 7 שלח את יוני נתניהו לחלץ את צוותו של בן-חנן. יוני היה האיש הנכון בראש הכוח הנכון, במקום הנכון ובזמן הנכון, והשלים את משימתו בהצלחה. נשמנו לרווחה. הקשיים בהם נתקל המאמץ הדרומי של החטיבה הניעו את ה-מח"ט לשנות את התוכנית, ובמקום שאנחנו נמשיך לנוע ממזרעת בית-ג'אן צפונה-מזרחה לעבר קטאנה וכך ליצור לחץ מוחשי על דמשק, הוסטנו דרומה כדי לרכז את כל כוחות החטיבה מול מחנות כנכר-סעסע, החולשים על ציר "אמריקה", הנתיב הראשי לבירה הסורית.

המשך הלחימה במובלעת הסורית, 13-24.10.73

שבת בבוקר. קיבלנו פקודה לנוע לכיוון צומת "מעץ", מדרום-מערב לתל-שאמס, ויצאנו מהחניון שבמרחב מזרעת בית-ג'אן. באותה עת נלקחה מאיתנו פלגת 269, שגם היא הפכה לכוח חטיבתי למשימות מיוחדות. רגע לפני שעזבנו את המקום נפנו רבים מבינינו להיפרד ממזרעת בית-ג'אן ב-"מבט של תייר" על העיירה הנטושה מתושביה, החרוכה והחבוטה מהלחימה הנוראה של יום האתמול. בתי אבן חד קומתיים עם גגות שטוחים עיטרו את פאתי הכפר, ובטבורו ניצבו בתים דו ואף תלת קומתיים, בודדים מהם מחופים בגגות רעפים אדומים, שהוסיפו צבעוניות רבה מול עצי המחט, שגדלו ביניהם וצמחו לגובה רב. מסגד מסוגן עמד במרכז הכפר, צריחו העגול בולט למרחוק (זמן מה מאוחר יותר קיפד פגז את ראשו). מולו שכנה מרפאה מהודרת, עם "חדר טראומה" די מתקדם, ובאחד מאגפיה היתה מרפאת שיניים משוכללת. לידה ניצבה מכולת שופעת כל טוב. בסמוך נחבאה ווילה מהודרת, שאכסדרת עמודי שיש הקיפה אותה סביב, כנראה של המוכתר. גבעה וחורשה בראשה התנשאה מצפון מעל בתי הכפר, במרומי פסגתה קבר השייח (זה שנתפס על-ידי יורי ואנשיו), שממרפסתו ההיקפית עטורת העמודים היתה תצפית נפלאה על כל הסביבה.

העיירה כולה טבלה בחורשות, שהקיפוא מסביב, ונחל עם סימנים לשפע מים בחורף ובעונות הפשרת השלגים חצה אותה. בעיתות אחרות ובנסיבות שונות יכול היה המקום להדמות לכפר נופש, לעיירת קיט, לפנינת נוף. ממרומי הגבעה נשקפו המרחבים בואך דמשק מזרחה, ומרחבי הלג'ה לדרום. מצפון היתמר החרמון הסורי, ובדרום הצביעו לרקיע התכול כמה תילי געש כבויים, כאילו מנסים היו לעצור את העננים הלבנים ששיטו ביניהם בשלווה.

מאחר יותר באותה שבת, 13.10.73, קודמו 2 תותחי "רומח" 175 מ"מ של סוללה א' מגדוד 412 אל עמדות ירי ממזרח לכפר, וירו משם מספר פגזים לעבר אל-מאזה, שדה התעופה הצבאי של דמשק. המסר למשטר הסורי לא דרש הסברים, והובן מיד.

עזבנו את המקום ונענו על ציר "מסגד" במבנה קרבי - שתי פלוגות הובילו לפנינו, ה-מג"ד נע ביניהן ומעט אחריהן, והפלוגה השלישית אחריו. שני זחל"מי הפיקוד נעו מאחורי החוד, נמצאים בהאזנה על רשתות הקשר של החטיבה והאוגדה. בדרך קיבלנו התראה על מארבי טילים וצידי טנקים. שינינו את מבנה פריסת הכוח, והגדלנו את המרווחים בין הכלים. כשהחלו לעוף הטיילים, היינו מוכנים, ולא נפגענו. אילולא נערכנו היינו משלמים מחיר יקר. הגענו לכפר "מעץ", ונערכנו לחניון לילה. זה כבר הפך לחניון לילה שגרתי שלנו בתוך סוריה.

נכנסנו לשיגרת חניון גדודי מבצעי, שאורגן בשדרות, כמו בספרים. באמצע הלילה, אחרי פחות משעה שינה, העירו את כולנו. מרחוק, ממזרח, נשמע רעם מתגלגל של טנקים. מרגע לרגע התעצם הרעש. היה ברור כי מדובר בכוח גדול. איש בחטיבה ובאוגדה לא יכול היה לתת נתונים במה מדובר. אמרו שזו אולי חטיבת התגבור העיראקית, ואולי כוח ירדני. מניסיוננו ידענו שיש לנו זמן התראה סביר להתארגנות. נערכנו בחניון לפתיחה באש. החלטנו להמתין ככל שניתן. לאט לאט יכולנו לאפיין את הרעש כזה של סנטוריונים, עם מנועי בנזין. האפשרות שיהיו אלה טנקים עיראקים ירדה. נשאר שתי חלופות: או שזה כוח ירדני, או כוח ישראלי. הימרנו על כוח ישראלי, כי לא האמנו שהירדנים יעמיקו כל כך הרחק מגבול ירדן, ועוד פחות מכך שינועו במסע לילי. מ-זחל"מ המבצעים הועברה הנחייה לכל הטנקים לעבור למצב של היכון לירי, ולפתוח באש רק לפי פקודה. כל הלוחמים היו בתוך הטנקים והזחל"מים. המתנו בשקט, במבנה החניון, כעשרה קני טנקים לכל חזית. ידענו שאם יתפתח קרב, בגלל הטווח בן כמה עשרות מטרים, זה יהיה מרחץ דמים. ראשוני הטור המתקדם כמעט כבר הגיעו אלינו, כשקצין הקשר ב-זחל"מ המבצעים הצליח סוף-סוף לאמת בערוץ חירום חש"ן, כי זה כוח שלנו, חטיבה 205 בפיקוד אל"מ יוסי פלד מאוגדה 210 של דן לנר. נשמנו לרווחה. ניתנה פקודת הרגעה, שהועברה גם לחטיבה 205. כעת רק נותר חשש שמא מישהו לא ישלוט בעצמו, ויפתח באש. אבל הכל עבר בשלום. הטור של יוסי פלד חלף על פנינו בנסיעה סדורה, כמעט כמו באימון. חזרנו לשיגרת חניון הלילה. הלקח של העדר התיאום בין האוגדות נלמד.

עם שחר התפרסנו מול תל שאמס. בלילה הקודם נכשל עוד ניסיון לכבוש אותו. הורינו למפקדים ש-שליש הכוח יעסוק בטיפול לפני תנועה, כולל תיאום כוונות, שליש הכוח בכוננות ושליש הכוח ברגיעה. בקשר עקבנו אחרי הכוח של יאיר נפשי, מג"ד 74, שהיה ממוקם מצפון לתל שאמס, חוסם את הכביש ל-סעסע ודמשק, ממשיך את הלחימה מאז שחיפה באומץ רב על יוני נתניהו במבצע חילוץ של יוסי בן-חנן, מפקד שרידי חטיבה 188. בימים הבאים, מידי בוקר, בנצלם את השמש בגבם, הסורים היו תוקפים את החסימה הזו, שכללה בסך הכל טנקים מעטים (זה מה שנשאר מגדוד שלם). ממה שנשמע בקשר יכולנו להעריך את עוז נפשם של מפקד הגדוד ולוחמיו.

לפתע נשמע רעם מטוסים. הסורים, במטוסים מיושנים, ניסו לתקוף אותנו בגובה נמוך. קיבלנו את פניהם באש מקלעים צפופה. תוך שניות נראה אחד מהם מעלה שובל עשן, והוא נפל צפונית מזרחית לתל, ברעם ריסוק אדיר. נראה היה כי בגלל גובה הטיסה הנמוך הטייס אף לא הספיק לנטוש. התלהבנו מהישגנו, ומיד אחר כך ראינו באוויר זוג מיראז'ים, שבאו לחפות עלינו, רדפו אחרי המיג השני והפילוהו. הפעם הטייס הצליח לפלוט עצמו. פלוגה ג' נשלחה לאתר את הטייס ולקחה אותו בשבי. התופעה הזו חזרה כמעט כל בוקר, באותה הצלחה. אחרי המלחמה שמענו לא פעם כי המטוסים האלה הופלו גם ע"י אחרים. כולם צדקו. זה הזכיר את הטנק של איסמעיליה במלחמת ההתשה. כל פלוגה שהחזיקה בתורה בקו תעלת סואץ – השמידה אותו מחדש. מספר המשמידים עלה אף על מספר של אלה "שהיו" על סיפונה של אלטלנה...

יומיים עברו עלינו בלי אירועים מיוחדים, למעט שני קוריוזים קטנים. מאז התחלת המלחמה אכלנו רק מנות קרב. באיזור כפר מעץ מצאנו מצבור מנות קרב סוריות. היו להם שימורי בשר מתוצרת צרפת, בטעם סביר. אבל ביום השני לשהותנו במקום, מאחר והיה שקט יחסי, החלטנו לנהוג כמו ב-פלמ"ח. בשטח הכפר הנטוש התרוצצו כמה תרנגולות. תוך דקות הועמד סיר גדול על האש, ובו כמה פרגיות, תפוחי אדמה וירקות וגם עשבי תיבול, שמצאנו במקום. אחרי זמן נראה שהסעודה מוכנה. זו אמורה היתה להיות הארוחה החמה הראשונה שלנו מזה כשבוע, ארוחת ראווה. התיישבנו לאכול. אחד החברה התנדב לברך על המזון. עוד הוא ממלמל את המילים, ואש ארטילרית עזה נפתחה עלינו, נקמת התרנגולות. הלכה הארוחה.

כבר כמעט שבוע שלא חשנו צורך להתפנות, וכאשר כן חשנו לחץ ודחף לכך, אש סורית הוציאה והבריחה מחשבות אלו מראשינו ומנעה כל כוונת יישום. "לפנות ערב", כך תיאר זאת לימים אחד הלוחמים, "כשכבר החל להחשיך, השתרר שקט לכמה דקות, ויחד עימו שוב החלה בטני לשדר אותות מצוקה. החלטתי שהפעם אני חייב לנסות את מזלי, ולו מטעמי בריאות. נטשתי את הצוות שלי, והתרחקתי קמעה. בקפדנות רבה הפשלתי את הסרבל שלי.

זכרתי את לקח המקרים בהם חברה נחפזו, ומצאו עצמם ממלאים בפרי בטנם את הסרבול שלהם. המשלוח הראשון כבר החל מגיח החוצה, ופתאום נפתחה עלינו אש תופת. ממש סיפור מהתחת, אבל הפעם לא ויתרתי. החלטתי לסיים את המלאכה, ויהי מה. יותר משחששתי להיפגע, לא רציתי לסיים את חיי עם המכנסיים למטה. אבל באותו יום אלת המזל עמדה לצדי. סיימתי את המשימה, ובתחושת הקלה חברתי חזרה לצוות שלי, מיהרתי לתפוס מחסה, שהרי גלגל המזל יכול להתהפך בכל רגע. הנה כי כן, הצלחתי להשאיר ולהטביע את חותמי באדמה הסורית..."

נחזור רגע למוצאי שבת 13.10.73. באותו לילה שוב נשמעו יריות מכיוון תל שאמס. עם שחר התברר לנו שגדודו של אלישע שלם מחטיבת הצנחנים במילואים 317 בפיקוד אל"מ חיים נאדל, בסיוע פלוגת טנקים מגדוד 74 כבש את התל הזה, שהיה עוגן רב חשיבות במרחב. עם תום הכיבוש נמנו שם 60 הרוגים סוריים, ועוד 30 נלקחו בשבי, בעוד לכוחותינו היו רק 4 פצועים. מספרים כי במקור הצנחנים רצו לתקוף את התל מצפון מערב, כמו בניסיון הקודם שנכשל, אבל רפול מפקד האוגדה שינה להם את הכיוון לדרום מערב. הנה עוד דוגמא ששינוי כיוון מביא תוצאות טובות יותר. כיבוש תל שאמס היה המפתח להרחבת השתלטותנו על המובלעת הסורית מדרום וממזרח לו, לכיוון מחנות כנכר-סעסע, ולכן הסורים לא הרפו ממנו ומידי יום ביומו ניסו להשיבו לידיהם. הניסיונות האלה גבו מאיתנו מחיר יקר בנפש, אבל התל נותר בידנו.

*

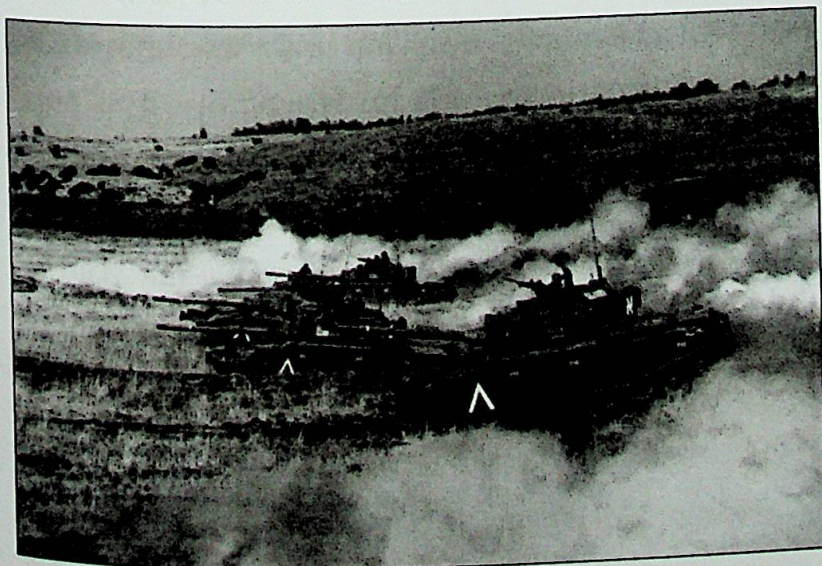
ב- 14.10.73 קיבלנו פקודה להשתלט על תל פטמה, ולשמחתנו התל היה נטוש והמשימה בוצעה ללא לחימה. למחרת אחר הצהריים, גדוד 77 היה בעמדות מעט מזרחה לנו, לכיוון כנכר-סעסע. קיבלנו הוראה להתפרס מצפון מערב לו. שתי פלוגות שלנו נעו לעמדות המתוכננות, כאשר לפתע החלו השמים להתמלא ברעש שריקות צורמות. עצרנו כמוכי הלם. מטח של עשרות קטיושות נפל כמה עשרות מטרים לפני זחל"מי המבצעים והמודיעין, שנעו מעט אחרי הטנקים, וכעבור שניות מעטות רעדה האדמה ממטח שני, הפעם מאחורי ה-זחל"מים. הרעיון המרכזי בקטיושה היה הרעש מטיל האימה שלה, שפיצה על רמת הדיוק הנמוכה. אבל שני מטחים של כמה עשרות טילים, למרות חוסר הדיוק, זה מסוכן מאד וכמובן מפחיד מאד. כפסע היה בין ה-זחל"מים לבין מרכז השטח המוכה, וזה יכול היה להסתיים ברע. כנראה שמשמים נענו לתפילותינו. אלת המזל ליוותה אותנו הפעם, ונתנה לנו מחסה תחת כנפיה המגוננות.

הטנקים עלו לעמדות וירו במטרות שונות. רמת התותחנות הדאיגה אותנו. זה נבע מכמה סיבות מקצועיות. יש לזכור כי חלק מהצוותים שלנו היו בכלל אנשי "מגח" (פטון) וחסרו ידע

בסיסי להפעלת "שוט", אבל בלהטם לתת כתף להצלת המדינה הם הניחו את השיקול המקצועי הזה בצד כשהצטרפו אלינו בג'וליס. כל הצוותים, כולל צוותי "שוט" (סנטוריון) מקוריים, אחרי שנים של חוסר אימון אפילו ביחידות המילואים, סבלו מחוסר מיומנות מחד, אך גם מתיאום כוונות לקוי. הורינו את כולם לבצע תיאום כוונות חוזר, מקצועי, מדויק וקפדני.

ואכן מיום ליום הרמה המקצועית השתפרה מעט, אך עדיין היה פער ניכר בינינו לצוותים הסדירים של חטיבה 7. כך חלפו עוד יומיים. לפנות ערב נפגשנו עם ה-חפ"ק של ה-מח"ט. הוא הורה אותנו להתכונן להרחיב למחרת את הפריסה ולהתקדם מזרחה, בין תל מרעי לכנכר, כדי להקל על פעילות אוגדה 210 של האלוף דן לנר, שפעלה מימין (מדרום) לנו. יאנוש רצה שגם הכוח שלנו ישתתף בפעילות ההתקפית של החטיבה, ולא יהיה כל הזמן עיבוי ועתודה. נכון אמנם שהכוחות הסדירים של החטיבה היו מקצוענים מיומנים וטובים יותר, והוא מאד סמך עליהם, אבל החשש מהקרבות שעוד נכוונו לפנינו חייבו אותו ל-"שפשף" אותנו קצת יותר, בעיקר במהלך שתוכנן למחרת. יאנוש הדריך ועודד אותנו חרף תחושת הנחיתות המקצועית, בהדגישו שזה יכול להיחשב כאימון תחת השגחתו הצמודה. אמנם רוח המפקדים ונחישות הלוחמים של הגדוד שלנו הוכיחה את עצמה היטב וזכתה להערכה רבה, והיה בכך חיפוי ופיצוי על המגבלות המקצועיות, אבל כולנו רצינו לשרפר גם את היכולות המבצעית שלנו. שאפנו למכסם את השילוב המיטבי של הרוח והמקצועיות, כי ידענו שאולי נזדקק להן בהמשך. לכן ריכזנו את מפקדי הפלוגות, והוכחנו אותם על רמת התותחנות הנמוכה. דרשנו שיכינו עצמם כראוי ליום הקרב הצפוי מחר.

היה זה יום שלישי, 16.10.73, שמונה ימים מאז עלינו למחנה ירדן. אוגדה 210 בפיקוד דן לנר התגוננה מול לחץ כבד של מתקפת הדיביזיה העיראקית, שהיתה חלק מחיל המשלוח שבא להציל את האחות הסורית, המתמוטטת וכמעט קורסת. חטיבה 7 נדרשה לפעול מהאגף כדי להקל את הלחץ מעל חטיבה 205 של יוסי פלד, שהיה חשש שלא תעמוד בו.

התקדמנו עם שתי פלוגות לפנינו, כשעמוס כץ ה-מג"ד ביניהן, במרחב ליד הכפר "דיר אל עדס", דרומית לתל שאמס. אחרי תנועה קצרה עלו הטנקים לעמדות, ושם ציפו להם מטחי טילי נ"ט ואש טנקים. ממקום

תצפיתו ה-מג"ד הורה אותם להחליץ לעמדות מעט לאחר. הפלוגות המובילות שלנו פגעו במספר מטרות בטרם נחלצו לאחר, הוכחה לשיפור קל ביכולות שלנו.

בקשר נשמעו קריאות מצוקה של דרור, שעמד בראש פלוגה ד'. כבר עמדנו על כך שכלל איש בגדוד לא הכיר את רעהו, דבר שפגע גם מקצועית וגם בשיתוף הפעולה בין כל מרכיבי הכוח. להבדיל וכחריג, דרור וה-קמב"ץ לוריא היו ידידים ותיקים, עוד מימי הקמת גדוד הפטונים הראשון של צה"ל ב-1965, והיתה ביניהם מחויבות הדדית חזקה. ולכן, למרות שזה לא היה מחויב מתפקידו של ה-קמב"ץ, הוא מיהר לקראת ידידו, אך עם ה-זחל"מ שלו לשטח המוכה, בודעו שקרבתו חשובה כעת לידידו יותר מתמיד. החברות האישית יצרה מחויבות אישית, חזקה מכל שיקול אחר. מחלקה מפלוגה ד' נפגעה קשה בעת שהיתה בעמדות האש. מחלקה נוספת, ובה גם טנק ה-מ"פ, נחלצה לחילוץ המחלקה הפגועה ונקלעה בעצמה לאש צולבת, במרחק מה מאחורי ובעורף עמדות האש. קשה לדעת אם היו אלו טילי סאגר, או אולי גם מטולי R.P.G. של צייד טנקים שהסתתרו בשטח. טנק ה-מ"פ שתמרן סביב כדי למשוך את האש מהמחלצים אליו, נפגע פעמיים ושני אנשי צוות נפצעו, וכעת התקדם בקושי רב, לאחר שנחלץ מתוך האש. כש-זחל"מ ה-קמב"ץ חבר עמו, התברר כי הטען-קשר שלו, משה בר, שבאותו היום חל יום הולדתו ה-20, צוער שערב המלחמה היה חניך בקורס קציני שריון, נפגע במרכז גופו ונפצע אנושות. גם התותחן נפצע קשה. הוצאנו את הפצועים מהטנק והשכבנו אותם באלונקות, בתוך זחל"מ המבצעים שהפך באחת ל-זחל"מ פינוי. ארטילריה טפטפה מסביב, איום טילי ה-נ"ט לא פסק. תחת האש רתמנו את ארבעת הטנקים הפגועים בשני זוגות, טנק לטנק, לחילוצם, ויחד עם הטנק המקרטע של ה-מ"פ הם נעו אחרי זחל"מ המבצעים, עד הכביש, שם התרכזה שארית הפלוגה. בדרך ניסינו לעודד את משה, הפצוע אנוש. עצרנו את דמעותינו, כבשנו את רחמינו ואף הבטחנו לו שהכל יהיה בסדר. אבל הוא נמוג מול עינינו, לאט לאט. ראינו אותו דועך, פתיל חייו כבה לנגד עינינו. כשהגיע רכב הפינוי, היה ברור כי הוא לא ישרוד, ממש ביום הולדתו.

בינתיים התברר כי בעמדות האש נותרו עוד שני טנקים פגועים, כנראה נטושים. לאחר הורדת הפצועים לרכב הפינוי, ה-קמב"ץ סב לאחר, והחל להתקדם שנית לתופת ה-נ"ט שאפפה את עמדות האש של הטנקים הפגועים, לנסות להחזירם לשטח שבשליטתנו. לפתע אחד מהם התחיל לנסוע ברוורס. התברר שהנהג שלו, שנחלץ ממנו אחרי הפגיעה והסתתר לידו, ראה חוליות של חיילי חי"ר סוריים או עיראקיים מתקרבות לעברו. מפחד שמא יפול בשבי, הוא קפץ חזרה לטנק, שהיה פגוע בצריח אך מנועו עדיין פעל, והחל לדהור בפראות לאחר. כשהגיע עד לקרבת זחל"מ המבצעים, הורינו לו לעצור. אחד מאנשי ה-זחל"מ, מט"ק בהכשרתו, עלה עליו כמפקד, סובב אותו, והמשיך בנסיעה לעבר הפלוגה, שהחלה ללקק את פצעי ליד הכביש. הבחור העיד שלא נותר איש חי ליד הטנק שנשאר בשטח, ואכן התברר אחר כך שצוותו נחלץ רגלית לאחר. למרות זאת, רצינו למנוע את הבושה בנטישת טנק

בשטח. זכרנו את הביקורת הנוקבת על השארת הטנקים בשונת-נימרין, בפעולת כראמה. לך זחל"ם המבצעים המשיך להתקדם לעבר הטנק הבודד, כשלפתע מצא עצמו תחת אש שטוחת מסלול, מדויקת למדי, כשכמה טילי סאגר חולפים מעליו, והארטילריה הסורית ממשיכה לטפטף בעוצמה לא קטנה, מנסה לזנב בו. יושבי ה-זחל"מ, שנע לבדו חשוף בשטח הפתוח, חשו שהם תחת תצפית ישירה, כמעט יכלו להרגיש את הכוונות העוקבות אחר צעדיהם. על ה-זחל"ם היו כמה חיילים. ה-קמב"ץ עשה הערכת מצב מהירה. מצד אחד ידע כי חוליות חי"ר סורי מתקדמות לעבר הטנק, ואולי כבר הגיעו אליו, וגם לקח בחשבון שאנשיו אינם לוחמי חי"ר מיומנים. מאידך לא רצה להפקיר טנק ישראלי. כך התייסר, מתחבט ושוקל את מחיר חילוץ של הטנק הנטוש והפגוע, אשר מאד יתכן שהיה כבר מושבת, ומול נתונים אלו הועמד סיכון כל החיילים ב-זחל"מ, גם מול אש הטנקים וגם בקרב אפשרי מול ה-חי"ר הסורי. ה-קמב"ץ התלבט מאד, וייחל לאות מהשמים שיעזור לו להחליט. פתאום נראה כי מהטנק הנטוש מיתמר עשן, בהתחלה דק, ובהמשך סמיך יותר. תוך שניות הטנק עלה באש, התחמושת בבטנו החלה להתלקח. אולי החוליה הסורית הגיעה אליו והציתה אותו, ואולי פשוט התלקח כעת מהפגיעה הקודמת. באותו רגע היה ברור שחבל לסכן חיים לשווא. זחל"מ המבצעים סב על עקבותיו ויצא מטווח הירי של הסוריים או העיראקים, נחלץ מהתופת וחבר לגדוד.

לאחר שהגדוד הופנה לשטח המתנה, להתארגנות, מפקדת הגדוד חברה אל מפקד החטיבה, שכפי שהתחייב היה בתצפית. כנראה שהמראה שלנו אמר הכל. התיישבנו בכבדות. אילן סהר, ה-קמ"ן החטיבתי, כיבד אותנו במשקה קר, תרכיז כלשהו, שבנסיבות האלה היה טעמו כנקטר מעולה. ה-מח"ט רק הסתכל לתוך עינינו, ואמר: "אני יודע, ראיתי. שוב ושוב אני מתפעל מרוח הלחימה שלכם. אמנם ראוי לציין כי חל שיפור ברמת התותחנות, אך אתם עדיין צריכים להשתפר מקצועית", אמר ולא הוסיף. קצין האג"ם וה-קמ"ן עדכנו אותנו, שיש מידע על התקפת נגד סורית-עיראקית המתממשת ובאה, ויש להתארגן מולה. חזרנו לריכוז הגדודי, לוודא התארגנות כהלכה. היינו צריכים למהר ולהחזיר לכשירות את כל הטנקים הפגועים, לווסת את הצוותים, למלא את השורות, לתדלק ולהתחמש ולחזור על תיאום הכוונות.

בינתיים הסתיים קרב הבלימה של אוגדה 210, מול הדיביזיה העיראקית שמשעות הבוקר תקפה אותה בעוצמה רבה. התברר כי פעולתנו עזרה להם מאד, כיוון שהתערבותנו באגפם סייעה משמעותית להורדת הלחץ של מתקפת הדיביזיה העיראקית, מולה הם התמודדו. התקפת הדיביזיה העיראקית נבלמה מבלי שהם הצליחו להדוף את כוחותינו לאחור, אך ברור היה כי הם ינסו לשוב ולתקוף כמה ימים מאוחר יותר, בעוצמה כפולה.

*

המערכה לא תמה. עוד יומיים חלפו בלי אירועים מיוחדים, וכבר היו באוויר דיבורים על הפסקת אש, כאשר ביום שישי 19.10.73 ה-מח"ט הורה אותנו לעלות שוב לעמדות אש מול אגף הדיביזיה העיראקית, במשימה דומה למה שהתחולל שלושה ימים קודם. היתה זו הזדמנות נוספת לשקם את תדמיתנו המקצועית ולשפר רמת התותחנות שלנו. יאנוש חשב שהדבר חיוני, כדי שהגדוד יהיה ערוך למשימות, אם וכאשר יידרש, במקרה והפסקת האש תתמוטט, ולכן הותיר את גדוד 77 בחיפוי.

אבל יום הקרב הזה התפתח מעט אחרת מהמתוכנן והמצופה, ושוב בגזרת דיר אל עדס, שהפכה לזירת התגוששות בין כוחות השריון הישראליים לבין אלו של חיל המשלוח העיראקי, שמנה מעל דיביזית שיריון, רעננה וששה לקרב. הדיביזיה העיראקית, שכבר צברה את מלוא עוצמתה, שבה ויצאה להתקפת נגד אימתנית על אוגדה 146 של תא"ל מוסה פלד (שהחליפה את אוגדה 210). הלחץ הגדול ביותר הורגש במרחב בו נפרשה והתגוננה חטיבה 205 של יוסי פלד, שכמו שלושה ימים קודם בקושי עמדה בנטל. רמ"ט הפיקוד, תא"ל יקותיאל (קותי) אדם, הורה את יאנוש להפעיל מיד לחץ על אגף הכוחות העיראקים התוקפים את יוסי פלד. יאנוש חזר והטיל למערכה את הגדוד שלנו, ששוב פעל בחיפוי גד' 77. ה-מג"ד נתן פקודת התקפה, והוביל את מפקדי הפלוגות, שעטו בעוז מול אגף הדיביזיה העיראקית, והוציאו אותה משיווי המשקל. יש להודות כי הפגיעות שלנו היו אמנם טובות מבעבר, אבל עדיין לא באיכות של הטנקיסטים הסדירים. בפועל, לא פגענו בהרבה טנקי אויב. אך למרות זאת, הגדוד המשיך להילחם בנחישות, והשיג את המטרה העיקרית לשמה נקרא באותו יום – להקל את הלחץ מעל חטיבה 205, לשבש את התקפת הדיביזיה העיראקית וכך לגרום לכוח המשלוח העיראקי לחדול מניסיונותיו להשיג לאחור את יחידות צה"ל במובלעת הסורית.

אחרי קרב קשה, לקראת 13:00 התוקפים העיראקים החלו מרפים, נראה בעליל שרוח הקרב שלהם נשברה. הלחץ שלנו מהאגף הניב את פירותיו, והקרב הוכרע. פעולת הגדוד שלנו, למרות שאולי לא גרמה לעיראקים לנזק גדול, אבל עצם ההתקפה שלנו על אגפם שיבשה את תוכניתם, הוציאה אותם משיווי המשקל ובלמה את תנופת לחימתם הלוחצת, וכך הכריעה את הקרב. יש המעריכים כי במידה רבה ההתקפה האגפית שלנו מנעה את התמוטטותה של חטיבה 205. כך פועלים אחים לנשק, בסיוע הדדי, בשיתוף פעולה. הנה לילה אחד כמעט פגענו בשוגג בחטיבה הזו, בפיקוד יוסי פלד כשחלף על פני החניון שלנו בלילה, ופעמיים אחר-כך היינו המלאך גבריאל או רפאל שלה, כשחילצנו את אותה חטיבה מלחץ הכוחות העיראקים העדיפים עליה בעוצמתם. עם זאת, הגדוד שלנו המשיך לדמם, אך רוחו נותרה איתנה למלא כל משימה. גם הקרב הזה גבה מחיר כבד - מ"מ בפלוגה ד', סגן ד"ר חיים איילון, נהרג, ושלושה פצועים נוספו לרשימה המתארכת, בצד עוד שני טנקים שלנו שנפגעו. סגן איילון ז"ל היה מופת לאזרחות טובה - בשירות הסדיר הוא הוכשר כקצין שיריון, אך לאחר שחרורו למד רפואה וכבר עבד במקצועו ובמילואים שובץ במערך הרפואה. אלא

שבמלחמה הזו הוא ביכר להתנדב לשרת בחוד הלחימה, כ-מ"מ טנקים, ושילם בחייו. בדרכו ובהקרבתו סימל את רוח הלוחמים במלחמה הנוראה של אוקטובר 1973.

אחרי שהשתרר שקט בגיזרה, בעוד הפלוגות מתארגנות מחדש, שבנו ונפגשנו עם ה-מח"ט. "אכן תותחנות שלכם השתפרה אך עדיין יש לנו בעיה מבחינת הפאזה האקציונית". אמר ה-מח"ט, אבל באותה נשימה הוסיף כי "מאז התפסס אפוח הלחימה והנחישות שחיפתה על מלכאותינו. ולפעמים. כמו במקרה שלכם. זה מה שמכריע מלחמות...". יאנוש הבין שאי אפשר לסגור פערים מקצועיים בתוך שבוע, תחת לחץ לחימה. השגת מקצוענות בתותחנות דורשת זמן ואימון, ואלה לא עמדו לרשותנו. נדרשנו לבצע את משימותינו הכי טוב שאפשר, חרף המגבלות, וכך עשינו, ואולי אף מעבר לציפיות. למזלנו, זה היה הקרב המשמעותי האחרון של "כוח עמוס" (כץ) במלחמה הנוראה ההיא, בגיזרה שלנו.

ארבעה ימים מאוחר יותר כבר נכנסה לתוקף הפסקת האש. תמו הקרבות הגדולים ברמה הסורית, אך מלחמת התשה החלה להוות שיגרה יומית. במקביל החל צה"ל לשקם את כוחותיו ולהקים מחדש יחידות שהתרסקו, ולוחמי הגדוד שלנו נפוצו בין היחידות השונות המתחדשות, או שחזרו ליחידות האם שלהם, ובהמשך שוחררו לבתיהם. הלוחמים החלו להיפרד זה מזה, איש איש פנה לדרכו. לימים התברר שהפרידה נמשכה 40 שנה.

סוף דבר

ב- 23.10.73, בשעה 13:00, תמה המלחמה בכל הגזרות – הן בצפון, במובלעת הסורית, והן בדרום, בגיזרה המצרית בסיני משני צידי תעלת סואץ (למעט קרב מאסף בעיר סואץ, שגלש ליום המחרת). כוחות צה"ל ישבו בטווח תותחים מדמשק (במרחב מזרעת בית-ג'אן, בזכות לחימתנו שם) וב-ק"מ ה- 101 מקהיר, מאיימים על שתי בירות האויב שהוכרע, באין כוחות של ממש היכולים למנוע את התקדמות צה"ל (שנבלמה בעיקר בגלל התערבות המעצמות, אך גם בשל השחיקה והמחיר ש-צה"ל שילם, ובהתחשב בזרימת חילות המשלוח הרעננים, תגבורות הסיוע ששלחו מדינות ערב השכנות). הפסקת האש נכנסה לתוקף. במובלעת הסורית תתפתח מיד מלחמת התשה של שחיקה הדדית. כך גם ב- "אפריקה" בחזית המצרית.

צה"ל החל בשיקום קדחתני של עוצמתו, ואף פעל להכפילה, וזאת בניגוד בולט לכוונה לצמצם את צה"ל, שהתקבלה ערב המלחמה. במטה הכללי, בגייסות השריון ובפיקוד הצפון הוחלט להקים מחדש את חטיבה 188. אל"מ דני ורדי מונה כ-מח"ט, אך תוך זמן קצר נפצע. במקומו הוחלט למנות את סא"ל עמוס כץ, ויאנוש מח"ט 7 בישר לו על המינוי. לפני עמוס כץ שוב עמדה משימה לא קלה – שיקום החטיבה תוך כדי פעילות מבצעית במובלעת הסורית.

בה התחוללה מלחמת התשה זוטא. לוחמי "כוח עמוס" (כץ) שובצו מחדש, הסדירים בגדודים הסדירים, וחילי המילואים שבו ליחידות המקוריות שלהם. מאז, ורק אז, "כוח עמוס" (כץ) הוסר מ-סד"כ צה"ל, אך היחידות המתחדשות ובהם לוחמיו ומפקדיו המשיכו את מורשתו.

לימים, לאחר שכוחותינו חזרו לגבולם והתארגנו במחנותיהם ברמת הגולן, עמוס כץ, כעת כ- מח"ט 188, הטיל על גדוד 71 המחודש (בחטיבה 188) את הטיפול במשפחות חילי הכוח שלנו, והגדוד ממשיך גם כיום בשליחותו זו, במסירות הראויה לכל שבח. למרות זאת, לפחות ברמת המפקדים, אנו ממשיכים לראות את עצמנו כחלק מלחימת המופת של חטיבה 7 במובלעת הסורית.

בשנת 2013, עת מלאו 40 שנה למלחמת יום הכיפורים, יצא לאור ספרו של אל"מ אילן סהר, מי שהיה קמ"ן החטיבה במלחמה ההיא, וחקר את מהלכי החטיבה מטעם מה"ד היסטוריה. הספר "**עד קצה היכולת**" מתאר את לחימת חטיבה 7 במלחמת 1973. דפי הספר כוללים גם את סיפור המופת של לחימת הגדוד שלנו, מוקיר את עוז רוחם של לוחמי "**כוח עמוס**" (כץ) ואת תרומתם הרבה להישגי חטיבה 7 במלחמה, ומהווה תעודת כבוד לכל מי שנלחם איתנו במלחמה הנוראה ועקובת הדם, באוקטובר 1973.

* *

*

מי שחלם לו

מילים: דידי מנוסי לחן: יוחנן זראי

מי שחלם והתגשם לו החלום,
מי שלחם עד ששמע קול מנצחים,
מי שעבר את כל הלילה, וראה אור יום,
הוא לא יניח שנשכח את ההולכים.

מי שהבטיח וזכה גם לקיים,
מי שהצליח לחזור מן הדרכים,
מי שכאב, אבל הבין שהכאב אילם,
הוא לא יניח שנשכח את ההולכים.

וההרים עוד יבערו באש זריחות,
ובין ערביים תנשב עוד רוח ים,
אלף פרחים עוד יפרחו בין ובתוך
שוחות,
הם שיעידו, כי זכרנו את כולם.

מי שחלם לו ונשאר לו החלום,
מי שלחם, הוא לא ישכח על מה לחם,
מי שנשאר ער כל הלילה עוד יראה אור יום,
מי שהלך הוא לא ישוב עוד לעולם.

מי שהבטיח לא הניח את חרבו,
מי שקראו לו הוא צעד בראש כולם,
מי שאהב לו – עוד צפויות לו אהבות רבות,
מי שהלך הוא לא יאהב עוד לעולם.

וההרים עוד בוערים באש זריחות,
ובין ערביים עוד נושבת רוח ים,
אלף פרחים עוד משמחים כל לב בשלל
פריחות,
מי שהלך הוא לא יראה זאת לעולם.

משפחות יקרות,

הדפים אותם קראתם זה עתה נכתבו על ידי מפקדי הגדוד שבמלחמה נקרא "כוח עמוס" (כץ), במלאת 40 שנה למלחמה. עשינו זאת בשליחות ובשם כל חברינו ללחימה, מתוך כבוד שכולנו רוחשים לנופלים בקרבות ולחבריהם ששרדו את מוראות מלחמת יום הכיפורים 1973. בדפים ספורים אלו אנו מבקשים להנציח את סיפורם של כל לוחמי "כוח עמוס" (כץ), שבעוז רוחם, בסיכון חייהם ובהקרבה עילאית, בנחישותם ובנאמנותם למדינת ישראל, התייבבו למלחמה ותרמו רבות להכנעת התוקפנות הסורית. בזכותם, יחד עם שאר לוחמי פיקוד הצפון, ותשקוט רמת הגולן 40 שנה.

מי ייתן וסיפור לחימת המופת של "כוח עמוס" (כץ) ינחם את בני 20 המשפחות השכולות ששכלו את יקיריהם בלחימה, לצידנו ועימנו, וישמש כמצבת זיכרון ראויה להנצחת זיכרם של הלוחמים האמיצים ואוהבי הארץ שלנו, ועלילות גבורתם ונחישותם תלווה את דור ההמשך בדרכם, בעקבות מורשת אבותיהם וקרוביהם – חברינו לנשק.

מי ייתן ולא תדעו עוד דאבה.

* * *

אחד מהרוגי הקרב על מזרעת בית-ג'אן היה הצוער דרור בר-און (24.4.53-12.10.73), שהספיק עוד קודם לכן להלחם בחזית סיני. לאחר נפילתו הוענקה לו דרגת סג"מ. דרור ז"ל כתב שירים. הנה קטע מאחד מהם, שנכתב לפני המלחמה:

"לבסוף,
אחרי דורות ויובלים ושנים,
ירד המשיח לארץ,
להביא את אחרית הימים.
והביט סביבו ובפיו הברכה,
ולפתע הבין שאיחר,
והלויט פניו בידו,
ובכה..."

* * *

לוט:

- א. תמצית לחימת הפלוגות.
- ב. עץ מבנה "כוח עמוס" (כץ) ביום 12.10.73.
- ג. "המפקדים כותבים", על הלוחמים והמלחמה.
- ד. רשימת חללי "כוח עמוס" (כץ), 11-24.10.1973.
- ה. מרשמי הקרב – קרב ההבקעה והקרב על מזרעת בית-ג'אן, 11-12.10.1973.

תקציר לחימת הפלוגות

פלוגה א' בפיקוד סגן מוטי (מרדכי) דניאלי הובילה את הגדוד בכל ימי הלחימה (ולצידו כ- סמ"פ – זאב שביט). הפלוגה נכנסה ראשונה למזרעת בית-ג'אן והתפצלה בסמטאות הכפר, בהן ניהלה לחימה עזה, במהלכה השמידה ופגעה בכוחות האויב. תוך כדי כך ספגה אבידות רבות, בעיקר מטנקי ה- T-62 שהסתתרו בחורשה ממזרח לכפר. למרות זאת הפלוגה התארגנה מחדש והמשיכה להוביל את הגדוד עד תום הקרבות. במהלך לחימתה איבדה הפלוגה 7 לוחמים בכיבוש מזרעת בית-ג'אן. מוטי דניאלי חתם אחרי המלחמה לשירות קבע בחטיבה 7, השתחרר בדרגת סא"ל, ומנהל כיום שני קיבוצים בעמק יזרעאל. סגנו, זאב שביט, סיים את שירותו בדרגת רס"ן, ופועל כמהנדס בכיר ב-רפא"ל.

פלוגה ב' בפיקוד סרן אבנר זעירי נעה אחרי פלוגה א', וניסתה לעקוף את בתי הכפר דרך החורשות הדרומיות, כדי לבודד את זירת הלחימה מול תגבורות מכיוון מחנות כנכר ו-סעסע, אלא שדרכה השתבשה בשל קשיי עבירות. למרות זאת הפלוגה השמידה טנקי אויב וסייעה להשלמת כיבוש הכפר. בימים שלאחר מכן ועד סוף הלחימה הפלוגה תגברה את גדוד 12 של גולני ובלמה בלחימתה הנחושה את כל ניסיונות הסורים לכבוש את הכפר מחדש, ובד בבד איפשרה לתותחים ארוכי הטווח של צה"ל להפגז את מבואות דמשק. במהלך לחימתה איבדה הפלוגה 6 לוחמים, 4 מהם בכיבוש מזרעת בית-ג'אן ו- 2 בהגנה עליו. אבנר זעירי השתחרר מ-צה"ל בדרגת סא"ל, לאחר תפקידי מג"ד ו-סמח"ט ברמת הגולן.

פלוגה ג' בפיקוד סגן אביהו (אבי) חירם חדרה למזרעת בית-ג'אן אחרי פלוגה א', הרחיבה את האחיזה בכפר ונעה מערבה לפתיחת ציר "פלד", עד שנבלמה בגשרון מפוצץ. לאחר מכן חזרה על עקבותיה והשתתפה בהשלמת כיבוש הכפר, ובלחימתה התקיפה השמידה מספר טנקי אויב. בשאר ימי הלחימה הפלוגה נלחמה כתף אל כתף עם פלוגות א' ו-ד'. בלחימתה איבדה הפלוגה לוחם אחד, בקרבות במרחב דיר אל-עדס, מדרום לתל שאמס. אבי חירם, רס"ן במילואים, השלים את לימודיו כמהנדס כימיה, ועדיין ממשיך לשרת במילואים.

פלוגה ד' בפיקוד רס"ן מנחם דרור (פרידמן), אוישה ברובה על ידי צוערי קק"ש, שחלקם כבר חוו לחימה בסיני. ביום ההבקעה ביצעה הפלוגה משימות שונות במרחב ההבקעה, כולל פינוי נפגעים ואבטחת הדרגים, ונותרה מאחור בחניון לילה עצמאי. במקביל ללחימת שאר הגדוד בכיבוש מזרעת בית-ג'אן, נעה הפלוגה לפתיחת ציר "פלד" ממערב. ליד הכפר בית-ג'אן השמידה שיירת טנקים, מרגמות ורכבי דרגים, ומאחר וציר "פלד" היה חסום (ראו פל' ג' לעי"ל) היא נקראה לשוב ולהצטרף לגדוד. בדרך, לאחר שאותרה פלוגת ה- T-62, נשלחה הפלוגה באיגוף דרומי לתקוף ולהשמיד את הטנקים הסורים מעורפם. מהלך זה הכריע את הלחימה בכיבוש מזרעת בית-ג'אן. בדרכה בלמה תגבורת שריון שבאה מכיוון כנכר-סעסע.

הפלוגה המשיכה בלחימתה עם הגדוד, בעיקר במרחבי דיר אל-עדס. במהלך לחימתה איבדה הפלוגה 4 לוחמים, 2 מהם בקרבות לכיבוש מזרעת בית-ג'אן. לוחם בפלוגה זכה לציון לשבח (היחידי בגדוד). לאחר תום הקרבות חזר מנחם דרור להשלים את לימודיו בארצות הברית, ובהמשך השתלב בתפקידים כלכליים בכירים בתעשייה בישראל.

פלגת 269 (מילואים) בפיקוד רס"ן יורם (יורי) כהן ז"ל פעלה במסגרת הגדוד לכיבוש הכפר מזרעת בית-ג'אן ובטיהור מחוליות ה-נ"ט שהסתתרו בחצרות ובמחסה הבתים. במהלך כיבוש השטח השולט נפגע ה-זחל"מ המוביל, הפלוגה איבדה 2 לוחמים וספגה נפגעים, אך השלימה משימותיה. בהמשך ימי הלחימה הפלוגה הופעלה במשימות מיוחדות על ידי החטיבה, ללא נפגעים נוספים. רס"ן יורם (יורי) כהן, שמספר חודשים לפני המלחמה עוטר בציון לשבח בגין פעולה חסויה במסגרת סיירת מטכ"ל, מצא את מותו לאחר שחרורו מצה"ל, תקופה קצרה אחרי המלחמה.

מפקדת הגדוד נעה על שני זחל"מים בפיקוד ה-קמב"ץ סרן לוריא עמוס ולצידו סגן רוני קולב השליש וסגן ברק ה-קמ"ן, היתה מעורבת בכל פעולות הלחימה של הגדוד, ונעה תמיד בין הכוחות המסתערים. מאחר והגדוד היה אוסף של לוחמים, ראויה לציון מיוחד פעילותו של השליש סגן רוני קולב לטיפול נאות בפינוי החללים והפצועים. רוני נושא דרגת רס"ן, וממשיך במסירות את הקשר עם המשפחות גם כיום. עמוס לוריא נפצע אנושות כ-מ"פ במלחמת ההתשה בתעלת סואץ (איבד את זרועו הימנית, במאי 1970), אך אחרי המלחמה ב-1973 חזר לשירות כ-מג"ד סדיר, השתתף כ-מח"ט במלחמת "שלום הגליל", ובתפקידו האחרון היה סגן מפקד אוגדה. השתחרר מהשירות בדרגת אל"מ, ופועל בתחום הניהול.

מפקד הגדוד, סא"ל עמוס כץ זכה ב-צל"ש במלחמת ששת הימים כ-מ"פ, אחרי שהחליף 3 פעמים את הטנק שלו, שנפגע במהלך כיבוש רצועת עזה. לאחר תום המלחמה מונה ל-מח"ט 188 ושיקם את החטיבה. לימים היה רמ"ט פיקוד הצפון במלחמת "שלום הגליל" ו-קשנ"ר (קצין שריון ראשי). בתפקידו האחרון שירת כנספח צה"ל בדרום אפריקה, והשתחרר בדרגת תא"ל.

מנחם יעקבי יזם והפיק את הסרט "כעוף החול" לזכר האח של חותנו, יהודה הלפרין ז"ל, שנפל בכיבוש מזרעת בית-ג'אן. למטרה זו חקר את לחימת הגדוד ולוחמיו. מחקרו שימש השראה ואדן זינוק להכנת חוברת זו.

* *

*

המפקדים כותבים

ה-מג"ד על לחימת "כוח עמוס" (כץ) במלחמת יום הכיפורים 1973

בשנת 1967 (במלחמת ששת הימים) נכנסתי לסיני כ-מ"פ קק"ש (קורס קציני שריון) שהיה בשלב הסופי של האימון. הטנקים היו חדישים (מהניילונים) M-48-A2c, סדרה שזה עתה קיבלנו ישירות מהאמריקאים. לכאורה, תנאים קלאסיים למלחמה, כוח איכותי שאי אפשר לעצור. ביוני 1973, אחרי תפקיד סמח"ט סדיר ואחרי תפקיד מג"ד במלחמת ההתשה, נשלחתי ללימודים בארצות הברית ב-Fort-Knox.

בערב יום הכיפורים, נערכה מסיבה גדולה בבית הספר, אני כמובן לא הלכתי. למחרת בבוקר יום כיפור, דפק לי השכן הקנדי בדלת (דבר לא מקובל שם) ואמר: "שים לב - מלחמה במזרח התיכון!" בתחילה חשבתי שזו תוצאה של המסיבה (הוא גם נהג לשתות), אך הוא אמר לי: "פתח את הטלוויזיה וראה". בטלוויזיה הוצגו דגלי ישראל ומצרים ודווח על תקריות אש בצפון ובדרום. הרמתי מיד טלפון לנספח צה"ל באותם ימים, האלוף מוטה גור ז"ל, ושאלתי אותו על המצב. תשובתו הייתה: "ישנם קרבות אש בצפון ובדרום ונראה שמסתדרים ואתה, הכן את השיעורים למחר"..." אולם, מצפייה נוספת בטלוויזיה הבנתי שלא כך הם פני הדברים. לפתע, נכנסה משפחה מהעיר הסמוכה, מבלי שהכרנו אותה ואמרה: "פרצה מלחמה ומתנהלים קרבות בארץ, אתם תבואו אלינו במידה ועמוס חוזר ארצה, ותתארחו אצלנו, ובמידה ולא - תחזרו לבית הספר". במקביל החלנו לארוז את החיתולים של התינוק. נסענו אליהם, פניתי שנית למוטה וביקשתי להגיע לווינגטון לפחות, היות ומשם קל יותר להגיע לשדה התעופה קנדי. תשובתו הייתה עדיין שלילית. כך נקפו עוד כ-12 שעות, עד שקיבלתי הנחייה לחזור מיד, ושמור לי מקום במטוס של יום שלישי.

הגעתי ארצה בשעות לפני הצהריים של יום רביעי, 10.10.73. שדה התעופה לוד היה נטוש ללא מכס וללא ביקורת גבולות. ירדתי מהמטוס והתחלתי ללכת. ביציאה המתינו לי ההורים ורכב ל-מטכ"ל. לא ידעתי כיצד נודע להוריי שאני חוזר. נסעתי ל-מטכ"ל ופגשתי את קשנ"ר, תא"ל מוטק'ה ציפורי, שאמר לי: "אתה עולה צפונה להחליף את ה-מח"ט רן שריג, שנפצע". אמרתי לו שאני כלל לא מכיר את הצפון, שירתתי כל הזמן בדרום, תחילה בנגב ולאחר מכן בסיני. תשובתו הייתה: "הצפון זקוק לך, אם אתה רוצה להיות מח"ט - עלה צפונה והתייצב בפני אלוף פצ"ן (פיקוד צפון)". כאשר הגעתי ל-פצ"ן, הסתבר שה-מח"ט עזב את בית החולים וחזר ליחידתו, כמובן כבודו במקומו מונח. אמרתי לאלוף פצ"ן שבשעה זו אני נכון לכל משימה מ-מ"מ ועד מח"ט. תשובתו הייתה: "יש כוח שמתארגן במחנה ירדן, בגודל גדודי". לימים, הסתבר לי שזו הייתה עתודת ה-מטכ"ל האחרונה, ולפיכך הפעלתה טעונה היתה את אישור ה-רמטכ"ל. הוא שאל אם אני מוכן לפקד על הגדוד, ואני כמובן השבתי שאני מוכן לכל משימה, זה לא זמן להתמקח. ה-רמ"ט תא"ל אורי בראון ז"ל קח אותי למחנה ירדן, שלא היה מוכר לי. בדיוק אז חזרו מפקדי הגדוד מהסיוור באיזור חושנייה-רמתנייה. אורי הציג אותי בפני המפקד הקודם והבהיר שזה סיכום האלוף. אחרי 5 דקות אורי עזב את המקום.

ביקשתי לאסוף את ה-מ"פים. הכרתי רק את דרור מנחם ואת עמוס לוריא ה-קמב"צ. בעוד אני מנסה להכיר את האחרים, סגן מפקד האוגדה תא"ל מנחם (מן) אבירם קרא לי בקשר ופקד עלי להגיע בדחיפות לצומת ווסט. ביקשתי לדחות מעט היות וכרגע הגעתי, תשובתו הייתה להגיע מיד. והנה אני ארבע שעות אחרי שירדתי מהמטוס, שוב בצריח. אמנם, עוד לא בלחימה ממש, עם אנשים שאת רובם אני לא מכיר בגזרה לא מוכרת כלל ובטנק לא מוכר. בעשר שנים האחרונות שירתתי על טנק "מגח" (פטון) שהבאנו בזמנו מגרמניה. אמנם, תחילת השרות שלי הייתה על טנקי שוט mark 5.8 (סנטוריון), אך לא על שוט-קל, שהינו שונה. למעשה, תנאים הפוכים מהקלאסיקה שנכנסתי לסיני בשנת 1967. לפני העלייה לטנק, פניתי לקודמי סא"ל בנארי בהצעה לעבוד יחד, אבל הבהרתי שאני ה-מג"ד, והוא סירב, אולי בצדק. אולם, הסתבר לאחר מכן שלא עזב את הגדוד ונשאר עימנו בכל ימי הלחימה, בטנק ה-קש"א (קצין קישור ארטילרי), דבר שפגם בעבודת ה-קש"א. יחד עם זאת,

ידעתי והבנתי שהתקבצה כאן קבוצה של אנשים נחושים, שמוכנים לעשות הכל על מנת לקחת חלק בהגנה על מדינת ישראל.

נכנסתי ישירות לקבוצת פקודות (קפ"ק) בחטיבה 7 העייפה והמהוללת אחרי קרב הבלימה הקשה. האנשים היו ברובם מוכרים לי משרות ארוך. בשלב זה, החל המח"ט לקרוא לי ארבע (4) ברשת הקשר החטיבתית והבנתי שאני יחידת משנה בחטיבה 7 ולא כוח עצמאי.

ב-קפ"ק נאמר שקהלני (מג"ד 77) ואני ננוע בציר הצפוני, קהלני מוביל ואני אחריו עד מזרעת בית-ג'אן, לפי התיכון, בשלב האחרון באותו היום הגדוד שלנו נועד לכבוש את שטח המפתח מזרעת בית-ג'אן. עוצמת האויב בכפר לא הייתה ברורה. היה ברור שיש כוח ב"עין" והיו כוחות נסוגים וכוחות אפשריים, אך באיזו עוצמה לא היה ברור. חזרתי לגדוד עם כובד המשימה, קראתי ל-מ"פים ולמטה [הסמג"ד לא הצטרף (וכך נהג עד סוף הלחימה), ואת ה-קמ"ן לא זיהיתי], ונתתי פקודת התראה. כבר היתה שעת לילה מאוחרת, הייתי עייף עוד מהמסע מארצות הברית, ולפני ימי לחימה. הייתי חייב לנוח מעט.

בבוקר יום חמישי, יצאנו לתצפית בסיור מהר כרמים ומהר רם, ובצהריים החלה התנועה. השליטה בכוח לא מאומן בתנועות ובמבנים הייתה קשה גם ל-מ"פים, אולם דרישת המח"ט מההתחלה הייתה שלמות, שלא ניתן להגיע אליה עם כוח בלתי מאומן (אחרת מדוע נדרשים אימונים קשים ומפרכים?). לאט-לאט נוצר מצב בו קהלני נע מצפון לציר "צין" ואני מדרומו, וכך הגענו יחד לשטחים השולטים על מזרעת בית-ג'אן, תחת הפגזה דלילה ומעט מיקוש. פתחנו באש על מטרות שראינו עד חשכה.

היה ברור שמזרעת בית-ג'אן הינה יעד חיוני לסורים ולנו, ועל כן צפוי לנו קרב קשה. אדגיש שוב, עוצמת האויב לא הייתה ברורה - לא ב"עין" ולא בכוחות אפשריים שיתגברו את היעד. היה שם (כנראה הסתבר לאחר מכן) גדוד מוגבר ועוד כ- 20-30 טנקים, ומבחינה קרקעית זהו יעד קשה ביותר לתמרון. שטח בנוי, הררי, מיוער בעצי צפצפה ודובדבן. ואדי חוצה את הכפר ולא ברור אם ניתן לחצייה בנוסף למעבר המרכזי. ניסיתי לצפות ונפלה חשכה, אחד הקצינים דיווח לי שזיהה כוח קומנדו מחוץ לכפר. דיברתי עם קהלני ושאלתיו מה ידוע לו, והסתבר שלא הרבה יותר. בעקבות המידע והחשיכה, יאנוש החליט לדחות את כיבוש מזרעת בית-ג'אן למחר. נכנסנו לחניון לילה להתארגן ליום הלחימה הבא. תיאמתי עם קהלני את ההתקפה. נתתי פקודה-תדריך ראשונית לכיבוש הכפר, וזו עד כמה שזכור לי: פלוגה אחת (חירם) תיתן חיפוי קרוב בכניסה לכפר. פלוגה שנייה (מוטי) תפרוץ בציר המרכזי והשלישית (אבנר) תאגוף מדרום מזרח ותמצא אולי מעבר בוואדי. פלוגה רביעית (דרור) עדיין לא הגיעה והייתה עסוקה בחסימה אי-שם מול הכפר בית-ג'אן.

החל להיות קר בצפון, ואני באותה חולצה אותה לבשתי עם הגעתי מארצות הברית. ביקשתי מקצין תחזוקה 7 סא"ל זממה ז"ל, שהגיע לטנק עם הדרגים, איזה מעיל, וזה כדרכו הוריד את שלו ונתן לי. אני ממשיך לצפות ופתאום אחת משיירות הדרגים חלפה אותנו ונכנסה לכפר. עצרנו אותה מבלי שנפתחה עלייה אש. היה זה כמובן סימן חיובי. התצפית הייתה ממושכת כך שהמנוע עבד, לפתע עלה על הטנק שלי חי"רניק מצויד וביקש לדבר איתי. היה זה יוני נתניהו ז"ל שלא הכרתי, הציג את עצמו ואמר שהוא מתפעל ממה שהשריון עשה במלחמה, ומבקש להצטרף אלינו לשריון. תשובתי הייתה שזה לא הזמן ונדבר אחרי ההתקפה, אבל יוני למעשה החל אז את ההסבה שלו. זמן מה אחרי המלחמה קיבל את הפיקוד על גדוד 71 בחטיבה 188 והוביל אותו למצוינות. באותו יום חמישי יוני והפלוגה שלו היו ת"פ שלנו, כיחידת ה-חי"ר לכיבוש וטיהור מזרעת, אלא שעם דחית הכיבוש ליום שישי, החטיבה לקחה את יוני וחייליו הסדירים, ובמקומה נתנה לנו את פלוגת המילואים של 269, בפיקוד יורי ז"ל. פלוגת המילואים מסיירת מטכ"ל איבטחה את החניון שלנו בלילה, ולכן לא הצלחתי לראות את יורי ה-מ"פ ולתדרך אותו לפני הכיבוש.

הבוקר נפתח בהתקפה ובתקיפות מטוסים על גדודו של קהלני ושלנו. קהלני זז לאחור ואני נשארתי בחזית. והנה אני, אחרי 24 שעות נוספות, מוביל את הלחימה בסורים בציר הצפוני. החטיבה הייתה עסוקה בכיבוש תל שמס עם גדודו של סא"ל יוסי בן-חנן בראשה, ופקדה

אותנו לכבוש את מזרעת בית ג'אן. כשקהלני הותקף - החלטתי ובחרתי את העיתוי לתחילת ההתקפה. נתתי פקודה בקשר, הוריתי לחיפוי הקרוב (ג') להצטרף לפלוגה המובילה אחרי, ולאחר מכן פלוגת הסיירת. כאמור, את מפקדי פלוגת הסיירת לא הספקתי לפגוש עד הבוקר, ולא ידעתי בדיוק מי הם, ולכן לא הצלחתי ממש לחבר אותם.

תוך תנועה למגע, המטירו עלינו הסורים אש ארטילרית חזקה, ואת השדרה עד כמה שזכור לי תקפו ארבעה מטוסי סוחוי סורים, שירדו נמוך כך שראיתי את פני הטייסים. כאמור, פלוגה ג' חיפתה ופלוגה א' נכנסה לכפר והגיעה לגשרון. פלוגה ב' החלה לאגוף מדרום, פלוגה ג' והסיירת הצטרפו. הסורים החליטו להגן על שטח זה בכל מחיר. הפלוגה המובילה יצרה מגע, מטוס סוחוי תקף את השדרה ופגע בטנק סורי שהשמדנו יום קודם לכן. התותח שלי כמעט ופגע פיזית בטנק הסורי, ורסיס חם פגע במחצית - והדם החל לזרום. בקשת עזרה שחובש יעלה לטנק ויחבוש אותי לא נענתה, ותחבושת לא הייתה. לפתע, הגיע נגמ"ש לטנק שלי, חשבתי שבא לחבוש אותי, אך הוא החליט תוך כדי הפגזה לפנות אותי לאחור והחל לנוע אחורה. אחרי 20 מטר עצרתי אותו וחזרתי לטנק להמשיך לחימה. דם רב המשיך לזרום וחשבתי שבמצב זה לא אוכל לתפקד עוד זמן רב, וביקשתי עזרה בשנית. אז שוב הגיע ה-תאג"ד ופרס לידי בחורשה. חשבתי שזה הזמן לטפל בפציעה, וירדתי ל-תאג"ד - אני לא בטוח שהם זיהו אותי. חבשו אותי, ובשל מצבי גם תקעו לי שתי אינפוזיות. לימים, הוחלט לא להוציא את הרסיס שנשאר עד היום בראשי. הרופאים אמרו לי אחר כך שיש אנשים עם עגיל באוזן ולי יש עגיל בראש. באותה עת החלה להסתמן חסימת קשר. לפני הירידה מהטנק, כאשר הפלוגות היו כבר במגע עם האויב, ביקשתי בקשר מעמוס ה-קמב"צ שהיה מאחור להמשיך במקומי ושאני אחזור מהר ככל האפשר. בדיעבד התברר כי ככל הנראה, בגלל בעיות הקשר, הוא לא קיבל את הודעתי, אבל פעל בפועל כפי שהתכוונתי ולקח את הפיקוד. יצאתי עם האינפוזיה והטנק שלי כבר לא היה במקום, התברר שהמשיך עם פלוגה ג' לתוך הכפר. הצוות חשב כנראה שאני כבר לא אחזור. אחרי זמן הגיע סא"ל איציק בנארי וטען שהמצב קשה ביותר, וביקש שאצטרף באם אני יכול, ואעשה מעט סדר. הקשר היה חסום ולא ניתן היה לדבר. התאוששתי מעט מהאינפוזיות, הורדתי אותן ללא אישור רופא והחלטתי לחצות את הכפר רגלית עם איציק, במטרה לחבור לטנק שלי תוך כדי הפגזה. בדרכי, פגשתי לוחמים, חיבקתי אותם והמשכתי עד שמצאתי את הטנק שלי במרכז הכפר. היעד נכבש על ידי הגדוד בקרב גבורה של ה-מ"פים ושל הפלוגות, בפיקוד זמני של ה-קמב"צ עמוס לוריא.

ידעתי שתם ולא נשלם, הסורים יתקפו נגד. נערכנו ופינינו את הנפגעים, ועם חשכה החליף אותנו גדוד 12 של גוליני בפיקודו של ארווין. יצאנו בלילה ממזרעת בית-ג'אן לחניון של ליל האתמול. פלוגתו של דרור נשארה בכפר, ולאחר מכן הוחלפה על ידי פלוגת זעירי, שיחד עם גדוד 12 הדפו בימים הבאים מספר התקפות נגד בקרבות גבורה. לקראת סוף הלחימה חזרה הפלוגה לגדוד. נענו לצומת מע"צ, כאשר תל שמס לא כבוש עדיין, ומאיים עלינו בטילים. נענו בשדרה, אני במרכז, מוכן לתגובה מהירה באם תהיה תקיפה של טילים עלינו מתל שמס.

הגדוד לחם במסגרת חטיבה 7 עד ה-23 בחודש אוקטובר, היום בו הוכרזה הפסקת האש בצפון. הגדוד כבש את תילי פטמה ו-ערוס, ונלחם בכוח המשלוח העיראקי באזור דיר עדס, בסיוע לאוגדה 210 ולאוגדה 146, הן ב-16 לחודש והן ב-19 לחודש, בהתאמה. בתקיפות אלה ספגנו ירי של טילי נ"ט, ובאחת מהן כאשר היינו קרובים לדיר עדס, ספגנו גשם של טילים. טנקים החלו להיפגע וביקשתי מה-מח"ט סיוע ארטילרי, לנטרל את הטילים. תשובתו הייתה שעלינו לפנות לאוגדה 210, וזאת ענתה שאין להם אפשרות לסייע לנו, למרות שהיינו ת"פ שלהם.

אמרתי ל-מח"ט כי אם תינתן לנו פקודה - נסתער, אולם לא יישאר אף אחד. לדעתי, הייתה צריכה להיעשות התקפה מתואמת על ידי אוגדה 210. לקראת חשיכה, קיבלנו פקודה להתקפל, חילצנו את הטנקים הפגועים (למעט אחד) ואת הלוחמים. הסתבר, שתקיפה זו שלנו הקלה את הלחץ מעל חטיבה 205 למרות שהוטלנו למהלך זה בחופזה. הסיפור הזה חזר על עצמו 3 ימים מאוחר יותר, הפעם עם אוגדה 146.

מלחמת הגדוד במובלעת ובעיראקים מתוארת בתחקיר הגדוד בלחימתו, והעדות שם מדויקת משלי אחרי 40 שנה. אט אט הגדוד החל להתגבש ולפעול כגדוד מתורגל, אך ברמת תותחנות לא מספקת. לא ניתן בתנאים אלו, ללא אימונים והכנות, לשפר את תותחנות הטנקים. אחרת, האימונים המפרכים היו מיותרים בעבר ויהיו מיותרים בעתיד, הלא כן?

ב- 26 לחודש הגדוד ירד יחד עם חטיבה 7 להתארגנות במחנות נפח. חשבתי שזו הזדמנות טובה לברר מה גורל משפחתי שעזבתי בארה"ב. כמו כן, לדבר, לסכם ולתחקר את החיילים והמפקדים, להודות להם, להתוות תוכניות להמשך ואולי להתרחץ ולנקות את הדם מהפציעה. הצפי היה אפשרות לחידוש הקרבות, מלחמת התשה החלה. עשר דקות אחרי שירדתי מהטנק לאחר 14 ימי לחימה, אספתי את כל ה-מ"פים, ופתאום קיבלתי טלפון מיאנוש, בו נאמר שבפקודת האלוף אני אישית חוזר במידית למובלעת, לפקד על חטיבת "ברק" (188) שנמצאת בקו הקדמי. אמרתי "בסדר", אבל ביקשתי דחייה של יומיים שלושה. תשובתו לאחר בדיקה הייתה שאני חייב לזוז מיד. ובפקודה זו מבחינתי מתחיל סיפור חדש. הקמתה של חטיבת ברק משברונה תוך כדי מלחמת התשה במובלעת. פניי היו לעתיד, כל זאת מבלי שהספקתי לסכם את לחימת הגדוד, לבקר את המשפחות השכולות ולטפל בחיילים ובפצועים. כשחטיבה 188 כבר עמדה על רגליה, רציתי להשלים את מה שלא הספקתי ערב פירוק הגדוד – לבקר את משפחות החללים ואת הפצועים, אולם תאונת דרכים קשה ריתקה אותי לאישפוז של חצי שנה ולשיקום ארוך. למעשה נוטרלתי לשנה, וכך לדאבני לא מימשתי את כוונתי. יומיים שלושה מאוחר יותר, התפרק הגדוד, אנשי חו"ל חזרו לביתם, חלקם ליחידות שלהם, הסדירים תגברו את חטיבה 7, ולמעשה נשארו 7-10 טנקים ללא צוותים ולא היה עוד עם מי לדבר. לימים הקמנו את גדוד 71 הסדיר בחטיבה 188, וקבעתי בין היתר שהמורשת שלו תהיה המשך לשני הגדודים שהוקמו במהלך המלחמה והתפרקו במהלכה ובסופה - גדוד 71 של סא"ל משולם ראטס ז"ל והגדוד שלנו – "כוח עמוס" (כץ). את המורשת הזו גדוד 71 הסדיר נושא בגאון עד היום ואני בתקווה שתישמר לעתיד.

אני שקעתי בבניית חטיבת ברק, כאמור תוך כדי מלחמת התשה. סיפורו של הגדוד שנקרא "כוח עמוס" (כץ) תם ולא נשלם. הגדוד קם כעוף החול ונכנס לכור ההיתוך ללא היכרות בין האנשים והקרקע. הגדוד לחם 14 ימים מתוך 18 ימי הלחימה ברמת הגולן, וביצע את המשימות שהוטלו עליו ויכול להן בהצלחה ובאומץ לב, זאת לצד יחידות סדירות מאומנות יותר. הגדוד לחם בקרבות גבורה, הן במזרעת בית-ג'אן והן בעיראקים, בזכות הרצון של הלוחמים לקחת חלק בהגנה על עם ישראל. המאחד שלנו לדעתי הייתה שותפות הגורל ואחדות המטרה על קיומו של עם ישראל. ועל כל אלו, מגיעה ללוחמים מלוא ההערכה והכבוד, ואני תקווה שנצליח לשמור על ערכים אלו. בקרבות אלו, איבדנו 20 מלוחמינו, להם תהילת נצח.

אני מצדיע לכם, אחי גיבורי התהילה.

תא"ל עמוס כץ, מפקד "כוח עמוס" (כץ) במלחמת יום הכיפורים 1973.

* * *

הנה קטע שכתב ב-"מערכות" אל"מ איציק בנארי (בנארי), מפקד הגדוד בשלב הקמתו :

והממוסים הטילו פצצות מגובה נמוך על שדרת המנוקים המסתערים. ירינו אש מקלעי מפקד, וכך עשו גם המנוקים של גדוד 77, בפקוד קהלני, שהיו פרוסים מצפון לנו על הרכס, אולם אף ממוס סורי לא הופל... יומיים לאחר מכן, באזור מעץ, חלפו לידינו ממוסים סוריים ואש המקלעים שלנו נ"מ החמיאה אותם..." "מערכות" 281, נובמבר 1981	"הדברים מחזירים אותי למלחמת יום הכיפורים, שבמהלכה הסתערתי עם כוח בנארי" (אז כבר נקרא "כוח עמוס" (כץ)) על מזרעת בית-ג'אן שבסוריה. שמח ההשמדה היה שקם ועם תחילת הסתערות המנוקים הונחתה אש מגן ארטילרית כבדה מאוד. לפני שנכנסתי עם הפנק שלי לשמח המוכה, הגיחו ממוסים סוריים ממערב (מאחור), האש הארטילרית פסקה.
---	--

כשבועיים לפני פרוץ המלחמה חלמתי חלום. פורצת מלחמה, אני בבית ללא שיבוץ חרום ביחידה, ואיני יודע לאן או למי לפנות. מבחינתי היה זה חלום בלהות, שלא התביישתי לספר אודותיו להורי.

שבועיים מאוחר יותר החלום הפך למציאות. פרצה מלחמה, כל חברי מגויסים ואני יושב בבית ומחכה. בלילה הגיע טלפון ממאגר הקצינים של השריון ונאמר לי להגיע לג'וליס. למחרת בבוקר הסיע אותי אבי לאגד חיפה. כשהגענו ליד משטרת נהלל חצה את הכביש טור טנקי "שרמן" שנעו על גבי השרשרות. בלב עמק יזרעאל טור טנקים? – מחזה סוריאליסטי, הזוי ובלתי ניתן לעיכול.

השתחררתי במרץ 1973 בדרגת סגן. תפקדתי באותו הזמן כ-סמ"פ בגדוד 79 בסיני. ההערכות היו שאין חשש למלחמה, ולכן קיצרו בחצי שנה את שנת השרות בקבע לבוגרי קורס הקצינים מהמחזור שלי. לא רציתי לחתום קבע והשתחררתי מידית. את מרבית שירותי הצבאי עשיתי בסיני. הייתי תותחן טנק "מגח" (פטון) בגדוד 79 במלחמת ההתשה, ואחרי קורס מט"קים, קורס קצינים ושנת הדרכה ב-קק"ש חזרתי לאותו הגדוד כ-קמב"ץ ואח"כ כ-סמ"פ. בשנת ההדרכה ב-קק"ש התוודעתי לראשונה לטנק השוט-קל (סנטוריון). בויכוחים המרים בין המדריכים איזה טנק טוב יותר - הגנתי בחירוף נפש על הטנק "שלי", ה-"מגח" (פטון). בגילוי לב אומר שבתום מלחמת יום הכיפורים השתנתה דעתי כמעט באופן מוחלט!

הגעתי לג'וליס ביום ראשון אחרי הצהריים. כבר התחילו להגיע סיפורים על הקורה בחזית הדרום ושמות של חללים ראשונים. לא עיכלנו מה ששמענו, אך אם לדייק - לא רצינו להבין את המשמעות. בתרגיל גדודי שהשתתפתי בו ממש לפני השחרור, תרגלנו שאנו מאפשרים למצרים להניח גשרים ולחצות את התעלה, ואז משמידים אותם ומנצלים את אותם גשרים לחצייה לכיוון מצרים. היינו בטוחים שזה בדיוק מה שהולך לקרות עכשיו! האווירה בג'וליס הייתה, לפחות כך אני הרגשתי, שמי שלא יזדרז - עלול להפסיד את המלחמה.

קצין השלישות שהכיר אותי משירותי ב-קק"ש שמח לבשר לי כי שובצתי כסמ"פ בגדוד שמוקם כעת בג'וליס ומתארגן ליד ה-מט"ז. מיהרתי לטנקים וכבר מרחוק הבחנתי שזה לא זה! שורה ארוכה של טנקי שוט-קל (סנטוריון) עמדה שם, ואני הרי איש "מגח" (פטון). עשיתי חשבון נפש מהיר והחלטתי: אני לא יכול להרשות לעצמי לפספס את המלחמה. המשמעות – אין לי ברירה, עלי לעלות על טנק לא "שלי". כדי למזער קצת את הבעיה ביקשתי שיבוץ כ-סמ"פ ולא כ-מ"פ. עד כניסתנו לחימה עצמה השתדלתי ללמוד ככל האפשר על הטנק. יתרונות וחסרונות: מצד אחד אין מד-טווח, אבל מאידך יש מייצב (שכמעט הוריד לי את כף הרגל, כשלא הייתי מוכן). הזחל (השרשרת) ללא רפידות גומי, אבל יש הרבה תאי זיווד גדולים.

לא הכרתי ולו נפש אחת מחילי הגדוד. לא את הנהג, התותחן והטען של צוות הטנק שלי. לא את המפקדים האחרים בפלוגה ואף לא אחד מהקצינים האחרים של הגדוד. מלחמה היא מבחן קיצוני לתפקוד בתנאי לחץ. החשש להיפגע או אפילו להיהרג מתגמד מול העייפות המצטברת, הצמא, הרעב והרגשת האי-ודאות לפני מה שעומד בפניך. רעות לוחמים, חוויות משותפות והרגשת ה"ביחד" מקלות מאד במצבים אלה. לנו לא היה את כל אלה בשלב הראשון, הקריטי. שלא לדבר על החשיבות במיומנות המתואמת של עבודת צוות הטנק, בהפעלת מכונת המלחמה המורכבת הזו ביעילות, מול אויב מסוכן.

עם חציית הגבול לשטח סוריה, בצהרי יום חמישי 11.10.73, חבר ה-מ"פ בטעות לכוח אחר, ומשלב זה לקחתי על עצמי את הפיקוד על הפלוגה. היינו הפלוגה המובילה בגדוד שלנו (בכל המלחמה), ונענו אחרי גדוד 77. לפנות ערב באותו היום הגענו לעמדות מול מזרעת בית-ג'אן, וניהלנו אש עם טנקים סורים שנפרסו בעמדות בחזית הכפר. זה היה עדיין כמו בתרגיל "רטוב". יורים, מתקנים, מחליפים עמדות...

בפעם הראשונה חוויתי את ההבדל בין סוגי הטנקים. רגע אחרי שסיימנו סדרת ירי פגזים, הטען הודיע לי כי חייבים לצודד את התותח הצידה כדי להוציא פגזים מ"בטן הטנק". אני מודה - הרעיון הלחיץ אותי לא מעט, כי בזמן הקריטי הזה אינך יכול לעשות דבר להגנתך.

למחרת פרצנו לכפר מזרעת בית-ג'אן, כפלוגה המובילה בסדר התנועה הגדודי. לא ידענו מה מחכה לנו שם. חצינו את גשר האבן ומיד אח"כ התחיל הכאוס - ארטילריה, מטוסים ובעיות קשר... וטנקים ראשונים שנפגעים. הייתי שלישי בסדר התנועה. שני הטנקים שלפני נפגעו.

נעתי על דרך צרה במטרה להגיע למקום שולט. הנהג שהתקשה לראות את הדרך ירד לשוליים והטנק פרס זחל. בדיעבד, כך ניצלו חיינו, אך באותו הרגע לא הבנתי זאת כך. היה תסכול רב, ובמידה מסוימת אפילו חוסר אונים. בזאת תם חלקו הפעיל של צוות הטנק שלי בכיבוש הכפר. למרות שאנטנת הקשר בטנק שלי נפגעה, הצלחתי להעביר את הפיקוד לסגני, זאב, ומיד נערכנו להגן על עצמנו כנגד חוליות קומנדו ששוטטו בכפר. עם תום כיבוש הכפר קיבלתי סיוע מקצועי להחזרת הזחל של הטנק למקומו, וחזרתי לתפקד כ-מ"פ.

בסופו של יום, השארנו בכפר 7 חברים, אנשי צוות מהפלוגה, שאפילו לא הספקתי להכיר !

יצאנו לחניון לילה בדיוק באותו מקום כמו אמש, אבל כבר היינו שונים, אחרי המחיר הכבד שפלוגתנו שילמה. ביצענו "מלא מחדש" - דלק, תחמושת, מזון ולמחרת המשכנו הלאה. לא היה לנו רגע אחד של חסד לעצור, לנתח את שעבר עלינו ואולי לעשות חשבון נפש. בדיעבד, עד ימים אלה ממש, ארבעים שנה אחרי, מעולם לא חזרנו לעסוק באירועי מזרעת בית-ג'אן.

לאט לאט התחלנו להתגבש לפלוגה מתפקדת. החוויות המשותפות שחווינו, חלקן בין חיים למוות, וההבנה כי נגזר עלינו גורל משותף, תרמו ליצירת תלכיד אנושי כזה, שרק חוויה של מלחמה יכולה ליצור. למדנו להכיר אחד את רעהו. כל אחד וסיפורו האישי הפרטי. מכנה משותף אחד חיבר את כולנו - הרגשת החובה לעזוב הכול, לקום, להתנדב ולתרום ככל האפשר להגן על הארץ שלנו. בלי ציניות וללא מרכאות.

עם תום המלחמה עזבו אותנו חברים שנאלצו לחזור ליחידות האם שלהם. בה בעת הצטרפו אלינו אנשים חדשים והפלוגה כיחידה מגובשת שובצה בגדוד 266, חט' 179, עד שכולנו השתחררנו.

חלפו 40 שנה, הזיכרון אולי קצת פחות חד משהיה, אבל מוראות המלחמה ההיא נותרו חקוקות עמוק בלבנו, והתמונות ישתקפו לנצח לנגד עינינו.

מוטי דניאלי, מ"פ א'

ומוסיף זאב, ה-סמ"פ

פלוגה א' שלנו.

יום שני 8.10.1973 יום שני למלחמה, קרבות קשים בכל החזיתות. בצהרי יום ב-בסל"ש (בית הספר לשיריון) מרכיבים את הפלוגה הראשונה (א') של "כוח בנארי". אנשי הפלוגה הגיעו ממספר מקורות שונים:

- מאנשי מילואים שברובם הגיעו ל-בסל"ש ביוזמתם.
- ממספר צוותים שהגיעו מסיני לאחר שהטנקים שלהם נפגעו בחזית המצרית.
- צוות צוערי שיריון שנמצאו ב-בה"ד-1.
- מאוחר יותר הצטרף לפלוגה גם צוות טנקיסטים סדיר, "שריד" מגדוד 71 של משולם ראטס ז"ל, שלחם בקרבות הבלימה, ברמת הגולן.

לפיכך, קשת הגילים בפלוגתנו נפרשה מגיל 19 ועד 28 שנים. רובם הגדול אנשים שעדיין לא נישאו. כולם כאחד, הבינו את חומרת גורליות שעתה של המדינה וגודל האסון שעלול להתרחש על כולנו, אם לא נזדרז לזווד ולחמש כל טנק בר תנועה וירי ונהיה מוכנים לעלות, להתניע, לבלום ולעצור את כוח האויב.

את כולנו הניעה תחושת שליחות גדולה מתוקף דחיפות השעה, ויחד עמה החלה להיבנות אוירה של ריסון ואיזון בשל עירוב הגילים. הצעירים הביעו את תחושת ההזדמנות העומדת בפניהם לחזור על ניצחונות ששת הימים, זכר לאותה יהירות שנטמעה עמוק מאז הניצחון של 1967. ההכשרה הצבאית שניתנה להם מצד אחד ותחושה של אומץ ותעוזה מצד שני, הביאו אותם לתחושת מסוגלות ולהרגשה שגם הם יכולים להתמודד עם אויב שמרים ראש וגם הם טובים כמו קודמיהם בוגרי מלחמת ששת הימים. מצד שני הייתה בפלוגה גם רוח מאזנת של בוגרי אותה המלחמה. כך לפחות חשתי אז. הלהיטות לא הייתה שוות ערך אצל כולם, הבוגרים ניסו למצוא כל הזמן מהלכים שקולים ומתוכננים. אלו היו פני הדברים שספגתי מרגעי ההיכרות הראשונים. תחושה זו הלכה עמי וליוותה אותי עד לסיומו של הקרב במזרעת בית-ג'אן.

עם עלייתנו לרמת הגולן הוחלף ה-מג"ד, וכעת נקראנו "כוח עמוס" (כץ), או "4" ברשת חטיבה 7. הקרב שיבוא, ימים אחדים אחר כך, כבר יוכיח שמעל לכל אלה הייתה זו רוח מסירות ואחריות הדדית. מעשי הטנקיסטים בחיפוי ואי עצירתם בתופת האש גילו את נחישות האנשים. השאלה שמצב כזה מעלה – האם למרות שלא התגבשנו ביחד באימונים נהיה ערבים זה לזה, האם נוצר מצב שמבטיח הסתערות קדימה, חיפוי ללא נסיגה ואף חילוץ תחת אש. הדרך בה תפקדנו במהלך הלחימה כולנו ביחד, באחת משעותיה הקשות של ארצנו ומול אחד ממבחניה הגדולים של המדינה ושל חיינו, מעידה על איכות האנשים. נוצרה איזה רעות מסוג אחר, כל טנק שעלה ושעט קדימה זכה לחיפוי מלא מהטנק השכן ומרעיו הלא מוכרים לו.

התפקוד בטנק מתחולל מתוך בדידות של כל לוחם – הנהג, הטען-קשר, התותחן וה-מט"ק, כל אחד בעמדתו, בתאו הצר והלחוץ – אבל רשת הקשר האלחוטית יוצרת את החיבורים. כזוהי מלחמת האדם במכונת המלחמה המשוריינת. יש בה מיצוי של כל פרט, ותיאום בין גורמים אנושיים וטכניים. בין אדם לצוות, בין הצוות למכונה, בין הצוותים בפלוגה. ומעל לטכנולוגיה והטכניקה, עמדו האדם ועוז רוח הלוחמים. האחריות ההדדית מעוררת לחיים את הגוף המותש מחוסר שינה, המוח פועל בחדות מתוך דחף הישרדות. אם רק אחד מאתנו לא יעשה עבודתו נכון ומהר, ואם רק סך כל התגובות של הטנק ממול יהיו מדויקות ומהירות יותר – גורלנו יחרץ.

ההבקעה

לחמנו כפלוגה א' בגדוד מתחילת ההבקעה למובלעת הסורית, מהפריצה מול תל אל-אחמר, ליד חא'דר ב- 11.10.73. בשעות אחר הצהריים של אותו יום כבר התייצבנו לציד ציר "צין", כשני ק"מ מהחורשות של הכפר מזרעת בית-ג'אן.

המקום שנגלה לעינינו לראשונה היה כפר ציורי הפרוס לרגלי החרמון, על גבעה נישאה מצפון לחורשות עבותות. לא ניתן היה ליהנות זמן רב מהמראה הפסטורלי, אולי דקה או שתיים, כי מיד לאחר ההיחשפות הזירה הפכה לשדה קרב רווי אש. ברגע שהרמנו את המשקפת, כדי לבחון את תא השטח הבא נתגלה לעינינו כוח של פלוגת טנקים סורים, וזו החלה בירי דליל למולנו. אל מול טנקי האויב נעמד הגדוד ואנו בתוכו, והתחלנו לנהל אש.

כיוון שטנקי השוט קל לא היו מצוידים במד-טווח, נאלצנו להשתמש בהערכת טווח על פי גודל המטרה הידועה והאלפיות שהיא תופסת במשקפת. מיומנות הערכת הטווח, למספר מטרות בתנועה ולהיטל המטרה מולך, נרכשת באימון רב והראשון שפוגע מודיע את הטווח. בנוסף, כאשר מקבץ טנקים יורה בלא סדר, והמטרות לא מחולקות, לא ניתן לטנק היורה לזהות בהכרח את הפגז שירה. כך, שיוזמתו של מוטי דניאלי, המ"פ, לניהול אש וירי מסודר, כולל זיהוי הדדי של הפגיעות, היה מבורך, וגרם למספר פגיעות יפות.

זכור לי, שעמדנו על שטח מישורי מוגבה, כ- 100 מטר מעל החורשות שבפאתי הכפר ובטווח של כ- 2,000 מטר מהן. השמש שהייתה מאחורינו סינוורה וריצדה בעיני טנקי האויב. זה היה מטווח יפה לסימום של יום מוצלח. גם שני פגזים שפגעו בתאי הזווד והעיפו את הסיגריות של צביקה התותחן, לא יכלו להשבית את העונג הכפול של השגת פגיעה במטרה, יחד עם הפחתת כמות הסיגריות שיעמדו לרשותו של התותחן המכור. כשאש האויב שכחה מאט, בין פגז לפגז זערור הנהג דרש תאור על מה שקורה. הנהג שרואה את הדרך רק באמצעות הפריסקופ, מתקשה לדעת את תמונת הקרב, וכך אחרי עדכון קצר ממשיך לנוע לפנים. גינתון הטען קשר, שקולו לא נשמע, הגיח מבפנים והוציא את ראשו מעל הצריח, מבטו מתעניין דווקא בפורמה הפסטורלית המופרת, ובהיחבא שולף מצלמה נסתרת ומרביץ תמונה. עוד אחת מאלו שלימים יהפכו לתמונות אומן וזיכרון מוחשי יחיד שנותר עמנו עשרות שנים אחרי. כך החל הצוות שלי להתגבש, תוך כדי לחימה.

השמש שקעה במערב, אי-שם מאחורינו, מתחת לרמת הגולן ספוגת הדם, חבל ארץ שוויצרי במראהו בימי שלום. המלחמה של הימים האחרונים לא גרעה מאום משלוות הנופים. גאוות החרמון הנשקפת מעל ומרחבי במותיה הפרוסים למרגלותיו, אדישים למלחמות האדם והחי, הם היו ויישאר גם אחרינו. קולות האנשים מלמדים כמה הם גאים שרמת הגולן "שלנו" שוב בידינו בשלמותה. צוותים שנותרו מאותם קרבות בלימה עקובי הדם מספרים על מרחקי הקרב ויחסי הכוחות, איך נלחמו בטנקי האויב כמעט במרחקי נגיעה זה מזה. לאט-לאט אנו מבינים את עומק האסון שנמנע ואת גודל גבורתם. השמש כבר מלכת את עמק החולה הנמוך יחסית, וצירי התנועה ממזרח לחרמון מחשיכים. שרידי האויב מתקפלים. ערב יום חמישי (השישי למלחמה) ירד על עם ישראל. ראשי הצבא ידווחו שניצלנו זה עתה מקלגסי השריון הסורי, ואנחנו מתחילים להפנים, שעלינו – "כוח עמוס" (כץ), תוטל מחר המשימה לכבוש את הכפר **מזרעת בית-ג'אן** והצומת ממזרח לו, צומת "פלד"- "שדפה"- "צין". מי שיעמוד שם יוכל לאיים על דמשק. פסוקי הנבואה של הנביא עמוס מתנגנים לי בראש "על שלושה פשעי דמשק ועל ארבעה לא אשיבנו, על דושם בחרצובות הברזל... ושילחתי אש בבית חזאל... ושברתי בריח דמשק" ... זאת התוכנית של הנביא - ואיך אנחנו ניישם זאת מחר?

אנחנו פונים, לצידו של ציר "צין", לחניון לילה. מתארגנים לפי תרגולת שיריון ידועה, אך הפעם פלוגת אנשי מילואים של סירת מטכ"ל, שזה עתה הצטרפה לכוח שלנו, שומרת עלינו ומאבטחת מסביב, מפיתה ביטחון של שינה מתוקה על צוותי הטנקים העייפים. באין אמצעי ראיית לילה השינה תאפוף את השריונאים. גם תיכנון המהלך לכיבוש הכפר שמנגד לא יימסר למפקדים. מחר יום חדש, ומה שאתה מתכנן היום לא בהכרח יהיה מחר.

באין מעשה, אי ודאות מחלחלת, מחשבות עולות ונדחות: אולי יאנוש ה-מח"ט יאספנו דרומה אל שאר החטיבה, ואולי תושבי הכפר השלו שממול יקבלונו באורז ומלח, ואולי בכלל מחר יפרוץ השלום. מה השטח שממול - לא גבעות הנגב או סיני, כיצד ננוע מחר? שמענו את מוטי ה-מ"פ מסביר על הסכנה של פריסת הזחלים בנסיעה על הלג'ה. אין לנו ניסיון מבצעי

בנושא חשוב כזה - לנסוע ישר לא לשחק בזוויות חדות, שלא ניתקע. אין מודיעין שטח ואין מפות עבירות, אך לפחות תל אחמאר כבר מאחורינו. אנו מקווים שהפריצה לעומק המרחב הסורי שברה את רוח הלחימה של צבאו של אסד, ונוכל לנוע על צירים בטוחים. והנה פתאום 4 הליקופטרים שנצפו נוחתים וממריאים מיד, מצפון לכפר השליו. האם זה רמז של פינוי או שמא הנחתה של חי"ר, ואם ה-חי"ר המרוקאי מתבצר בכפר, אולי כדאי לא לתת לו להתארגן. חשבנו - מה כוחו בתוך מבנים מול שריונו הפורץ. הביטחון שנדע מה לעשות היה מוקדם מדי.

כיבוש מזרעת בית-ג'אן

היום שהאיר למחרת נפתח ברמז עבה שקיומו נשכח - מיגים. אם ביום שעבר לא נצפו מטוסי האויב, הנה עם בוקר הגיחו מטוסי המיג 17 והסוחוי. ח"א שלנו לא מספיק להגיע, ואולי עסוק בקרבות אחרים. ומטוסי האויב מנמיכי הטוס מטילים פצצות מסביב, קשה היה להם כנראה לזהות את הכוח שלנו - "כוח עמוס" (כץ), כנראה בגלל שעמדנו בקרבת חורשה דלילה וצבעי הסלעים וצורת הקרקע טשטשו את צלליות הטנקים שלנו. אבל הם ירדו על גדוד 77 שהיה מצדו הצפוני של ציר "צין" ומעט לפנינו. מספר יעפים כאלו ירדו על כוחותינו שנפרשו משני צידי הציר היחיד המוביל את הכפר, מזרעת בית-ג'אן. אנחנו מבינים שכמה כלים נפגעו בגדוד 77, ובאין ח"א מוטב לנוע מהר ולחתור למגע, שכן התקפות מטוסי האויב הם סימן להתקפת נגד של כוח שיריון שמיד תבוא, וזאת על סמך ניסיון של יומה הראשון של המלחמה. הפקודות סוף-סוף מגיעות. הקרב שנפתח במהלך התקפת המיגים, אינו הפתעה לאויב. גם הוא הבין את הרמז מאתמול. צה"ל בכון לדמשק והכפר שממול חולש על הצומת, 45 ק"מ ממרכז הבירה הסורית, וכיבוש בריח דמשק יתחיל מיד.

קצת לפני 10:00 בבוקר, ביום שישי ה-12.10.73, קרא ה-מג"ד אליו את שלושת ה-מ"פים: אביהו, אבנר ומוטי, וחילק את המשימה לכיבוש הכפר, בשלושה צירים:

פלוגה א' בפיקוד מוטי דניאלי, תוביל את הפריצה לתוך הכפר, דרך המעבר ההכרחי - הגשרון היחיד המוביל אליו.

פלוגה ג' בפיקודו של אביהו חירם, תנוע דרך פלוגה א' עם הגיעם למרכז הכפר ותבצע חסימה מערבה לכון הכפר בית ג'אן.

פלוגה ב' בפיקוד אבנר זעירי תחפש דרך בחורשה שמדרום לכפר ותגיע לצומת "פלד"- "שדפה" ותהווה חסימה כלפי מזרח.

ה-מג"ד הדגיש שיש חשש להימצאות כוחות חי"ר והתנועה צריכה להיות עם ירי רצוף של מקלעים בתוך החורשה, כדי שהם לא יוכלו להרים ראש. פלוגת ה-חי"ר המלווה אותנו, החברה מ-269, תטפל ב-חי"ר.

המפקדים חזרו במהירות לטנקים והקריאה נשמעה בקשר: "תחנות 'חצר' כאן 'חצר', פקודות עבור....." ומיד אחרי כן יצאנו לכיבוש הכפר. נענו על הציר בשדרת מסע אל הלא נודע, שטח בנוי בכפר פסטורלי. מקווים שהאויב ברח משם והכפר ייפול ללא התנגדות, ואז נוכל מתוכו לנהל אש לגבעות שממול. באותה עת לא היה בידי הכוח מידע על הקושי של מעבר הטנקים בין עצי הצפצפה והשקד הגבוהים. הטרסות במקומות מסוימים הכריחו את הטנקים לנוע בנתיבים מוכתבים, ותנועתה של פלוגה ב' הואטה. נוצר מצב שאנו, פלוגה א', הגענו ראשונים למרכז הכפר ואחרינו הגיעה פלוגת ה-חי"ר, אך פלוגה ב' לא תפסה את הצומת ולא שלטה על פאתי הכפר ממזרח. התדריך שניתן ל-מ"פים לא היה ידוע לי כ-סמ"פ, ולמעשה לא היה ידוע לנו שמישהו צריך להשתלט על הצומת ממזרח. אני יכול לשער כי ה-

מג"ד, שאת רוב אימוני השיריון שלו עשה בנגב ובסיני, לא העריך את הזמן שיידרש בפועל לפלוגה ב' כדי לחצות את שטח הטרסות הצפוף והמכוסה יער.

פלוגתנו, על תשעת טנקיה, פרצה קדימה. נסינו להגיע ישירות לגשרון היחיד המוביל למרכז הכפר, כדי לחסוך נסיעה ארוכה עם צד חשוף לחורשה, שמא אורב לנו חי"ר עם נ"ט. הירידה לגשרון נתגלתה כבלתי אפשרית. חזרנו לכביש ונענו במהירות תוך ירי צפוף של מקלעים. האויב לא הגיב, והפלוגה עברה את הגשרון בתנועה סדורה בשורה עורפית, במרחקים קצרים בין הטנקים, ומיד מצאנו עצמנו בתוך הכפר. מהגשרון נמשכה הדרך שמאלה למרכז הכפר. בלהט הפריצה מספר טנקים של פלוגה ג' נכנסו אל בין הטנקים של הפלוגה שלנו, ועקפו אותנו.

ל-מ"פ לא הייתה תוכנית ברורה כיצד לכבוש את הכפר, ולא ניתנו פקודות בקשר. התברר כי באותו הזמן ה-מג"ד נפצע, וכל פלוגה החלה להתנהל עצמאית, לפי הבנת ה-מ"פים.

שני טנקים - 1א' של יוסי כהן ו- 3א' של כהנא, פנו מזרחה כדי לחסום את ממזרח, מוטי ה-מ"פ, המשיך לראש הגבעה, שנקראה אז בקשר "בית החולים". הגבעה הזו תהווה את מוקד הכיבוש בהמשך היום. הדרך אל ראש הגבעה יושבת על חתך מתלול טרפזי, והנהג חייב לשמור את הכלי במרכז הכביש. כמובן שהמפה ותוואי הקרקע לא תוארו קודם, נהג הטנק של מוטי מפספס מעט את מרכז הכביש, זחל ימין ירד לשיפוע, זחל הטנק נפרס והטנק הדרדר ונכנס בתוך בית, שם נבלם ונעצר. מוטי ואנשי הצוות מוצאים עצמם מנוטרלים בצידי הדרך. מוטי לא מהסס ומבין שיש להשלים את פריסת הכלים בכפר במהירות, ומעביר לי את הפיקוד. בינתיים הטנק של סגן אבי בורשטיין מפלוגה ב', שנע אחרי מ"פ א', עוקף אותו ונע גם הוא במעלה הכביש לבית החולים. בצאתו מבין הבתים ובהיותו קרוב לראש הגבעה, פגז סורי חודר את תא הנהג שנהרג, והצוות קופץ החוצה. מאוחר יותר ה-מ"מ בורשטיין נהרג בנסותו לחלץ את הנהג. הטנק מתדרדר לאחור וגם הוא נתקע בבית בצד אותו מעלה צר. ניסיון כיבוש הגבעה לא נפסק בזה. זחל"מ של 269 מטפס גם הוא ובהגיעו קרוב לאותו מקום שבו נפגע הטנק, חוטף פגיעה, מנסה להמשיך את דרכו למציאת מסתור, ואז נפגע בשנית. 2 לוחמים נהרגים והשאר קופצים החוצה, וחלקם נפגעים מ-נק"ל.

התמונה של פגיעת ה-זחל"מ וירי ממזרח אל האנשים שנעים חשופים כדי לחלץ פצועים מתגלית לי בבהירות, ברגע שאני מקבל את הפיקוד ממוטי והוראה להתפרס ולתפוס עמדות בכפר. אני מנסה לראות מהיכן יורים ולחלק את הטנקים לפריסת הגנה ואיתור מקורות הירי. אין תמונה ברורה של מקורות הירי. אני מזהה את יורי כהן, מ"פ ה-חי"ר מסיירת מטכ"ל, שולח פעם אחר פעם חוליה שיוצאת מבין הבתים לשטח החשוף לכיוון הזחל"מ הפגוע, לחילוץ הנפגעים שנותרו בו. הוא מבחין שהחוליה הראשונה חוטפת את ממזרח ומישהו נפגע. החוליה חוזרת ויורי מתעקש להוציא חוליה שנייה. אני מבין שצריך להוריד את מקורות הירי לפני שאנחנו ממשיכים להיפגע, וקורא ליורי, מנסה לתאם איתו את השהיית המרוץ לשטח החשוף עד שנדביר את מקורות הירי. אני מציע לו ששארית הפלוגה תנוע בין הבתים ובכביש מזרחה, תאתר את הטנקים שצלפו בנו ותפגע בהם, ולאחר מכן ננוע אל תוך השטח החשוף. יורי לא היה מוכן לעצור את חילוץ הנפגעים, רוחו נסערה מהעובדה שיש לו פצועים ששוכבים בשטח, והרעיון לטפל קודם במקורות הירי הרחוקים לא היה מקובל עליו. הוא נראה נחוש והבנתי שלא יוותר. אינני מתווכח איתו. אני מוקיר את הדבקות במשימה וחושש שאולי פגעתי בכבודו של ה-מ"פ המנוסה ממני. אני פונה עם שארית הפלוגה מזרחה, לכיוון מקורות הירי. לשם כבר הגיעו שני הטנקים שנעו אחרי מוטי ונפרשו מיד בין הבתים. הם עומדים ומחכים לפקודה. 1א' בפיקודו של יוסי כהן, גם הוא מבוגר כמוני, מימין לציר ובקצה

הצפוני של הכפר, ו-3א' בפיקודו של שאול כהנא, עדיין עומד על הציר הפונה מזרחה, רגע לפני שנחשף מזרחה. אחרי נעים שאר הטנקים של הפלוגה ותופסים מחסה בין הבתים. אני פוקד על הטנקים לפנים לנסות לאתר מהיכן ירו, פוקד על הנהג לנוע מהר ובאלכסון, לנסוע ב-זיג-זג בין הבתים אל קצה כפר, כדי להתמקם בחזית הכפר. הטנקים האחרים שאחרי, אחד בפיקודו של אורי וייס ואחרים, מבצעים דילוג דומה. 3א' אכן מנסה לנוע לאורך הציר במטרה לראות את תא השטח שלפניו, וחוטף פגיעה ישירה בצריח. שאול כהנא המפקד, ושני אנשי הצוות האחרים - משה מחבר וכץ יצחק, נהרגים במקום. ישראל לקס הנהג יוצא מתא הנהג, פגוע הדף. אנחנו מדלגים לקראתו מיד, מאחורי הבית הסמוך. אני יורד מהטנק וסוחב את הנהג ארוך הקומה, שאיבד את שווי המשקל, אל הטנק שלנו, שלמה הצוער שבאותו היום היה הטען-קשר שלנו, מושך מעל ואני דוחפו מלטה, וישראל נאסף ומצטרף אלינו כחמישי בטנק. תחושת מחנק מתגנבת ללבבות, אך הפחד איננו אופציה. קדימה, רק קדימה, לפגוע באויב. אבל איך לעזאזל רואים את היורה מולנו? הכוח של הגדוד פרוס, אך הקשר בין הפלוגות למפקדת הגדוד לא פועל. כמה טנקי אויב עושים מאיתנו צחוק במטווח. אני אומר לעצמי כי צריך לשמור על קור רוח ולתכנן, אמנם בלי מודיעין ובלי קשר, אבל חיננו אותנו לנצח עם מה שיש.

הזירה אמנם לא מותקפת מסיבית, אבל חשופה לצליפות. השקט בכפר מתוח. כולנו יודעים שאנו מטווחים ונצפים ממזרח. אין קשר לגדוד, לא ברור היכן יתר הפלוגות, והאם משהו מהגדוד הגיע לחסימה המזרחית? אני מנסה ליצור שוב קשר עם ה-מג"ד כדי לקבל חיפוי, אין תגובה. מנסה לאתר מטרות - אך לא ניתן לראות מעבר לכפר מזרחה. אל מול הטנק מתקרב סא"ל מבוגר, איציק בנארי, בזוקה בידיו ונראה צועד אל הטנק של כהנא ז"ל, שוב אני יורד מהטנק, מבהיר לו שהירי הוא כנראה מרוחק ומבוצע מטנקים. אני מסביר לו שאיננו רואים תנועת כלים ולא שומעים רעש מנועי טנקים, לפיכך נראה שהיורים עלינו הם כלים מחופרים, ולכן אם יעבור את קו הטנק הפגוע ייחשף ומיד ייפגע. הוא מסביר לי שהיה צייד טנקים במלחמת העולם השנייה... אני מראה לו את הטנק הפגוע של כהנא, ממש חוסם את דרכו של צייד הטנקים האמין, ודורש ממנו לסוב לאחור. לעומת זה אני מבקש שייקח על עצמו משימה חשובה, שידאג שמפקדת הגדוד תקים קשר ושיאסוף כוח טנקים שיאגוף ממזרח, כל עוד אנחנו כאן בינתיים לא תחת מתקפה אבל חוטפים בצליפות. איציק בנארי משתכנע, מעודד אותנו לשמור את החזית ממול, וחוזר למרכז הכפר.

בינתיים אני מחליט שבאין סיוע נוסף, ובעוד יורי ממשיך לרוץ לחלץ את הפצועים, יש להמשיך לפעול ע"מ לנקות את האיום שמפריע בחילוץ הפצועים. כיון ש 1א' נמצא במקום גבוה יחסית וקרוב לשטח החשוף, אני מחליט להמשיך לנוע לקצה הכפר בדילוג מבית לבית עם חיפוי של 1א' מצפון, פוקד עליו לחפש עמדת אש ומתחיל לנוע לפניו, תוך כדי שאני מדגיש שיוודא שיש לו מסתור או תלולית לעמדת אש. 1א' מבין שעליו לחפות ולזהות את מקור הירי, אך אין לו תצפית בין הבתים, וגם הוא מחליט להגיח מביניהם, ומיד נפגע בפגיעה ישירה. לרוע המזל הפגז של ה-T-62 חוזר את הצריח והטנק מתפוצץ תוך שניות. כל אנשי הצוות נהרגים: יוסי כהן - מפקד הטנק, אבי ישראלי, נפתלי ישראל ואריה רובין.

אנו נעים לבית שממול, שמהווה מסתור ואין עמדות תצפית למזרח. באותו רגע נשמע ברשת הקשר הגדודית קולו של עמוס לוריא ה-קמב"ץ, שמבקש תאור מצב. כך אני עושה במפורט אבל גם מציע לעמוס לאגוף את הכפר ממזרח. לאחר מספר דקות עמוס פוקד על שארית הפלוגה לכנוס אל אזור גשרון הכניסה, למרחב מוסתר מטנקי האויב. עמוס מסביר שעלינו להיות מוכנים לעצור התקפה אם תגיע ממזרח. אנו יורדים לגשרון, פורקים את הנהג הפצוע ב-תאג"ד שנפרס שם, ונכנסים להגנה מפני כוח שעלול להגיע מבין העצים.

את שאר הזמן עד לסיומו של אותו קרב, נמתין שם. פלוגה ד', בפיקודו של דרור מנחם תחבור לגדוד ותבצע את התנועה מדרום-מזרח, ותהלום בפלוגת ה-T-62 ובטנקים שירו בנו ממזרח. הכפר יצא מהכיתור ומשימת כיבושו הושלמה. מכאן כבר אפשר להעמיד תותחי 175 מ"מ, שימטירו פגזים על דמשק (כפי שאכן בוצע מספר ימים מאוחר יותר). האיום על דמשק הפך מוחשי ביותר לשליטי דמשק.

המחיר ששילמה הפלוגה היה כבד. אין ספק כי רצינו לעשות זאת ללא אבידות. בסיומו של הקרב הייתה בנו תחושה שעם מודיעין והכנה טובה היינו חוסכים אבדות. אך יחד עם זאת ידענו שזאת המלחמה ואלו תנאיה. כורח הנסיבות לא איפשר זאת. כולנו לקחנו סיכון ברור עם נכונות שווה ומלאה. העובדה שהתנגדות האויב נשברה לחלוטין בסופו של היום מעידה אלף מונים, כי למרות ההפתעה וחוסר הניסיון בלחימה בשטחים כאלו, ניצחנו בזכות אחדות המטרה והנחישות להשלים את המשימה.

הנופלים בקרב זה נפלו בתנועתם קדימה, בשעה שחתרו למגע ומתוך העזה ורצון לפגיעה באויב, כמו גם לחפות על חבריהם. העובדה שאנשינו חרפו את נפשם, על אף שלא הייתה להם כל היכרות האחד עם השני, מעידה כי היינו יחד חבורה מלוכדת מטרה: לנצח את האויב האכזר, ולהבטיח את השקט ברמת הגולן ולמדינתנו היקרה לנו.

אנו שחזרנו נותרנו שבעי קרבות והפכנו מפוכחים ואפורי שיער.

אחינו, שנפלו מול עינינו, נותרו שם צעירים לנצח. דמויותיהם חרוטות בזיכרוננו לעד. המשפחות השכולות עומדות מול עיני והנחמה היחידה שאוכל לומר היא האמת המנצחת: יקיריכם האמינו בעובדות ולא נטו להשללות עצמם בתקוות שווא, הם הלכו למלחמה הקשה הזו, בקומה זקופה וברוח התנדבות שאין למעלה ממנה.

השלום, אם יבוא, הוא בזכות הבנים שנפלו. הם סיפור חוסנו של העם שקם ונלחם על חייו.

ידע כל צר ואויב, כי למולו תעמוד אומה נחושה, אשר בניה ישעטו אלי קרב אם יקומו לאיים על חייה.

ומה הם היו אומרים, אחי, שחיהם נגדעו שם באיבם? הם יאמרו לנו כי: "התנאי ההכרחי להבאת השלום הוא הנכונות להגן. אנחנו את חירוף הנפש הבטחנו וקיימנו".

האם יש לנו הוכחה טובה שהאמת שהאמינו בה, היא אכן ריאליזם מנצח? יש ויש!

ההוכחה לכך מונחת לפנינו בשיא תפארתה, בדמות השלווה והפריחה של רמת הגולן וישראל כולה, שנהנית כבר 40 שנה של שקט, ועוד תמשיך תפרח ותשגשג.

נמשיך לעשות ולחנך שרק כך, הוא יצמח - השלום הנכסף, וכשיבוא לא נשכח - בזכותם.

בזכות חירוף הנפש וקדושת הרצון.

זאב שביט
סמ"פ

כשפרצה המלחמה הייתי בחופשת לימודים, אחרי שסיימתי לשרת בתפקיד מ"פ בחטיבה 7. ביום ב' 8.10.73. עם הגעתם של אנשי צוות ומפקדים שגויסו מאוחר ומחברינו שהוזעקו כבר בשבת, החלה להתגבש הפלוגה בג'וליס. רבים מאיתנו כבר לא היו אנשי צוות מזה זמן, אחרים חזרו מחו"ל מייד עם הידיעה על פרוץ המלחמה. באוויר הורגשה הדחיפות והצורך להתארגן במהירות האפשרית כדי להצטרף ולעזור היכן שיוחלט לשלוח אותנו.

מעטים מהאנשים הכירו זה את זה, וניסינו לצוותם יחד. עבודת צוות היא מושג מאד משמעותי בתפעול טנק ומכאן גם הקושי כאשר צריך לעשות זאת עם אנשים שאינך מכיר ואינך יודע מה יכולותיהם. הטלתי על המפקדים שהיו יותר מקצועיים ו"טריים" יותר בידע, לטפל בהכנות המקצועיות יותר כמו ביצוע בדיקות ותאום כוונות ראשוני, כאשר היתר עסקו בהשלמות ציוד וזיווד. עם ההגעה למחנה ירדן, תמונת המצב הפכה קודרת יותר, כשידיעות מהקו הצטברו משעה לשעה. צירופנו לחטיבה 7 החזיר אותי אישית הביתה. הכרתי את כל המפקדים בחטיבה ורבים מאנשי הצוות.

כשקיבלנו את משימתנו לקרב ההבקעה, היו לי כ-מ"פ לבטים קשים. העובדה שאיני מכיר את ה-מ"מים ואת אנשי הצוות הקשתה עלי מאד בהכנת התכנית הפלוגתית. מי יוביל? מיהם התותחנים הטובים יותר? למעט מידע זכיתי תוך כדי ניהול האש ביום חמישי, 11.10.73 לפנות ערב, בסוף שלב ההבקעה, שהיה טבילת האש הראשונה שלנו במלחמה הזו.

למחרת, 12.10.73, במסגרת כיבוש מזרעת בית-ג'אן, נענו מדרום לציר המוביל לכפר כדי להגיע לפאתיו המזרחיים, ונכנסנו לחורשות שהיו מולנו. מהעמדות מהן ניהלנו אש בערב היום הקודם, לא ראינו עד כמה החורשות צפופות וכמה עבי גזע העצים בהן. תוך כדי ההסתערות, הבנתי שהחורשה היא מכשול קרקעי לא פחות קשה משטח סלעי. בהיחלצות מהחורשות ספגנו אש מרגמות, ממנה נהרגו מ"מ ומט"ק. נאחזנו בשוליים המזרחיים של הכפר, ומייד ספגנו אש מהאגף המזרחי לנו. בהמשך הצלחנו להשמיד כמה מהטנקים שירו ממזרח.

לאחר ההשתלטות של הגדוד שלנו על מזרעת בית-ג'אן, עם הגעת גד' 12 של גולני שבא להחליפנו באחזקת הכפר, לקראת חצות הפלוגה צוותה לגולני ולמעשה נפרדה מיתר הגדוד. למחרת, בשבת נקראתי למפקדת החטיבה של גולני בכפר חרפא הנמצא מדרום-מזרח למזרעת בית ג'אן. המח"ט שמע ממני כמה טנקים יש לי, פיצל את הפלוגה בין מספר יחידות בחטיבה, והטיל עלי להיות אחראי מקצועי לתפעול כל הטנקים במסגרת חטיבת גולני, שכללו גם מחלקה נוספת של טנקי שוט מחטיבה 7 ועוד 9 טנקי שרמן מחטיבת מילואים.

המשכנו להחזיק את הגיזרה עם גולני עד להפסקת האש ב- 24.10.73, עת הוחלפנו ע"י יחידת מילואים. רק אז חזרנו לחטיבה 7 ויצאנו מהמובלעת הסורית להתארגנות בנפח.

אבנר זעירי, מ"פ ב'.

עבר וגם הטנק הראשון נדלק. הפעולה כולה נמשכה שניות בודדות, ירינו פגז ראשון תוך 5 שניות והשאר עוד עשרה פגזים במהירות שיא. ראוי להדגיש ולציין כי לא היינו צוות אורגני, מעולם, אך פעולת הצוות היתה מקצועית להדהים!

במהלך הפעולה הזו לא ידעתי מה יקרה הלאה: ארבעה טנקים יכולים להיות התחלה של גדוד, לכן בקשר חוץ דיווחתי על מה שמתרחש. נראה היה ששאר הפלוגה וגם שארית הגדוד, היו עסוקים באיזורים אחרים בעיירה ולא קיבלתי כל מענה. בדיעבד ידעתי מה התרחש שם והבנתי למה לא הגיע תגבור.

עזבנו את העיירה לקראת חשיכה, המשכנו בלחימה לא אינטנסיבית מספר ימים עד ה-16 לאוקטובר. ביום הזה נערכנו כל החטיבה לתקיפת חטיבה עיראקית. בתחילת הקרב, נסענו דרומה במרחב פתוח וחשוף, וכך ראינו את האבק של הטנקים ששועטים למולנו. פתאום ראיתי נותב אדום של טיל סאגר פוגע בקרקע לידי, ולפני שהבנתי מה קורה, הטיל פגע בנו. הטיל פגע בגופי בתוך הטנק, ובראשי ובעיניים מחוץ לטנק. וכך תמה מלחמת יום הכיפורים שלי.

המלחמה הפתיעה אותי ב"אזור האגמים" במרכז אנגליה, בתום תקופת השתלמות בהולנד, במסגרת חילופי סטודנטים, וכחלק מלימודי ההנדסה הכימית בטכניון. מכיוון שחששתי כי המלחמה "תסתיים בלעדי", מצאתי עצמי על המטוס הראשון שנחת בארץ בבוקר יום ב', שלושה ימים מאז פרוץ הקרבות, וזאת בין היתר בזכות "שוחד" לקצין הביטחון בהית'רו, בצורת ה"וולבו" שלא היה סיפק בידינו להפטר ממנה.

כשנחתנו ב-נתב"ג, טרם היתה פאניקה, הצטוויתי להגיע לג'וליס עד הבוקר וכך עשיתי. בשלב זה החלו להגיע השמועות על הקשיים בשדות הקרב השונים וההכרה בדחיפות ההתארגנות. בג'וליס, לאחר המתנה מורטת עצבים על הדשא, צורפתי אל הכוח המתארגן שנודע לאחר מכן כ- "כוח עמוס" (כץ), וקבלתי פיקוד על פלוגה ג'.

לא הכרתי איש מאנשי הצוות, המט"קים או הקצינים בפלוגה. ה-קמב"ץ, עמוס לוריא היה מדריך בקורס מפקדי הטנקים שלי – במגמת "מגח" (פטונים), אחד המ"פ-ים היה בן מחזורי ב-קק"ש, אחד היה בוגר פנימייה שני מחזורים לפני ועוד מ"פ הכרתי במעורפל. גם אנשי הצוותים לא הכירו איש את רעהו, שלא לדבר על יכולתם לתפקד כצוותים מחלקות או כפלוגה מיומנת.

התארגנו במהירות ועלינו לרמת הגולן, למחנה ירדן ומשם לאחר פחות מיומיים של התארגנות הצטרפנו אל קרב ההבקעה אל תוך סוריה, כאשר אנו מהווים גדוד מן המניין בחטיבה 7.

השתתפנו בקרב על מזרעת בית-ג'אן וביצענו כל שהוטל עלינו. בהמשך ימי הלחימה השתתפנו בכל מהלכי הגדוד והחטיבה. בקרב על דיר אל-עדס איבדנו את חברנו חנן רוזן.

עם שוך הקרבות פוצל הגדוד (והפלוגה כחלק ממנו) לאנשי מילואים ולחיילים סדירים. המילואים פוזרו חזרה ליחידותיהם המקוריות, ואילו החיילים הסדירים היוו את גרעין הצוותים של גדוד 75 של חטיבה 7, שבמקביל הוסב מגדוד חרמ"ש לגדוד טנקים, בפיקודו של יוסי מלמד.

אין ספק שחבורה זו של לוחמים שנקבצו מכל קצווי הארץ עשו את הלא יאמן בכל מובן. הקמת יחידת שיריון בתנאים אלו וההישגים שהיינו שותפים להם אינם דבר המובן מאלין, ועל כך יכולים כולנו להיות גאים. אני זוכר בגאווה את אשר עשינו ומייחל שלא נצטרך לעמוד במבחנים דוגמת זה שוב.

סגן אביו חירם – מ"פ ג'

עם פרוץ המלחמה, הייתי משוחרר מקבע, עדיין לא מצוות לאף יחידה. כשהחל הגיוס, במהלך יום כיפור, לא גויסתי. גם את משה אבל, חברי מילדות, לא גייסו. המתנו משה ואני, עד יום א' בבוקר ויצאנו לבית השריון ומשם לג'וליס. יום א' בערב היה זמן המתנה בו ניסו לארגן קורסים להכשרת טירונים, אז גם פגשנו "פליטים" שריונרים שחזרו הלומים מהקרבות בסיני. אני המתנתי למלחמה האמיתית.

ביום ב' השכם נאספו 22 צוותים שרוכזו על ידי ונסענו באוטובוס צבאי למחנה בית דראס הסמוך. ב-ימ"ח קיבלנו 22 טנקים, חתמתי עליהם באפסנאות, ויצאנו איתם בנסיעה על שרשראות למשטחי ה-מט"ז וה-נט"ר ב-ביה"ס לשריון. הצטרפנו לעוד 14 טנקים, זיודנו והעלינו אותם על מובילים, כשהצוותים עלו על אוטובוס אגד, ויצאנו לרמת הגולן. לאחר חשכה, עצרנו בתחנת האוטובוס המרכזית של העיר הרצליה, שם טלפנו הביתה, והצטיידנו במעט ממתקים ומזון. המשכנו בשעות החשיכה והגענו יחד עם המובילים אל בית המכס העליון, שם נורו עלינו פגזי מרגמה. לנו לא היו כדורים לנשק האישי ולא השבנו אש. יחידה אחרת טיפלה בהם. זו הייתה קבלת הפנים ביום ג' בבוקר ברמת הגולן. לבסוף הגענו למחנה ירדן, שם הוצגו בפנינו הקצינים שצוותו כמפקדי פלוגות, ונאמר כי אלו קצינים שהגיעו מחופשות והשתלמויות ב-חול"ל. שם הוצג בפני אביהו חירם מ"פ ג'. אני מונית לסגנו, סמ"פ ג'. את חברי משה אבל, צוותו כתותחן-מט"ק בטנק מג"ד. מעט לאחר מכן הוצג גם עמוס כץ, ה-מג"ד. באותו יום יצא כל הגדוד לניסוי כלים באחד הוודיות. התארגנו עד יום ה' השכם בבוקר, ואז יצאנו על זחלים בפיקוד המג"ד עמוס כץ, כגדוד נוסף בחטיבה 7 בפיקודו של יאנוש בן גל, לשטחי כינוס ממערב למוצב 104, שם נערכנו לפריצה-הבקעה.

את הפריצה התחלנו לקראת צהריים. מעבר הגבול נמשך זמן רב ותחת אש, אך לאחריו שעטנו על ציר "צין" לכיוון מזרעת בית-ג'אן. ראינו את העיירה זמן קצר לאחר מכן. בדרך ירדו עלינו מטוסים ועוד... לקראת ערב ה-מג"ד עמוס כץ הוביל אותנו לחניון לילה ממערב למזרעת בית-ג'אן, וכך עשה בכל ערב מימי הלחימה בהם השתתפתי, לקראת השקיעה, עד היום בו נפצעתי.

ביום שישי, עם אור ראשון, נערכנו להתקפה על מזרעת בית-ג'אן. פלוגה ג'; חצי הפלוגה בפיקודי, תקפנו מזרחה עם השמש בעיניים. במהלך הירי נתפס לי הסדן, ולא שוחרר התרמיל. ביקשתי מאחד הטנקים לעצור לפני, ודרכתי את התותח באחורי הטנק שלפני. לאחר מספר תקיעות דומות של התותח, נאלצנו לעצור במדרון קדמי, עם שמש בעיניים, כשכל העת נורו פגזי תותחים לעברנו. הוצאנו אזמל ופטיש... וסיתתנו את הסדן. זה פתר את הבעיה למספר שעות, לעוד מספר יריות תותח. במהלך הלחימה השמדנו מספר טנקים, שירו עלינו מכיוון צפון לכיוון דרום, כשמטרתם לחסום את זרימת הטנקים שלנו אל העיירה. ירדנו אל העיירה, והשלב הבא שאני זוכר הוא הכניסה לכפר, שם התפצלנו לשני חצאי פלוגה. אני אבטחתי את דרום העיירה. במעבר נחל לפני הכפר ראיתי את איתן קאולי, סמג"ד 77 עם התותחן מט"ק שלו, קיבוקו. נופתי לשלום והמשכנו לדרום הכפר.

לזמן מה ירד שקט על העיירה. היינו ערוכים ארבעה טנקים לשמירה על פאתי הכפר דרומה. ירדתי למספר שניות לעשות את צרכי, לאחר שבוע של מרוצה מתמדת. הורדתי את הסרבל, ו.. פתאום שמעתי צרחות: טירנים.. טירנים. שזה אומר T-62 חדשים ונוצצים. הצוותים שלנו היו על הקרקע, שאגתי לכולם לעלות לטנקים. הצוות שלי עלה לטנק, האחרים עלו לאחר מכן. ראיתי ארבעה T-62 נוסעים במרחק כמה עשרות מטרים מאיתנו. למזלנו, היינו כנראה מוסתרים בין הבתים, או שהצוותים שלהם לא חיפשו טנקים שלנו... הטנק הראשון התקדם באטיות עם מדפים סגורים. השני היה עם מדפים פתוחים, ושני אנשי צוות נראו עומדים חשופים בצריח. השלישי והרביעי היו סגורים. ירינו ח"ש בטנק השלישי שהתפוצץ ועצר את האחרון, ובמקביל יריתי במקלע המפקד והפלתי את ה-מט"ק והטען. וירינו ח"ש ברביעי, ואז בטנק השני. הראשון היה מוסתר בתוך החורשה. ירינו פגז כל אלפית צידוד, ואז שוב נתקע התותח. לכן הוריתי לצוותים האחרים שכבר עלו לטנקים לירות ח"ש בצידוד אלפית. עוד רגע

עבר וגם הטנק הראשון נדלק. הפעולה כולה נמשכה שניות בודדות, ירינו פגז ראשון תוך 5 שניות והשאר עוד עשרה פגזים במהירות שיא. ראוי להדגיש ולציין כי לא היינו צוות אורגני, מעולם, אך פעולת הצוות היתה מקצועית להדהים!

במהלך הפעולה הזו לא ידעתי מה יקרה הלאה: ארבעה טנקים יכולים להיות התחלה של גדוד, לכן בקשר חוץ דיווחתי על מה שמתרחש. נראה היה ששאר הפלוגה וגם שארית הגדוד, היו עסוקים באיזורים אחרים בעיירה ולא קיבלתי כל מענה. בדיעבד ידעתי מה התרחש שם והבנתי למה לא הגיע תגבור.

עזבנו את העיירה לקראת חשיכה, המשכנו בלחימה לא אינטנסיבית מספר ימים עד ה-16 לאוקטובר. ביום הזה נערכנו כל החטיבה לתקיפת חטיבה עיראקית. בתחילת הקרב, נסענו דרומה במרחב פתוח וחשוף, וכך ראינו את האבק של הטנקים ששועטים למולנו. פתאום ראיתי נותב אדום של טיל סאגר פוגע בקרקע לידי, ולפני שהבנתי מה קורה, הטיל פגע בנו. הטיל פגע בגופי בתוך הטנק, ובראשי ובעיניים מחוץ לטנק. וכך תמה מלחמת יום הכיפורים שלי.

הסיפור המלא של קרבות הגדוד רשום בתוך דפי החוברת שלפניכם. תיקצר היריעה מלתאר את מהלכיה של פלוגה ד' בתוך מסכת הקרבות בה השתתפנו, עמדנו... ויכולנו. לכן אמורות השורות הבאות להעלות מתוכם הנשייה בן ארבעים השנים שחלפו פכים קטנים, שישפכו אור על רוחה של הפלוגה, ויציגו אירועים שונים ברמת ה"מיקרו" שאפיינו את פעילותה במהלך הקרבות. עקב הזמן הרב שחלף, וזכרוננו שהתעמעם, אך טבעי שאוכל להתמקד יותר בדברים הקשורים אלי.

באוקטובר 73 הייתי רס"ן במילואים, סטודנט בארה"ב, שלא עלה על טנק מזה 3 שנים. כמו רבים אחרים, עם פרוץ המלחמה הגעתי ארצה וסייעתי בהקמת הגדוד. הפלוגה שלנו אוישה בעיקר בצוערי קק"ש (קורס קציני שיריון). עקב ההנחיה להשאיר את הצוערים יחד באותה פלוגה התחלנו עם 15 צוותים וטנקים, הפלוגה הגדולה בחטיבה. כתוצאה מגורמים אלו הייתה זאת פלוגה מלוכדת, "מקצועית", עם הרבה רוח לחימה, מוטיבציה ו"ראש גדול". האתגר הפיקודי התמקד יותר בריסון סוסים דוהרים מאשר בדברון חלזונות זוחלים. מהר מאד ותוך כדי הקרבות חזרו אלי המיומנויות השריונאיות, בעיקר בעזרת הצוער משה בר שהיה הטען-קשר שלי ובמהרה הפך לידיד וחבר. תוך כדי התקדמות המלחמה, ככל שאיפשר זאת הזמן, ניתחנו את מהלכי הקרבות כאילו בצענו תרגילים ב-קק"ש. עם תחילת המלחמה היה חשוב לי שנשמור על צלם האנוש שבנו, ועמדתי על כך שכולם יתגלחו ויחצצו נעליים מדי יום, כמקובל במסגרת הקפדנית של קורס הקצינים בשיריון. בתחילה היו מספר מלמולים חרישיים, אך לאחר מכן זכה העניין להבנה ולשיתוף פעולה מלא. לצערי ולמען האמת, השכיח להט הקרב את הפעילות הזאת לאחר ימים מספר. גם משחת הנעליים נגמרה.

בכל מלחמה ישנם רגעי שיא. שלושת השיאים של הפלוגה שלנו במלחמה הנוראה הזאת היו כיבוש מזרעת בית ג'אן (מב"ג), ניהול אש בעיצומן של הפגזות ארטילריה ומטחי קטיושות, וההתמודדות עם מארבי טילי ה-נ"ט של האויב בעת הקרבות על הדיפת התקפות הנגד של הדיביזיה העיראקית במרחב דיר אל-עדס.

ב- 12.10.73 כבש הגדוד את מב"ג. בכניסה לכפר נפל סגן פאול כהן מ"מ 2 בהפגזה ארטילרית, ובמקום אחר באזור מב"ג נפל הצוער דרור בראון. בין השאר יצא לנו לנהל באותו יום קרב שב"ש (שיריון בשיריון) מול כוח טנקים עדיף מסוג T-62, שהתמקם בתוך חורשה עבותה. הקרב התנהל בטווחים של 30-50 מ'. בטווחים אלה אתה מרגיש ממש כמו אקדוחן במערב פרוע מיוער וסבוך. המפקד מצודד את התותח עם בקר-המפקד ולוחץ בעצמו על ההדק שבבקר. המהירות קריטית ממש כמו דו-קרב אקדוחנים, וחסרה רק המילה "שלוף". זכור לי רגע קשה, בו הבחנתי כי בעוד אני מעסיק טנק אויב אחד - מכוון אלי טנק אויב אחר את תותחו. לפתע מצאתי את עצמי צופה לעומק קדח הקנה שלו ואני יודע שזהו... ופתאום בום... וצריח טנק האויב נפגע מפגז של טנק הגור שלי, שהצליח לחסלו בשנייה האחרונה. לא היה זמן אפילו לאנחת רווחה, או לתודה. הקרב ממשיך... לימים הובהר כי הפעולה שלנו הכריעה את הקרב והשלימה את כיבוש מזרעת בית-ג'אן.

הימים של 14-15.10.73 התאפיינו בהרעשות ארטילריה וירי קטיושות צפופים וכבדים של האויב. זה לא פשוט למפקדים לעמוד "חשופים בצריח", עם משקפת על העיניים, לזהות טנקי אויב בטווחים של 2,000-3,000 מ', לבקר ולנהל את אש הפלוגה והמחלקות, וכל זאת תחת הרעשה כבדה. ואז, איזו ציפור קטנה לוחשת לך באוזן, בלחש מפתה: "הי", תסגור כבר את כיפת המפקד, עזוב אותך מההפגזה הזאת". שם באמת בחנו איך אנו מתמודדים עם הפחד... ויכולים לו.

ב- 16.10.73 השתתפנו בבלימת אחת משתי הדיביזיות העיראקיות, שהצטרפו למלחמה כחלק מכוח המשלוח העיראקי שנחלץ לעזרת האחות הסורית, שהגנתה קרסה מול כוחות צה"ל (ראו בפירוט בחוברת). משימתנו הייתה לתקוף מהאגף את הכוח העיראקי כדי להקל

את הלחץ שאיים למוטט את קו כוחותינו. יום זה היה גם יום הולדתו של משה בר ובבוקר נדברנו בצוות להכין לכבודו בערב ארוחה חגיגית ממנות קרב. תוך כדי לחימה, ניתוק מגע ותנועה ליעד אחר, נקלעה המחלקה המובילה של הפלוגה למארב טילי סאגר. תוך דקות מעטות נפגעו כל טנקי המחלקה, אך האויב המשיך להמטיר עליה אש נק"ל וארטילריה. נמצאתי מרחק קצר מהמחלקה המובילה, ומיד הוריתי למחלקה אחרת לחלץ את הנפגעים. בניסיון להסיח את דעת האויב ולמשוך את אש הטילים אלי כדי להקל על החילוץ, הוריתי לנהג הטנק שלי לנסוע במהירות לפנים ולאחור כאשר אני צופה בקפדנות אל ה"כדור" האדום הזוהר, שסימן את ראשי הטילים שהחלו לעוט לעברי. במשיכות הגה ימינה ושמאלה, לפי הוראותיי, הצליח הנהג למלט את הטנק ממספר טילים. אך לא לעולם חוסן... פתאום פגע בצריח טיל נ"ט אחד, ולאחריו עוד אחד... משה בר נפצע אנושות, וגם התותחן נפצע קשה. מהדף הפיצוץ הועפתי מהצריח ארצה ולמזלי נחתתי עם יושבני על תלולית חול קטנה, היחידה שהייתה כנראה ברמת הגולן. טיפסתי במהירות חזרה לצריח, דיווחתי על הפגיעה ושמעתי בקשר כי עמוס לוריא ה-קמב"ץ דוהר על זחל"מ המבצעים הגדודי לעברי. החזקתי את משה בר בזרועותיי. הוא מלמל מספר מילים אחרונות ואז איבד את הכרתו. מעט מאוחר יותר משה נפטר ב-זחל"מ המבצעים של הגדוד, שלרגע הפך בסערת הקרב לרכב חילוץ. בן 20, בדיוק, היה בנופלו.

ב- 19.10.73 התחדשה התקפת הדיביזיה העיראקית. היה חשש שהפעם החטיבה שעמדה מולה לא תעמוד בלחץ. ולכן, כמו שלושה ימים קודם, שוב נשלחנו לתקוף את העיראקים מהאגף, כדי להקל את הלחץ מעל החטיבה. לפלוגה שלנו היו קטעים של קרב שב"ש אל מול טנקי האויב, הסתערות לשיפור עמדות והמשך הקרבות. בקרבות אלה איבדנו את הרביעי והאחרון מחללי הפלוגה - סגן חיים איילון, מ"מ 3.

בשתי ההתקפות שלנו על אגפי הדיביזיה העיראקית הצלחנו לשבור את תוקפנותה, וכוח המשלוח העיראקי החל בהכנות לחזור לארצו, ללא כל הישג בשטח. הערכות כוחות צה"ל במובלעת הסורית נותרה בעינה, והיוותה קלף מיקוח למשא ומתן המדיני שלאחר המלחמה.

כאן תם סיפורי אך לעולם לא יושלם.

מנחם דרור,
מ"פ ד'

הקרב של פלגה מיחידה 269 במזרעת בית-ג'אן

(נוסח מקוצר לחוברת קרב מזרעת בית ג'אן של "כוח עמוס" (כץ), חט' 7)

פלגה של חיילי היחידה (סיירת מטכ"ל 269), מורכבת ברובה מחיילי מילואים בעלי ותק שונה ויוצאי צוותים שונים, בצירוף כמה לוחמים צעירים של היחידה, רכובה על גבי 7 זחל"מים, השתתפה בקרב זה בפיקודו של יורי ז"ל (רס"ן יורם כהן), מלוחמי ומפקדי אחד הצוותים הוותיקים ביחידה. הפלגה הוצבה ת"פ "כוח עמוס" (כץ) שלחם במסגרת חט' 7, לקראת הקרב. לכיבוש מזרעת בית-ג'אן (פלגה נוספת בפיקודו של יוני נתניהו, סגן מפקד היחידה, הייתה גם היא בחט' 7, והופעלה ככוח חטיבתי למשימות מיוחדות).

אחר הצהריים של יום חמישי 11.10.73 הגענו לפאתי הכפר מזרעת בית-ג'אן, שהוגדר כ-"שטח מפתח" מבחינת צה"ל (וכנראה גם על ידי הסורים). כוח השריון אליו סופחנו לא הצליח לשמור על רצף וקצב הלחימה שהחל בפריצה למובלעת, ולא הספיק לכבוש את הכפר כבר ביום הזה, כפי שתוכנן. למחרת בבוקר יום שישי, 12.10.73, החל ניסיון נוסף לכבוש את מזרעת בית-ג'אן, שנתקל בקשיים רבים. בכניסה לכפר יש "מעבר הכרחי" - גשר מעל נחל בית-ג'אן, והוא נצפה ומטווח בתוך "ארגז-אש". אבל כוח השריון הצליח לפרוץ וניהל קרבות בתוך הכפר, כשהוא סופג פגיעות רבות גם מחוליות של צידי טנקים. בסופו של קרב נמנו לנו 11 טנקים מושמדים. לגדוד השריון היו נפגעים רבים והוא התקשה לכבוש את הכפר. בשלב הזה מפקד כוח השריון במזרעת בית ג'אן קיבל החלטה נכונה ונבונה, והורה ליורי (שהיה המפקד שלנו בקרב זה), שאנחנו נכנס ונכבוש ונטהר את הכפר.

אלי ארזי: "לקח לנו זמן לחצות את המעבר ההכרחי. הדרך מפותלת כמו-S לפני ואחרי הגשר שעל הנחל. המקום נראה כמו גן-עדן, אך זהו גיהנום. כל מי שיורד לחצות את הנחל על הגשר, חוטף אש תופת קטלנית. כל הדרך מלאה בורות של ההפצצות. הוריתי לחבר'ה להיצמד לקרקעית ה-זחל"מ ולהיאחז חזק במושבים וקראתי לנהג: "סע מהר"! דהרנו בקפיצות מטורפות כמו טרמפולינה. ההרגשה היתה שכל רגע "העגלה" הזו תישבר ותתפרק. פגזי ארטילריה התפוצצו סביבנו והרסיסים היכו כמו גשם על דפנות ה-זחל"מ. ה-קת"קים (קציני תצפית הארטילריה) של הסורים שעל מורדות החרמון ישבו מעלינו, ועשו עבודה מדויקת. ממש פחד מוות, אבל הצלחנו לחצות את הגשר ולהיכנס לכפר. יורי חילק אותנו לשלושה כוחות: בארי הולצמן בגזרה הדרומית, אמנון (בלבן) בר-לבן במרכז אל ראש הגבעה, ואלי ארזי בגזרה הצפונית. המשימה: להשמיד חוליות צידי טנקים, לכבוש את הכפר ע"מ לאפשר לשריון להיכנס, וכן לצפות ולספק מודיעין על האויב בשטח, ועל תגבורות האויב".

בארי הולצמן: "לא בוצע (עוד בשלב התנועה ולפני הכניסה לכפר) נוהל מסודר של מודיעין קרקע ואויב, פקודה, תרשים היעד, מיקומנו ביחס לכוחות השיריון, צירי ההסתערות, מיקום תפיסת עמדות, תיאום תדרי קשר לטנקים בגזרתנו ואות קריאה, שת"פ עם השריון וכו'. נסיבות אלו זכורות לנו עד היום כעדות של שימוש וניצול לא נכון של היכולות והיתרונות היחסיים של חיילי הפלגה, והכנסתם לשדה קרב לא מוכר". במצב כזה, בו הידע הצבאי שלנו מוגבל (לא היינו מיומנים בלחימה עם זחל"מים, בשטח בנוי וב-שת"פ עם שריון), חיפו על כך האומץ והרצון ליצור מגע, הניסיון המבצעי מהשרות בסדיר ביחידה, היכולת לאלתר ולמצוא פתרונות, והנחישות האישית. כל אלו היו הכלים העיקריים לביצוע טוב ככל האפשר של המשימה.

אמנון בר לבן: "לי ניתנה הפקודה לנוע באש, ולהשמיד מטרות בכביש התלול והצר העולה לשיא הגבעה. השליש העליון של הגבעה חשוף ללא בתים וצמחיה, ועל הפסגה עמד מבנה

גדול. משם נועדנו לצפות ולדווח. בזמן התנועה הבחנתי בטנק שלנו בתוך מבנה בשורת הבתים האחרונה. כשהתקרבונו לפסגת הגבעה החשופה, ניתכה עלינו אש ארטילרית חזקה של תותחים ומרגמות. במטח הראשון נפגעו רוב הלוחמים. האוויר היה מלא רסיסים ואבק ממטחי ההפגזות והראות קשה מאד. ליד המבנה הגדול היה מבנה קטן ששימש לנו להסתתרות. כשהאש פחתה להרף קל, פתחנו את הדלת האחורית של ה-זחל"מ וקפצנו לתעלה שהיתה סמוך למבנה. ב-זחל"מ נותרו אחיהוד מדר ויוסף מהלל, שהיו הרוגים. ראינו שם גם נפגעים של צוות הטנק שנפגע והדרדר למטה. דיווחתי ליורי על הנפגעים ועל מצבנו. עשינו שני ניסיונות לחלץ את ההרוגים ואת ה-זחל"מ, אך כל ניסיון לווה במטח פגזים כבד שלא איפשר לנו להמשיך. בהמשך ירדתי עם הקשר לחבורת הפיקוד של יורי."

אלי ארזי: "התחלנו לנוע בציר הצפוני. במעלה הכפר איתרנו חוליות של חיילים סורים. ירינו עליהם מרחוק עם ה"תותח" 20 מ"מ שעל ה-זחל"מ שלנו (אותו למדנו להפעיל תוך כדי לחימה) ועם מקלעים וקלאצ'ים. שני מיגים צללו עלינו וירקו אש מקלעים ורקטות. הפגיעות היו קרובות אך לא מדויקות. אני זוכר שראיתי ש"התפר" של הפגיעות "רץ" על הקרקע והבנתי שלא ניפגע. במטס השני כבר לא פחדנו. הוריתי לכולם להרים קנים ולייצר מסך אש אוטומטית. המיג ניפגע. ראינו עשן יוצא ממנו הוא צלל לכיוון הקרקע, אך לא ראינו את מקום נפילתו. עד היום כל אחד מהכוח טוען (כמובן...) שהוא זה שהפיל את המיג. שלומי חצב, שהיה הרחק מהכפר בכוח המנהלה של היחידה, סיפר אחר כך שהם ראו את הטייס צונח, רצו ותפסו אותו (אינני בטוח שזה מסונכרן לאירוע המטוס "שלנו"). המשכנו לנוע ולירות אש לכל מקום חשוד. זיהינו חוליה מסתתרת, ירינו בכל הכלים, אך לא הצלחנו להשמיד אותם. החיילים הסורים שיפרו עמדות לאחור, ורצו לתוך מבנה בלוקים רעוע סמוך. הם ירו עלינו מתוך החלונות. הורתי לניסים ל"תפור" את המבנה באש אוטומטית עם התותח 20 מ"מ. ניסים ירה בצורה מדויקת ופשוט "ניסר" את הבית שנפל על החיילים הסורים. בהמשך זיהינו חוליה נוספת שמתחבאת מאחורי חביות עם משאבת דלק. ירינו על החביות, וכמו בסרטים הדלק ניצת וכדור אש ענק התפוצץ ואיתו גם החיילים הסורים. ככה המשכנו לנוע במסלול היתקלויות באש עד קצה הכפר. כשהגענו למעלה דיווחתי ליורי שהציר שלנו טוהר. ביצענו תצפיות לכל הכיוונים, לחפש ולזהות אויב. כשסיימנו, חזרנו למטה לנקודת היציאה. במחשבה לאחור אני חושב שמההתחלה היינו צריכים לנוע רגלית ולא ע"ג זחל"מים, כדי שלא ניפגע כמו הטנקים."

בארי הולצמן: "הכוח הדרומי נע דרומה מן הגשר בחסות חורשת עצי הצפצפה והאגוז, בגדה המזרחית של הערוץ, ונאחז בעמדות מסתור ומחסה חלקי בין המבנים בשוליים הדרומיים של הכפר. כוח זה זיהה כיוון כללי של מקור ירי ה-נ"ט הסורי. ירי זה היה יעיל ביותר, פגע במספר טנקים ישראליים, אשר נעו דרומה על ובשולי ציר "צין", ולמעשה בלם את המשך כיבוש החלק הדרומי של הכפר. ביקשנו ולא קיבלנו אישור לפעול רגלית ולא על גבי ה-זחל"מים, לנוע רגלית בהסתר, לאתר את מקור ירי ה-נ"ט ולנטרל אותו. קל לתאר את התסכול מכך שאפילו לא הייתה תשובה בקשר לפעול כך או להישאר במקום (תזכורת - באותה עת היתה בעיית קשר לכל הכוחות). התסכול אף גבר כאשר ראינו כמה טנקים בשעת הפגיעה בהם ואת הצוותים הנחלצים מהם, המומים ומבולבלים. הצוות שנפגע קרוב ל-זחל"מי הכוח נאסף על ידו בצעקות וזכה לעידוד ואישוש.

אחד מן הקצינים שנספח לגדוד הטנקים (סא"ל בנארי), נע רגלית על ציר "צין", במאמץ לאתר את אותו מקור ירי ה-נ"ט. קצין אמיץ זה זיהה את מיקום הכוח וקיבל מאיתנו כתגבורת חוליית נ"ט של שני חיילים, עם בזוקה בלגית ומעט רקטות. חיילים אלה ניסו, לא תמיד בהצלחה, להנחות את קצין השריון לנוע בשולי הציר, תוך ניצול מחסות ומסתור. הפעולה לא

צלחה. למרות שאחד הטנקים הסוריים זוהה במרחק לא גדול, פגזי הבזוקה לא פגעו בו... קשה לצפות לדיוק מחיילים שלא ירו זמן רב מבזוקה כזו, אשר ספגה טלטולים ומכות מדפנות ה-זחל"מ ובוודאי מפגיעה בכוונות. בשלב מסוים, אבד קשר העין בין החוליה והקצין לבין זחל"מי הכוח. באותו שלב התקבלה פקודה בקשר לכוח שלנו לצאת מן הכפר בגלל הידיעות על כוח עיראקי המתקדם מדרום. הכוח נע לעבר הגשר אבל נעצר ברחבת המסגד שממזרח לגשר וחיכה בעקשנות, למרות הפקודה לצאת, עד לחבירה עם חוליית ה-נ"ט (רק לאחרונה, בעזרת קמ"ן גדוד השריון, ראינו ע"ג תצ"א עד כמה התמזל מזלנו שלא הסתערנו על מקורות הירי. אלו היו חלק ממערך חפור של הסורים שהכיל כוח עדיף בהרבה גם על 10 לוחמים אמיצים מהיחידה... בדיעבד, היינו ברי מזל שמפקד הגדוד עצר אותנו).

אלי ארזי: "כשהגענו למטה, למסגד, אני זוכר שראינו את אמנון בר-לבן. הוא נראה נסער מאד ונרגש וסיפר שה-זחל"מ שלו חטף פגיעה ישירה. מדר ומהלל נהרגו! ולדבריו היתר פצועים. יורי קיבל את הידיעה בהלם. שניהם היו חברים טובים שלו. אני זוכר את יורי יושב באיזו פינה וכולו מכווץ. הגיע קצין מהשריון והורה לנו לצאת מהכפר כי כוח טנקים T-62 בדרך להתקפת נגד על הכפר, וגדוד השריון שלנו מתארגן כאן למגננה. אמרתי לו שאנחנו לא יוצאים מהכפר לפני שאנחנו מחלצים את הפצועים וההרוגים שלנו. בקשנו ששני טנקים ילוו מאחור את הצוות שלנו שיעלה ברגל לחלץ את הפצועים. השריונרים, ש-11 טנקים שלהם כבר נפגעו והיו להם נפגעים רבים, סירבו לבוא איתנו. בשלב הזה שאלתי "איפה ה-מג"ד שלכם?" הם הצביעו לעבר כמה טנקים ו-זחל"מ ואמרו "שם". ניגשתי לטנקים ושאלתי על ה-מג"ד. החייל קרא למג"ד. מה-זחל"מ ירד שריונר בלי יד אחת. הוא הסתכל עלי ושאל: "אלי ארזי !!! - מה אתה עושה פה?" לא הכרתי אותו. הוא היה עם קסדת VRC ומשקפי אבק. בקשתי שיוריד את הקסדה כי אני לא מזהה אותו, כשהוריד אותה זיהיתי אותו מיד: עמוס לוריא מאשדות יעקב איחוד ! ("אנחנו שינו מאותו הכפר...") עם יד אחת הוא קפץ מהכלי רץ אלי וחיבק אותי. לשאלתי הוא ענה לי שאיבד את היד במלחמת ההתשה בסיני (בספר שכתב "בין הזור למור" הוא כותב על הפגישה המרגשת הזו באמצע הקרב לכיבוש מזרעת בית-ג'אן, ועל חוויות משותפות נוספות שהיו לנו באשדות). אחרי שנגענו מהפגישה המפתיעה, אמרתי לו כי אנו זקוקים לשני טנקים שילוו אותנו מאחור בעליה רגלית לבית שבראש הגבעה, לחלץ את הפצועים וההרוגים שנותרו שם למעלה. עמוס לא היסס, ניגש אל שני טנקים ופקד עליהם "אתה ואתה הולכים עם ארזי". השריונרים היו מפוחדים מאד אך עלו על הטנקים והצטרפו אלינו.

אחרי שהתארגנו וצרפנו אלינו את אמנון בר-לבן, התחלנו לנוע בזהירות ואחרי מחסות לאורך הדרך העולה לראש הכפר. הדרך היתה כמו רמפה של ברכות דגים, מעין דרך על-גבי סוללה. מיד עם תחילת התנועה, שני הטנקים הפילו את עצמם באלכסון הצידה מהדרך. היה ברור לי שהם פשוט מפחדים להיפגע שוב. הבנתי שהם לא יבואו איתנו! לא היה זמן. התחלנו לעלות בלעדיהם רגלית, באיגוף שמאלי, כאשר הבעיה היתה שלא ידענו בדיוק היכן הפצועים, והיכן הסורים. אם נצעק לפצועים, הסורים יזהו אותנו ויירו עלינו, ואם נתגנב בשקט, הפצועים עלולים לחשוב שאנחנו סורים וינסו לירות עלינו.

התחלנו לנוע בזהירות עם כדור בתוך הקנה. התנועה הייתה איטית. מכל פינה של בית צפינו וסרקנו את תא השטח הבא שנחצה אותו, וכך הלאה. במהלך העלייה לא זיהינו כוחות סוריים. היריות ששמענו כל הזמן לא היו לעברנו, זה היה כנראה המשך הקרב של הצוות של בארי שנלחם מדרום לנו. כשהגענו לשטח החשוף, קרוב ל-זחל"מ, בלבן קרא לפצועים בשמותיהם, וכך חברנו אליהם. הגענו לפצועים שהיו ספונים ביחד בתוך חפירה רדודה. הם נראו מפוחדים ותשושים. לקחנו אותם וירדנו למטה לכיוון המסגד.

בדרך למטה ראינו טנק שלנו שנפגע והדרדר אחורה ולמטה, כשהחלק האחורי שלו וחצי מהטנק תקוע בתוך בית בקומה השנייה שלו, בית מגורים מדורג שנבנה במדרון. זה היה הטנק שהצליח להגיע הכי גבוה במעלה הכפר על הגבעה, ונפגע עוד לפני הפגיעה ב-זחל"מ של בלבן. כשהגענו למטה כבר היו שם רוב הלוחמים, למעט חלק שנשארו בראש הגבעה לתצפית מודיעין. קיבלנו שוב פקודה לצאת מהר מהכפר כי מזהים כוח שריון סורי T-62 (עיראקי) שנע בדרך להתקפת נגד. השריונרים התארגנו למגננה ואנחנו יצאנו מהכפר. ראוי לציין שעד סוף המלחמה נלחמו הסורים ללא הפוגה בניסיון לכבוש בחזרה את מזרעת בית-ג'אן, כי זה היה המקום הכי קרוב לפאתי דמשק (כ-35 ק"מ) שאליו צה"ל הגיע במלחמה. הייתה לכך בוודאי השפעה על הסכמתם להפסקת אש".

סמ"ר מדר אחיהוד ז"ל התגייס ליחידה ב-1961- עבר את כל מסלול ההכשרה ביחידה. חייל מעולה, בעל כושר גופני נדיר, מסור עם מחויבות אישית לביצוע כל משימה. היה בין 100 החיילים המצטיינים שקיבלו תעודות הצטיינות מנשיא המדינה ביום העצמאות ה-16 למדינת ישראל (ראו גם בדף הזיכרון).

סמ"ר מהלל יוסף ז"ל התייתם בגיל צעיר מאמו, וגדל במוסדות עלית הנוער. הגיע ליחידה משיטת 13 והשתלב בצוותים הותיקים. בעל כושר טכני מסירות והתלהבות לביצוע כל משימה, חבר טוב וידיד אמת (ראו גם בדף הזיכרון).

רס"ן יורם (יורי) כהן ז"ל, מוותיקי הקצינים ביחידה, מפקד אחראי ומסור, קפדן ודקדקן. עוטר ב-צל"ש ע"י ה-רמטכ"ל – אות המופת, ולימים הוזמן לנשיא המדינה כחייל מצטיין בשנת 1973. חבר ואיש רעים להתרועע, יפה תואר וספורטאי מצטיין.

יהי זכרם ברוך.

תודה ל-גדוד 71 השומר על מורשת "כוח עמוס" (כץ) ונספחיו (אנחנו), שכבשו את מזרעת בית-ג'אן בפיקודו של עמוס לוריא (אל"מ בדימוס). תודה גם לקציני הגדוד שאחרי 40 שנה העלו גם מעט מזיכרונותינו בקרב זה, ושילבו אותם יחד עם זיכרונותיהם, בשליחות הנצחה למען המשפחות השכולות.

נכתב ע"י בארי הולצמן, אמנון בר-לבן ואלי ארזי, מפקדי הכוחות ב-פלגה.

הערת המערכת:

למפקדי המשנה של פלגת 269 לא היתה תמונה מלאה של קרב כיבוש מזרעת בית-ג'אן, לאור מותו של יורי (רס"ן יורם כהן) מפקדם במלחמה ההיא. לכן הערכתם על התנהלות הכוחות האחרים בקרב אינה שלמה.

בעיני שליש הגדוד

הקמת והתארגנות הגדוד

המצב הקשה אליו נקלעה המדינה בתחילת המלחמה חייב את כולם, מהפיקוד הבכיר ועד אחרון החיילים, לגלות רוח ההתנדבות ולפעול "בראש גדול", עם יוזמה אישית ויכולת אלתור. כל אלה באו לידי ביטוי מרבי בהקמתו של "כוח עמוס" (כץ). הגדוד הורכב מחיילי מילואים שהגיעו ביוזמתם, רבים מהם מ-ח"ל, וכן מחיילים סדירים חניכי קמ"ט ו-קק"ש, ו"שרידי" גדוד 71 (שהוקם ונלחם בפיקודו של סא"ל משולם ראטס ז"ל, שנפל בקרב הבלימה ב-רמה"ג). בתוך ימים ספורים התארגנו כולנו לגדוד טנקים מוגדל. ביום שלישי 9.10.73 עלינו ל-רמה"ג וביום חמישי 11.10.73 הצטרפנו למלחמה בקרב ההבקעה למובלעת הסורית, כגדוד לוחם לכל דבר.

כמו כל המילואימניקים, הגעתי ביוזמתי ל-ביה"ס לשריון. למיטב זיכרוני מוניתי לשליש הגדוד כבר ביום ראשון 07.10.73. מתוקף תפקידי הייתי מעורב בהקמת ובהתארגנות הגדוד, והייתי עד לרוח ההתנדבות ולרצון העז להצטרף לכוחות הלוחמים, כפי שיומחש מנקודת מבטי בדוגמאות שלהלן:

* חיילי המילואים הגיעו במהירות ביוזמתם וללא שנקראו. סדירים שהיו עם הכוחות בסיני או ב-רמה"ג והטנקים שלהם נפגעו, חזרו על מנת להשתבץ שנית לגדוד לוחם.

* ברשימות מפקדת ביה"ס לשריון נפלו גם טעויות והיו חוסרי פרטים. כדי לזרז את הליך ההתארגנות, פנינו ישירות לקבוצות החיילים והקראנו להם את רשימת התפקידים הנדרשים, ואכן הייתה הענות מיידית ומלאה. חיילים שמקצועם לא חפף במדויק לתפקיד הנדרש, ביקשו בכל זאת להשתבץ כלוחמים. כך מט"קים התנדבו לשרת כתותחנים או כטענים, וקצינים וחיילים שהוכשרו לטנקי ה- "מגח" (פטון) התנדבו להשתבץ בטנקי ה- "שט-קל" (סנטוריון), העיקר לא להפסיד את המלחמה.

* סגן ד"ר חיים איילון שבעברו היה קצין שריון, אך באזרחות היה רופא וכבר השתייך לחר"פ, התעקש להתנדב ולהצטרף לגדוד כ-מ"מ טנקים (חיים איילון ז"ל נהרג מאוחר יותר במהלך הקרבות של הגדוד).

* הצוער דרור בר-און וכמוהו צוערים נוספים, נלחמו תחילה בסיני והטנק שלהם נפגעו. הם התייצבו ב-ביסל"ש במטרה לחזור לחימה, והצטרפו לגדוד שלנו. ב-11.10.73 לאחר הפריצה למובלעת, הטנק של דרור עלה על מוקש והושבת. גם הפעם הוא לא ויתר והתקדם בעקבות הגדוד, כנראה עם רכב החימוש. למחרת בבוקר יום שישי ה-12.10.73 דרור וצוער נוסף - אפרים חיים, הצטרפו לטנק של סגן דני אליאב מפלוגה ב', בנוסף לצוות התקני, וכמוהם עשו צוערים אחרים שהיו במצב דומה. כך הם נכנסו לקרב ב- מזרעת בית-ג'אן. בשלב מסוים הטנק של אליאב נפגע, אך החיילים נחלצו ממנו בשלום. זמן קצר אח"כ נפגע מולם טנק נוסף של הגדוד, שהתפוצץ ועלה באש. ככל הידוע, דרור רץ לעבר הטנק הבווער לנסות לעזור בחילוץ צוותו וכנראה נפגע ונהרג מפיצוץ משני של הטנק.

לאחר שהתארגנו ב-ביסל"ש עלינו ביום שלישי 9.10.73 למחנה ירדן שברמת הגולן. נסעתי ב-זחל"מ המבצעים עם עוד מספר רכבים ועצרנו לחנייה קצרה בצומת כביש הכניסה לכפר מוסמוס שבואדי ערה. טנדר מקומי שפנה לכפר, החליק והתהפך. נגשנו מספר חיילים לעזור, וכשהוצאנו את הנהג, המדים שלי נכתמו מדמו. חשבתי לעצמי על הסמליות, שבדרכי למלחמה בצבאות ערב עזרתי לנהג הערבי, וכתם דמו על מדי היה הדם הראשון שראיתי במלחמה הזו.

כיבוש מזרעת בית-ג'אן

מעת שהגדוד הצטרף לחימה במסגרת חטיבה 7, תפקדה ה"שלישות" במתכונת קרבית. כך אני השתתפתי בקרבות במסגרת זחל"מ המבצעים, עם הקמב"צ, ושני פקידי השלישות תפקדו מאחור במסגרת הדרגים.

כיבוש מזרעת בית-ג'אן היה הקרב המהותי הראשון של הגדוד. בדיעבד התברר שדווקא הקרב הזה היה הקשה ביותר שעברנו במלחמה, והיו לנו בו חללים ופצועים רבים. היה ברור

לי שבמיוחד בגדוד שלנו, שהוקם זה עתה יש מאין ושלא היכרנו איש את רעהו, חשוב שאגיע לכל החללים והפצועים מיד בשוך אש הקרב, וגם לגבות כמה שיותר עדויות במקום ובזמן אמת.

לצורך הזיהוי חיפשתי גם מסמכים אישיים בכיסים של החללים, מה שהוליד את הסיפור הבא: לאחד החללים מיחידה שסופחה אלינו, לא היתה דיסקית והזיהוי היה לפי מסמכיו האישיים, שמצאתי בארנק בכיס מכנסיו. כעבור יומיים קיבלתי מידע שהחייל העונה לפרטי המסמכים שמצאתי - חי בריא ושלם. לכן בשלב הזה החלל טרם זוהה, ומאחר ויחידתו כבר התנתקה מאתנו, הגענו לזיהוי רק בסיום המלחמה. כיום אני בקשר עם החייל שנותר בחיים, ולדבריו ארנקו אבד לו בכלי שנפגע. אני מעריך שאחד מהחיילים שפינו את החלל, מצא את הארנק ובמחשבה שהארנק שייך לחלל, הכניס את הארנק למכנסיו, ובכך גרם לטעות בזיהוי, ואולי בכלל היתה זו פעולתו האחרונה של החייל שנפל.

משסיימתי את הזיהוי עזרתי לפנות את החללים. לבסוף הגעתי גם ל-תאג"ד, שם קיבלתי את רשימות החללים והפצועים שעברו דרכם, וכך יכולתי להצליב את הנתונים מכל הגורמים. ב-תאג"ד התברר לי שהיו גם לוחמים בריאים שהצטרפו לרכבי הפינוי כדי להתפנות לעורף, ללא אישור וללא שנרשמו. מתברר כי לא כולם עמדו במתח. ביקשתי מהרופא לרשום גם חיילים בריאים שמתפנים ולדווח לי.

בתום הקרב היו לגדוד 16 חללים, מהם 2 מקרב לוחמי סיירת מטכ"ל (מילואים).

חניון הלילה הגדודי היה המקום והזמן לפעילות מנהלות הגדוד ובתוכם גם השלישות. עברתי בפלוגות ובתאג"ד לקבלת הדוחות העדכניים. הכנתי דוח נפגעים והעתק העברתי לחטיבה דרך פקיד השלישות שהיגיע עם ה"דרגים". אותו פקיד גם הביא וחילק דואר וחבילות שי, וגם קיבל דואר למשלוח לארץ. הנה כי כן, גם במלחמה התנהלנו כצבא מסודר שדאג לחיילים.

בתום המלחמה היו לגדוד 20 חללים (כולל ה-2 מסיירת מטכ"ל) ו-22 פצועי קרבות.

אחרי המלחמה

נפגשתי עם קצין ממדור הנעדרים, הצלבנו נתונים עד שכל החללים זוהו, למעט חלל אחד שטרם זוהה ע"י הרבנות ולכן הוגדר בשלב ההוא עדיין כנעדר, למרות שמסרתי את פרטיו והעדויות על נפילתו. לימים נודע לי שהזיהוי שלו הושלם רק שלושה חודשים מאוחר יותר.

לאחר תום המלחמה החל תהליך של פיזור הגדוד. חיילי המילואים חזרו אט אט ליחידות האם שלהם ואילו חיילי הסדיר שובצו בגדודי חטיבות 7 ו-188 ברמת הגולן. היה ברור שלאחר מכן לא יהיה מי שיבקר לפחות את המשפחות השכולות (לימים נודע לי שגם עמוס לוריא, ה-קמב"ץ, אחרי שחרורו ביקר את מרביתן, אחרי המלחמה, ביוזמתו). בינתיים עמוס כץ מונה לתפקיד מח"ט 188, ולכן פניתי אליו בבקשה להעמיד לרשותי רכב לבקר את משפחות החללים ואת הפצועים. עמוס שהיה שקוע בשיקום החטיבה ובקרבות ההתשה במובלעת עם הסורים, נעתר והסדיר זאת. למיטב זיכרוני ביקרתי את כל משפחות חללי הגדוד, למעט משפחת החלל שבאותה עת עדיין הוגדר כנעדר, וכן עוד שתי משפחות שלא איתרתי או לא היו בביתן. כן ביקרתי את אותם פצועי הגדוד שבאותה עת עדיין היו מאושפדים בבתי החולים או בבתי ההבראה.

רוני קולב,

שליש "כוח עמוס" (כץ)

מלחמת יום כיפור מזווית אישית

שירתתי בחלק מהסדיר ובקבע - בחטיבה 188. השתחררתי מקבע במאי 1973 וערב המלחמה הייתי בתהליכי שיבוץ כקצין קשר בגד' 39 (גדוד המילואים של חט' 188), אך התהליך לא הושלם ולכן הייתי עדיין במאגר הקצינים.

ביום ראשון ה-7.10.73 (במקרה גם יום הולדתי...) החלטתי לא לחכות שיגייסו אותי, נסעתי למאגר הקצינים ב-בה"ד 7, ומכיוון ששם לאף אחד לא היה מושג מה קורה ומה לעשות, החלטתי שאני מצטרף לגדוד 39 או למפקדת חטיבה 188. נסעתי בטרמפים למחנה פילון. ליד מחנה נפתלי כבר עקפו אותנו טנקים שנסעו על שרשראות. הגעתי לפילון ל-מפח"ט 188, באוטובוס תיירים וכבר בדרך ראינו את הרמה בוערת ועם ערב גם סקיהוקים נופלים.

ביום שני בערב או שלישי בבוקר הצלחתי להגיע ל-רמה"ג בטרמפ עם רכב פינוי חללים. הגעתי למחנה ירדן שהיה ה-ימ"ח של גדוד 39, ומהר מאד התברר לי שאין לי למי להצטרף, כי גם הגדוד וגם החטיבה לא תפקדו למעשה יותר. בכניסה למחנה ירדן פגשתי את נגמ"ש הפיקוד של 188 עם ה-קמ"ן וקצין הקשר, והם ביקשו ממני להצטוות לאחת היחידות שהתארגנו במחנה ירדן. ניסיתי להצטרף לכוח יוסי בן-חנן, אך לבסוף הצטרפתי לכוח בפיקוד סא"ל איציק בנארי, שהוחלף לפני היציאה מהמחנה על ידי סא"ל עמוס כץ, שהגיע מ-חול"ל. לא הכרתי אף אחד בגדוד הזה, שהוקם במהלך המלחמה.

צורפתי לטנק ה-מג"ד כאיש צוות חמישי, כשהגדרת תפקידי הייתה להיות קצין הקשר של הכוח ולסייע ל-מג"ד כקצין אג"מ בכל מה שיידרש. כל המלחמה עמדתי מעל הטנק (היום אני יודע שזה היה בועז דניאלי).

יצאנו ממחנה ירדן ביום חמישי, בדרך ביצענו ניסוי כלים. עצרנו כמדומני על הציר לפני בוקעתא, שם התקיימה קבוצת פקודות מזרחית והוחלפו הוראות הקשר, ומאותו רגע היינו ת"פ חט' 7 ונקראנו ברשת "4 של אריס" (למען הדיוק - צורפנו ל-7 ערב קודם. המערכת). עברתי בין הכלים ועדכנתי אותם ברשתות החדשות ובמה שהולך להתרחש.

זיכרון אישי: רגע לפני הפריצה לרמה הסורית ראיתי בן משק שלי (חמדיה), מסיירת גולני, שחזר בדיוק מהקרב הראשון לכיבוש החרמון. הוא היה "שפוך" לחלוטין מאותו קרב, ונופפתי לו לשלום.

את ההבקעה ביצענו ככוח שני אחרי גדוד 77 של קהלני, ומעבר לכמה כלים שנפגעו בסביבתנו והארטילריה בהתחלה, ההבקעה עברה ללא אירועים מיוחדים, למעט שתוך כדי תנועה מוטי דניאלי קיבל את הפיקוד על פלוגה א'. לאחר ההבקעה ועד למזרעת בית-ג'אן זה היה "כמעט כמו טיול", ואפילו עצרנו בדרך, ולבקשת עמוס כץ ירדתי מהטנק והבאתי לו כמה שבויים סורים, לתחקור.

בקרב על מזרעת בית-ג'אן אנו היינו הכוח הכובש וגדוד 77 של קהלני חיפה עלינו מהאגף. עם תחילת הקרב, גלשנו מהרכס הצופה על הכפר. כשהגענו לפני הגשר, פתחו הסורים בהפגזה כבדה וירדו עלינו מטוסים. המטוסים ירדו כה נמוך שכמעט ניתן היה לראות את פרצופי הטייסים. הם ירו עלינו באש תותחים, ורסיס אחד מהם נתקע בתיק ס"מ מאחורי ראשי.

בהתקפה זו נפצע עמוס בראשו (במצחו), ולמרות שבדיעבד נראה שהפציעה היתה די שטחית, אז זה היה נראה די רציני, כי כמו בכל פציעה בראש ירד לו המון דם.

דיווחתי ל-קמב"ץ, שהביא אלינו את נגמ"ש הרופא, אליו פנינו את עמוס. ה-קמב"ץ המשיך לנוע עם ה-זחל"מ שלו אל הכפר, ואני לקחתי פיקוד על הטנק ונעתי אחריו. התקדמנו עד למרכז הכפר, אזור שהוא נקודה שולטת. בדרך ראינו טנקיסטים סורים נמלטים, וגם את ה-זחל"מ של כוח המילואים של 269 נפגע ישירות בעליה לאחד הרכסים, ולמעשה התפרק.

במרכז הכפר תפסנו עמדה בנסיעה לאחור לתוך אחד הבתים, התותחן (היום אני יודע ששמו משה אבל) זיהה מרחוק טנקים סורים. התחלנו לנהל איתם אש ודי מהר חדלנו כי לא היינו יעילים. על הקרקע, ליד הטנק, שלנו ישבו ראובן טנא, ע' קמ"ן חט' 188, שהוביל את הכוח בראש פלוגה א', וסא"ל איציק בנארי, שפשט "התרוממו" באוויר מהדף הירי שלנו... בהמשך היום, אני זוכר בדיוק כעבור כמה זמן, עמוס חזר לטנק. עם ערב קיבלנו הוראה לפנות את הכפר. אני זוכר עד היום שראיתי כמה מסוקי מ-6 סוריים נוחתים בפאתי הכפר תוך כדי שאנו יוצאים ממנו. באותו לילה שמענו בקשר את כל אירוע ניסיון כיבוש תל-שמש ואת חילוץ יוסי בן חנן על ידי כוח יוני נתניהו. למחרת נענו דרומה לעבר תל שאמס, תוך כדי שאנו עוברים בצומת "מעץ" ומטהרים אתה באש, ולמזלנו איש לא נפגע – כי מי שהחזיק בצומת היו כוחותינו...

בהמשך היו לנו שני קרבות משמעותיים: הראשון - הקרב שניהלנו כסיוע לאוגדת דן לנר ב-16.10.73 שבלמה התקפת נגד של הדיביזיה העיראקית. נכנסנו ל-לג'ה בין תל מרעי לתל פטמה ומהר מאד עלינו על מארב סאגרים, שגרם לנו הרבה נפגעים. לפנות ערב נסוגנו, כשכמה טנקים מפנים על הסיפון פצועים מטנקים שנפגעו. בדרך חזרה עמוס חבר לקהלני, שהתלונן על כך שכמעט פתח עלינו באש, כיון שנסענו בדרך חזרה עם "פנסי חתול" - דבר שהיה "שמור" לסורים. השני - שלושה ימים אחר כך שבנו ובצענו פעולה דומה, הפעם כסיוע לאוגדה של מוסה פלד ב-19.10 שהותקפה שנית על ידי דיביזיה עיראקית, וגם הפעם היו לנו נפגעים. יש לציין ששתי התקיפות שלנו גרמו להפסקת המתקפות של הדיביזיות העיראקיות.

רוב השהות במובלעת עד להפסקת האש התאפיין בתנועות לא משמעותיות וספיגה של מטחי ארטילריה, שאחד מהם פגע ישירות ב-זחל"מ תחמושת, שההתפוצצות שלו האירה את כל השטח. מייד עם ההכרזה על הפסקת האש עזבתי את הכוח, והצטרפתי למאמץ השיקום של חטיבה 188, איתם הייתי עוד תקופה, ולאחר מכן הועברתי כסגן קצין קשר חטיבתי לחטיבה 9, ואיתם שהיתי במובלעת עד השחרור, לאחר למעלה מ-מאתיים יום במילואים.

ברצוני לציין כי הכוח שלנו התקבץ מכל קצווי הארץ וכלל גם אנשים שהגיעו מ-חו"ל, וממקומות שונים, שלא הכירו זה את זה. בכלים לא היו צוותים אורגניים, וחלק מאנשי הצוות לא הכירו את טנק השוט (סנטוריון). למרות זאת הכוח ביצע את משימותיו.

אחד הדברים שהצרתי עליהם כל השנים, ועכשיו מתחיל להסתדר בזכות גדוד 71, הוא שהכוח "נעלם" מדפי ההיסטוריה, ובייחוד שבגלל אופי הכוח משפחות החללים והפצועים מצאו עצמן למעשה ללא כתובת.

ברק טוביה

קצין קשר בטנק ה-מג"ד של "כוח עמוס" (כץ)

אל"מ מיל. אילן סהר - תחת 2 כובעים

אני כותב את חלקי בחוברת זו מתוך ראייה ב"שני כובעים": הכובע האחד - כמי שביצע את עבודת המחקר וכתב את הספר "עד קצה היכולת" בעקבות עבודת המחקר, והכובע השני - מתייחס להיותי קמ"ן החטיבה ששקד על תמונת המודיעין, במיוחד באותם ימים של 10-12 באוקטובר 1973 ובהמשך הלחימה עד תום הקרבות.

בכובע חוקר לחימת חטיבה 7 ב-1973

צירופו של "כוח עמוס" (כץ) לסד"כ חטיבה 7 ערב קרב הבקעת צה"ל לעומק השטח הסורי, הביא לתגבור משמעותי ביותר של כוחות החטיבה ששרדו את קרבות הבלימה ברמת הגולן. היה זה גדוד טנקים במלוא עוצמתו, שהורכב ממפקדים ותיקים ומנוסים, ומטנקיסטים שחלקם השתתפו ושרדו את הקרבות וחלקם היו בלתי משובצים, או כאלה שחזרו מחו"ל.

התכנית החטיבתית לקחה בחשבון את חוסר הגיבוש והעדר הניסיון הקרבי שנצבר בימי הלחימה שקדמו לקרב ההבקעה, ולכן "כוח עמוס" (כץ) נע בסדר התנועה החטיבתית אחר גדוד 77 שביצע את ההבקעה לעומק השטח הסורי.

על "כוח עמוס" (כץ) הוטלה משימה קשה ומורכבת - לכבוש את הכפר מזרעת בית-ג'אן שנחשב "שטח מפתח" השולט על צומת הדרכים בואך דמשק. התנאי לשליטה במרחב זה היה כיבוש הכפר ומבואותיו הצפוניים והמזרחיים. "כוח עמוס" (כץ) ביצע את המשימה תוך לחימה קשה ביותר, בנחישות וברוח לחימה שאפיינה את חטיבה 7 של אותם הימים.

כבר בפתיחת ההתקפה, לאחר פציעתו של ה-מג"ד סא"ל עמוס כץ, סרן עמוס לוריא, ה-קמב"ץ, נכה צה"ל קטוע זרוע שהתנדב ללחימה (נפצע כ-מ"פ במלחמת ההתשה), נטל את הפיקוד, תוך שהוא מתפקד מ-זחל"מ. סרן עמוס לוריא - ביוזמתו, באומץ ליבו ובנחישות הביא להשלמת המשימה שהוטלה על הגדוד.

המשך לחימת הגדוד היו בקרבות בימים ה-16 וה-19 באוקטובר, עת נלחם בקרבות שריון של תנועה ואש (שב"ש) כנגד הכוחות העיראקיים שתקפו את הכוחות השכנים לנו (חטיבה 205) בדרום המובלעת. בלחימתו הגדוד הביא להישגים משמעותיים ובעיקרם להקלת הלחץ מחטיבה 205, וכתוצאה מכך לבלימת ולהסגת הכוחות העיראקיים התוקפים, תוך שהוא גורם להם אבדות כבדות. בקרבות אלה ספג הגדוד נפגעים רבים.

בבואנו לסכם את לחימת "כוח עמוס" (כץ) במלחמת 1973, חשוב לציין באופן מיוחד את הקרב לכיבוש הכפר מזרעת בית-ג'אן, הגבעות שמצפון לו וצומת הדרכים מצפון-מזרח לכפר. קרב זה מתואר היטב בכתבי המפקדים וה-מ"פים בחוברת זו. בקרבות אלה השמיד "כוח עמוס" (כץ) כ-20-25 טנקים, את יתרת הכוח המרוקאי, כגדוד חי"ר/קומנדו סורי, מרגמות נגררות, משאיות תחמושת וכלי רכב אחרים.

תוצאות קרב זה והקרבות האחרים שניהל הגדוד היו לתפארת חטיבה 7 ולמורשתה, מורשת שנשמרת בגדוד 71 המצוי כיום כמסגרת לוחמת בחטיבה 188.

בכובע של קצין המודיעין חטיבה 7

הערכת המודיעין שנמסרה ב"קבוצת הפקודות" החטיבתית הייתה שדיביזית חי"ר 7 שהייתה אחראית על גיזרת הלחימה, ספגה אבדות כבדות ולא הספיקה להתארגן להגנה. לאורך ציר ההבקעה (ציר "צין") נצפו מספר טנקים בודדים ואכן כך היה.

בכפר מזרעת בית-ג'אן נמסרה הערכה של המצאות של עד 12-15 טנקי T-55 מחטיבת ה-חי"ר 68, ששרדו את קרבות הבלימה של צה"ל בימים של ה-6.9.10.73. ב-דפ"א לאויב (דפ"א - דרך פעולה אפשרית) שנמסרה בקבוצת הפקודות נאמר שיבוצעו התקפות נגד ע"י כוחות של דיביזיה משוריית 3 לעבר מזרעת בית-ג'אן בעוצמה של עד כ-50 טנקים תוך 18-12 שעות מ- 'ש' כוחותינו, ובנוסף הוערך ירי ארטילרי של כ-10 גדודים לכל הגיזרה החטיבתית. הערכה מודיעינית זו מפורטת בעבודת המחקר והספר "עד קצה היכולת".

לפנות ערב יום חמישי, 11 באוקטובר, צפו כוחות מגדוד 77 כי 4 מסוקי קרב נחתו בכפר מזרעת בית-ג'אן ועוד כוח של כ-12 טנקים בכפר שאותו בתצפית כוחותינו לפנות ערב. איתור הכוחות הללו הביא לדחיית כיבוש הכפר ליום המחרת. במהלך הלילה תוגבר הכפר בטנקים נוספים מסוג T-62 מכוחות הדיביזיה המשוריינת 3, בהתאם לצפי ה-דפ"א שנמסרה ב"קבוצת הפקודות" בליל 10 באוקטובר.

הערכות ופעילות האויב בימים הבאים הייתה כללית ביותר ותאמה את הידיעות שהיו בידינו באותם ימים.

כקצין מודיעין ובפרספקטיבה של 40 שנים, הייתי שמח למסור תמונת מצב מודיעינית ברמת דיוק שכזאת, בכל הקריירה המודיעינית ארוכת השנים בהם שירתתי ב-צה"ל, בתפקידי המודיעין המגוונים.

לסיכום דברי, כל הכבוד ליוזמי "המיני מחקר" שחברו לעבודה משותפת, לאימות ועימות הדברים, תיחקרו, ליקטו, כתבו וערכו את הבלתי אפשרי "כאפשרי" אחרי 40 שנים, למזכרת למשפחות השכולות, לילדיהם, לנכדיהם ולמורשתם.

בהערכה רבה

אל"מ (במיל") אילן סהר,

קמ"ן חטיבה 7 במלחמת יום-הכיפורים,

עורך המחקר על לחימת חטיבה 7 במלחמה וכותב הספר "עד קצה היכולת".

"בפרוע פרעות בישראל, בהתנדב עם, ברכו יהוה!"

זה המשפט הפותח את שירת דבורה בספר שופטים, ובלשון ימינו: כאשר תקפו פתע מדינות ערב את מדינת ישראל, אנשי המילואים אצו להתגייס ולהתנדב, בארץ ו-בחז"ל, ומהרו לשדה הקרב גם אלו שלא היו חייבים, באומץ ולמרות האבדות הכבדות - הדפו המתנדבים (עם הסדירים) את האויב, ולכן מבורכים הם לאלוהים.

בשנת 2001, כאשר אל"מ אילן סער מונה על ידי מחלקת היסטוריה ב-צה"ל לחקור את קרבות חטיבה 7 במלחמת 1973 (אילן היה קמ"ן החטיבה במלחמת יוה"כ 1973), הוא החל באיסוף החומרים על קרבות הבלימה ברמת הגולן וקרב ההבקעה בגולן הסורי. במסגרת זו מונית כעוזרו במחקר. כבר בהתחלה התברר לנו כי יש מעט מאוד מידע על הכוח הגדודי שהוקם על בסיס מתנדבים, שהצטרף לפריצה אל תוך סוריה, ותפקד בכל קרבות המובלעת כגדוד טנקים תיקני של חטיבה 7. למרות הישגיו ותרומתו בקרבות חטיבה 7 בהבקעה ובחלימה במובלעת, הכוח הזה לא זכה להכרה ולפרסום לה היה ראוי.

את המידע היחיד שהיה לי עד אז, בהקשר להיקף פעילותו ואופן תפקודו של "כוח כץ" בפריצה לסוריה ובכיבוש מזרעת בית-ג'אן, קבלתי מספרו של אביגדור קהלני - "עוז 77". קהלני מתאר בספרו את קבוצת הפקודות להבקעה במטה חטיבה 7, שם פגש לראשונה את סא"ל עמוס כץ. לפי התוכנית נקבע כי הגדוד של עמוס כץ ("4" במרשם הקרב) תוכנן לנוע אחרי הכוח של קהלני (גד' 77) ולחפות עליו בזמן שפלוגותיו יובילו את ההבקעה במאמץ החטיבתי הצפוני (התכנון היה שבסוף אותו היום הגדודים יתחלפו במשימות - קהלני יהיה בחיפוי ועמוס כץ יכבוש את מזרעת בית-ג'אן, אך הכיבוש נדחה למחרת - ד.ג.). וכך, בסוף יום הפריצה, ביום ה' 11.10.73 בשעה 16:00 לערך, הגיעו שני הגדודים אל מול מזרעת בית-ג'אן, ונפרסו בעמדות מדרום מערב לפאתי הכפר.

קהלני כותב בהמשך, כי למחרת בבוקר, יום שישי 12.10.73, שונה סדר הכוחות ועל פי החלטת מח"ט 7 נקבע כי הגדודים יתחלפו במשימותיהם: גדוד "4" (של עמוס כץ) יכבוש את מזרעת בית-ג'אן וגדוד "2" (גד' 77 של קהלני) יחפה על המסתערים (כאמור - זו הייתה התוכנית המקורית - ד.ג.). במהלך החיפוי הטנק של קהלני נפגע מפצצת מטוס סורי, וצוותו נפגע, ומיד אחר כך יצאה לדרך הסתערות הפלוגות של "כוח כץ". בספרו מתאר קהלני את טורי הפלוגות של "כוח עמוס" שנערכו על הכביש לכוון הכפר, כשפלוגותיו (של גדוד 77) היו פרוסות לחיפוי על ההסתערות. וכך כתב בספרו... "לא יכולתי שלא להתפעל ממפקדי הטנקים והצוותים הדוהרים... כמפקד ושיריונאי התרגשתי מהמחזה, חום של גאווה הציף את פני למראה גבורתם..." (שם, עמוד 173). מיד עם תחילת ההסתערות, בעיקול לפני העלייה לגשר, נפצע סא"ל עמוס כץ במצחו ונוטרל ל-2-3 שעות של ההסתערות וכיבוש הכפר.

אודה, אירוע זה השאיר עלי רושם עצום: בזמן הכי קריטי של ההסתערות על הכפר נוטרלו ה-מג"דים של שני הגדודים, ולמרות זאת ההסתערות של פלוגות "כוח כץ" לא נעצרה עד סיום הכיבוש. קהלני ממשיך לספר: "...כשהתאוששתי לאחר זמן מה, וחזרתי לרשת הקשר, הופתעתי לשמוע את קולו של עמוס לוריא, וויתיק המחזור הראשון של טנקי הפטון, נכה צה"ל קשה, קטוע זרוע ימין, מפקד על הגדוד והלחימה בכפר בנחישות וביד רמה"... כעבור זמן קצר קהלני שוב הופתע, הפעם לשמוע את קולו של מנחם דרור, גם הוא פצוע קשה ממלחמת 67. בתאום עם עמוס לוריא מג"ד 77 התבקש לסייע בהכוונת פלוגת T-62 מהאגף מנחם באיגוף מדרום למטעים המזרחיים של הכפר, לשם תקיפת פלוגת T-62 מהאגף ומאחור. כעבור זמן מה שמע קהלני את הדי הפיצוצים מתוך המטעים הצפופים. אלה היו הטנקים הסורים שנפגעו בקרב שב"ש (שריון ב-שריון) מטווח עשרות מ' על ידי הטנקים של מנחם, ממזרח למזרעת בית-ג'אן. הפעולה המוצלחת הזו של פלוגה ד' הכריעה את הקרב, ומזרעת בית-ג'אן נפלה לידי כוחותינו.

כאשר הושלם כיבוש הכפר, קהלני ניכנס למזרעת בית-ג'אן והתרשם מהשליטה במצב שהקרינו מפקדיו. תיאור זה בספרו של קהלני היה עבורי העדות היחידה שהייתה לנו בתחילת המחקר על לחימתם וחוסנם של המפקדים והלוחמים בגדוד. כבר אז הבינתי את איכותו המורלי של סגל הגדוד, קציניו ולוחמיו, שלמרות המצבים הקשים שאליהם נקלעו הם ביצעו את המשימה כמעט בשלמותה.

לימים, בפגישה שהייתה במשרדו של קהלני בשנת 2004 לצורך התחלת המחקר, כאשר עמוס לוריא תאר את ההסתערות וכיבוש הכפר (במעמד זה מסר עדותו לאילן בכתב – קטע מספרו האוטוביוגרפי) ומנה את האבדות הרבות שנגרמו לכוח, אפילו קהלני שהיה שם מיד אחרי הכיבוש הופתע וזועזע.

בהמשך מהלך המחקר התברר לי עד כמה הגדוד ומפקדיו התעלו והראו נחישות יוצאת דופן **בקרבת הזה**, למרות ואולי דווקא לאור התקלות. ההתקפה השתבשה מההתחלה, עם נטרול גד' 77 מהחיפוי ופציעת ה-מג"ד כך כבר לפני הכניסה לכפר. בהמשך התברר כי חציית אפיק הנחל התגלתה כבעייתית, כיוון שהעצים שמשיני צדי הנחל היו עבי גזע וחזקים מהצפוי, הטרסות גבוהות וחזקות, והסבך מנע איתור מעברים. פלוגה א' שהובילה את ההתקפה עברה בגשר היחיד המוכר, חדרה למרכז הכפר והשתלטה עליו **כמתוכן**. פלוגה ב' שהייתה צריכה לחצות את הוואדי והנחל מדרום-מזרח לגשר ולהגיע למזרח הכפר, נאלצה לשנות נתיב ולעבור בגשר למרכז הכפר, ושם שתי הפלוגות נפגעו מפגזי הטנקים הסורים שהסתתרו במטעים המזרחיים, אשר לא אותרו במשך כשעה. הטנקים של פלוגות א' ו-ב' נפגעו זה אחר זה מהאש המדויקת שעדיין לא אותרה. וכאילו כדי להוסיף קשיים גם נחסמה רשת הקשר הגדודית. במצב הקשה הזה, כאשר ה-מג"ד עמוס כץ מנוטרל וטנקים רבים נפגעים במרכז הכפר (מצב שהיה שובר הרבה כוחות אחרים אבל לא את לוחמי "כוח כץ"), הגדוד המשיך להילחם בנחישות ראויה לכל שבח תחת ניהולו של ה-קמב"ץ עמוס לוריא ומפקדי הפלוגות. במצב הזה נכנסה לכפר גם פלוגה ג', חצתה אותו תחת אש ארטילרית וטנקים, המשיכה מערבה בכביש לכוון הכפר בית-ג'אן (ציר "פלד") במטרה לפתוח את הציר ממזרח למערב (זו המשימה שה-מג"ד הטיל על הפלוגה). למזלה הטוב, הפלוגה נתקלה בבור היקוש שפוצצו הסורים ונאלצה לחזור לכפר, ובכך נמנעה היתקלות עם פלוגה ד' שניסתה להגיע בכוון הפוך – מבית-גא'ן למזרעת בית-ג'אן.

בזמן הזה פלוגה ד' בפיקוד דרור מנחם, שנשארה בלילה בצומת חאדר, קבלה פקודה לפתוח את ציר "פלד" דרך הכפר בית-ג'אן. כשמחלקת החלוץ הגיעה לקרבת המעבר הצר היורד לכפר בית ג'אן, התברר כי הוואדי פקוק על ידי שיירה סורית/מרוקנית שנתקעה במעבר. הפלוגה פגעה קשות בשיירה הזו, ה-מ"פ השאיר מחלקה כחסימה מדרום לבית-ג'אן ששמרה על השיירה הסורית, ועל פי הוראה של סרן עמוס לוריא ה-קמב"ץ דרור חזר לציר "צין", בדרכו לחבור לגדוד במזרעת בית-ג'אן.

בינתיים לוחמי פלגת 269 איתרו עבור מפקדי הגדוד את הטנקים הסורים בחורשות, ועמוס ה-קמב"ץ הורה לפלוגה ד' שהיתה עדיין על ציר "צין" ממערב לכפר, לנוע באיגוף דרומי-מזרחי כדי לתקוף מאחור את פלוגת הטנקים הסורים. בתנועה מוסתרת התקרבו הטנקים של דרור ובטווחים של עשרות מטרים השמידו מעל עשרה טנקי T-62, השאר נטשו וברחו. כך הוכרע הקרב ב-12.10.73 על מזרעת בית-ג'אן והצומת האסטרטגית ממזרח לו.

רק לפנות ערב של ה-12.10.73 לקראת ליל שבת, התברר גודל ההישג והניצחון, שהושג במחיר כבד של 16 הרוגים, 11 טנקים פגועים, מהם 7 נשרפו והושבתו יחד עם זחל"מ הסירית. מאוחר בערב הגיע לכפר גדוד 12 של גולני, בפיקוד ארווין לביא, שקיבל את האחריות למזרעת בית-ג'אן. "כוח כץ" סיפח את פלוגה ב' לגולני ויצא לחניון לילה, כדי להתארגן מחדש ולהתכונן לנוע למחרת דרומה למרחב תל-שאמס, לחבור לשאר כוחות החטיבה, שם נכשל כיבוש התל ולכן נדרש ריכוז של כל הגדודים להמשך הלחימה.

המערכה על הצומת והכפר לא הסתיימו ביום הזה. בימים הבאים הסורים תקפו מספר פעמים, אך פלוגה ב' וגדוד 12 של גולני (שהפלוגה סופחה אליו) הדפו את הסורים והסבו להם אבדות כבדות.

מקור שמות הגדוד כפי שעלה בבדיקה: כמו כל כוח מאולתר שהוקם במהלך המלחמה ההיא, נקרא גם כוח זה על שם המפקד שעליו הוטל להקים את הגדוד. הקמת הכוח בבית הספר לשריון בג'וליס הוטלה בערב יום ראשון 7.10.73, היום השני של המלחמה, על קצין הסיור/חרמ"ש הוותיק סא"ל מילואים איציק בנארי ז"ל, ממפקדת גייסות השריון (לשעבר מפקד הסיור של חטיבה 9 שהוביל אותה לשארם אל שייח במלחמת סיני), ולכן הגדוד נקרא על שמו **"כוח בנרי"** (לימים **"בן-ארי"**). תחת פיקודו של סא"ל בנארי, את הקמת הגדוד בפועל ניהלו שני הקצינים המתנדבים סרן עמוס לוריא (ותיק שריון שאיבד את זרועו הימנית במלחמת ההתשה 1970) ו-רס"ן מנחם דרור (חברו, נכה אף הוא מ-1967). שניהם יחד עם קצינים נוספים שהגיעו לאחר מכן, דחפו ללא לאות והעמידו את הכוח מוכן ללחימה בתוך 36 שעות מאומצות. הכוח הגדודי המוגבר היה מוכן לתנועה ביום שני 8.10.73 בלילה, והחל להגיע למחנה ירדן ברמת הגולן למחרת אחה"צ, יום שלישי 9.10.73, ממש במקביל לשלב השיא של קרב עמק הבכא.

אחר הצהריים הוחלט בפיקוד צפון להחליף את סא"ל בנרי, מפקד הכוח, בקצין טנקים מנוסה שהגיע זה עתה מהשתלמות ב-ארה"ב, סא"ל עמוס כץ. בהתאם שונה שם הגדוד ל-**"כוח כץ"** (כך רשום בפקודות הפיקוד, אך אנשי הגדוד הכירוהו בשם **"כוח עמוס"** ד.ג.). מיד עם תום המלחמה הגדוד פורק (ולוחמיו חזרו ליחידות האם המקוריות שלהם). לאחר מכן, עם הקמתה מחדש של חטיבה 188 ובמסגרתה גם הקמת גדוד 71 החדש, גדוד זה התבקש לשמר את מורשת הקרב של **"כוח כץ"** ובעיקר לקיים את הקשר עם משפחות חלליו.

בהמשך, כשחקרתי, למדתי גם את פרטי הלחימה בדרום המובלעת, והתרשמתי עמוקות על תרומת הגדוד בהצלתה של חטיבה 205 - פעמיים! ב-16.10.73 וב-19.10.73. בשני ימי הלחימה הללו שתי פלוגות הגדוד היו פרוסות בחזית בתל-מרעי ופלוגה שלישית מעט מאחור. ב-16.10.73 פקד ה-מח"ט יאנוש על ה-מג"ד עמוס כץ להשאיר פלוגה בקו, לכנס את שתי הפלוגות הנותרות ולתקוף במהירות את הכפר דיר אל-עדס, כ-6 ק"מ מדרום לתל מרעי. תוך חצי שעה עמוס ה-מג"ד ארגן את הכוח, נע בשטח הפתוח ותקף את העיראקים והסורים מאגפם, בלי שהיה מודע לסיבת ההתקפה. הטנקים הגיעו עד מספר מאות מטרים מהכפר וקבלו פקודת נסיגה. ההתקפה והנסיגה בוצעו תחת אש נ"ט כבדה שגרמה לאבדות בשריון ואנשים. האירוע הזה חזר על עצמו ב-19.10.73 והפעם עם אבדות כבדות יותר. בהתקפות הגדוד על העיראקים במרחב דיר אל-עדס והמתחם שלידו, הצליחו הלוחמים לרתק כוח שריון עיראקי גדול שלא הצליח להגיע לקרב ההכרעה כנגד חטיבה 205, שנלחמה על חייה. המשמעת והנחישות של הגדוד השאירו עלי רושם עצום, כשביצעו את המשימה המסוכנת במחיר אבדות כבדות, ללא ידיעת תכלית ההתקפה (ה-מג"ד עמוס כץ לא ידע את סיבתה עד לאחרונה). באחרונה התברר לי כי מח"ט 205 יוסי פלד ומפקדי הגדודים של 205 לא מודעים כלל לפעילות **"כוח עמוס"**, ועל תרומתם לשרידות החטיבה שלהם מול התקפת הדיביזיה העיראקית במרחב כפר-שמש - דיר אל-עדס - תל-קורין. הסתבר לי שגם לכותבי המלחמה הרציניים (כגון האלוף חיים הרצוג, ד"ר אלחנן אורן ואיתן הבר) היה מידע מצומצם מאד על הגדוד, פעילותו המבצעית, תרומתו, הישגיו ואבדותיו.

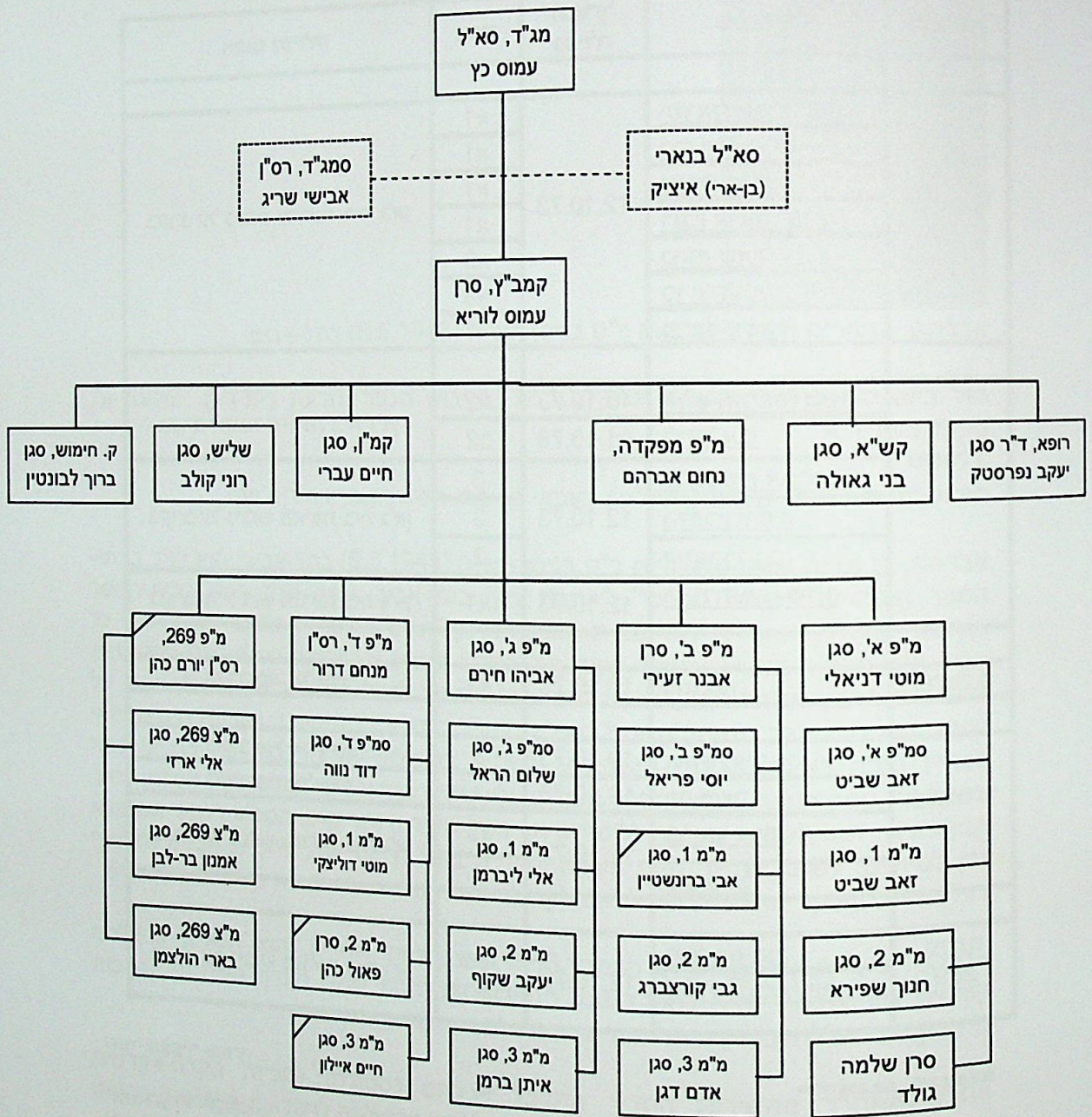
במלאת 40 שנה למלחמה, החליטו מפקדי הגדוד לשוב ולתחקר את מהלכי הגדוד ולהפיק עבור המשפחות סרט וחוברת לזכר לוחמיו שנפלו בקרבות יום הכיפורים, וכך בקשו להביע הוקרתם למשפחות על קורבנם. במהלך התחקיר הזה הגיעו אלי צילומים איכותיים חדשים ומידע נוסף, שרק העמיקו את ההרגשה כי סיפורו המופלא של גדוד זה לא זכה לפרסום נאות.

כנראה שהסיבה לכך היא שהגדוד פורק מיד לאחר המלחמה ואנשיו פוזרו ליחידות אחרות, ולא היה גוף שישמר את מורשת לחימתו. מסיבה זו ובגלל המידע הרב והמפורט בעל הערך החינוכי-צבאי, אני חושב שראוי שתישמר מורשתו. למיטב ידיעתי במהלך המלחמה הוקמו 4-6 כוחות מילואים מאולתרים כמו "כוח עמוס" (כץ), שנקראו על שם מפקדיהם, כולל "כוח ברק" (אהוד) שלחם בקרבות החווה הסינית, "כוח נתי" (גולן) באוגדה 210 המקבילה לאוגדה 36 ועוד. הכוחות הללו לא זכו להכרה על פועלם ותרומתם, ומן הראוי שמחלקת היסטוריה ב-צה"ל תיזום מחקר להעלאת זכרם ותרומתם של לוחמים מתנדבים אלו.

דוד גוטפרב, סא"ל במילואים

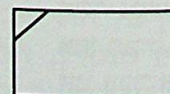
קצין מודיעין וחבר צוות המחקר על לחימת חט' 7 במלחמת יום הכיפורים 1973.

עץ מבנה "כוח עמוס" (כץ) *

* כפי שהיה בפועל .

נפלו במהלך הקרבות או בסמוך לסיום המלחמה.

הערה: המסומנים

חללי כוח "עמוס", מלחמת יום כיפור 1973

מקום נפילתו	צוות	תאריך נפילה	שם החלל	הפלוגה
בקרב על כיבוש מזרעת בית ג'אן	א1	12.10.73	ישראל אבי	פלוגה א'
	א1		כהן יוסי	
	א1		נפתלי ישראל	
	א1		רובין ארוזה (אריה)	
	א3		כהנא שאול	
	א3		כץ יצחק	
	א3		מחבר משה	
בקרב להגנת מזרעת בית ג'אן	א2	15.10.73	אליס (אליאס) משה	פלוגה ב'
	ב2	21.10.73	בראל אבי	
	3	12.10.73	ברונשטיין אברהם	
	3		הלפרין יהודה	
	2		קורצברג גבי	
	א1	12.10.73	רז (רוזנפט) שלום	
בקרב מול אל-עדס	א1	16.10.73	רוזן חנן	פלוגה ג'
בקרב מול אל-עדס	3	19.10.73	איילון חיים	פלוגה ד'
בקרב מול אל-עדס	ג	16.10.73	בר משה	
בקרב על כיבוש מזרעת בית ג'אן	א3	12.10.73	בר-און דרור	
	2		כהן פאול	
בקרב על כיבוש מזרעת בית ג'אן	צוות בר-לבן	12.10.73	מדר אחיהוד	פלוגה 269
			מהלל (לוביא) יוסף	

אחי הצעיר יהודה

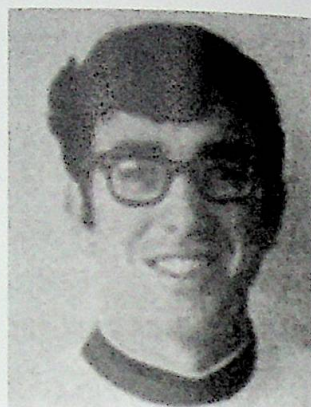
אחי הצעיר יהודה,
האם אתה שומע?
האם אתה יודע?
השמש עוד עולה כל בוקר
ואורה לבן,
ולעת ערב רוח מפורת
את עלי הגן.
הגשם הראשון
ירד לפני יומיים,
בערב יום שלישי,
ושוב אפשר לראות שמיים
בשלוות על הכביש הראשי.

אחי הצעיר יהודה
האם אתה שומע?
האם אתה יודע?
בגן הילדים שלך
לומדים כבר שיר חדש,
ובתיכון התלמידים
שוב מתעמלים על המגרש.
רוחות ערבית
מייללות על המרפסת
את כל שירי הסתיו,
ואמא מחכה בסתר,
שאוּלי עוד יגיע מכתב.

אחי הצעיר יהודה
האם אתה שומע?
האם אתה יודע?
כל חבריך הטובים
נושאים דמותך עמם,
ובכל הטנקים על קווי הגבול
אתה נמצא איתם
אחי הטוב,
אני זוכר את שתי עיניך,
והן פותרות חידה.
ובני הרך יפה כמוך
בשמוך לו אקרא - יהודה.

מילים: אהוד מנור לחן: יוחנן זבאי

סמל ראשון ישראלי (ברונר), אברהם (אבי)

אברהם, בן מרים ודוד, נולד ביום כ"ט בניסן תש"ח (8.5.1948) בתל-אביב.

נפל ביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973) בכיבוש הכפר מזרעת בית-ג'אן . פלוגה א', מפקד צוות 1 א'.

הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין הצבאי בחיפה. השאיר אחריו הורים ואח.

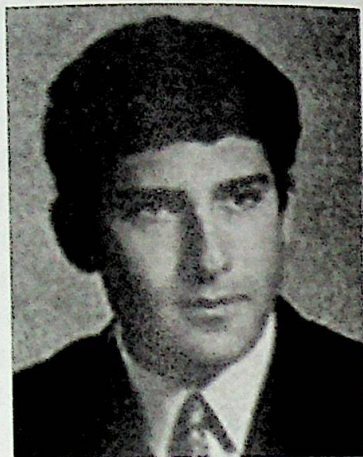
אברהם, בן מרים ודוד, נולד ביום כ"ט בניסן תש"ח (8.5.1948) בתל-אביב. הוא למד בבתי-הספר היסודיים "יהודה המכבי" ו"אהבת ציון" בתל-אביב. עשה שנה אחת בבית-הספר החקלאי בנהלל, ואחרי כן למד בבית-הספר התיכון 'חוגים' בחיפה. אברהם - שכונה בפי כל אבי - היה תלמיד מצטיין ובעיקר עשה חיל במדעי הטבע והביולוגיה ואהב בעלי-חיים. הוא אהב את הארץ אהבה עזה, ומאז היותו נער התמיד לטייל ולסייר בשביליה ולהתענג על נופיה. הוא היה חבר תנועת 'מחנות העולים' ופעיל בגדנ"ע בבית-ספרו. אברהם היה טניסאי מצטיין וחבר באיגוד הטניס הישראלי, וכשהיה בן שלוש-עשרה כבר זכה בגביעי כסף בתחרויות טניס לנוער. הוריו וחבריו מעידים עליו שהיה צבר אופייני במלוא מובן המלה: צנוע, הגון וחרוץ. הוא הקדיש זמן רב ללימודיו, אך בשל שקידתו וחריצותו, הספיק ללמוד וגם מצא זמן לטיולים, לשיט, להשתתפות פעילה ונלהבת בחוג לריקודי-עם, להכרת הטבע ולאיסוף בעלי-חיים, בעיקר זוחלים, בשביל המחלקה לביולוגיה של האוניברסיטה העברית בירושלים.

אברהם גויס לצה"ל במחצית נובמבר 1966 והוצב לחיל השריון. הוא השלים בהצלחה קורסים שונים בחיל והיה למפקד טנק סנטוריון. במלחמת ששת הימים השתתף בקרבות בלטרון, ברמאללה ובג'נין ובמלחמת ההתשה לחם בגבולות ירדן וסוריה.

אחרי ששוחרר מהשירות הסדיר התקבל אברהם כסטודנט למכינה הקדם-אקדמית באוניברסיטה העברית בירושלים ואחרי-כן נכנס ללמוד בפקולטה לחקלאות ברחובות. בהיותו סטודנט באוניברסיטה רכש לו בכספו מפרשית מדגם "גלית" והקדיש את רוב זמנו הפנוי לשיט מפרשיות בים. נוסף על אלה היה גם חובב שחייה. הוא היה סטודנט מצטיין ובשנות לימודיו לתואר הראשון עבד במחקר ב"מכון וולקני לחקלאות". נושא התמחותו והתעניינותו היה הזנת בני בקר בתחיליפי חלב. הוא ביקש למצוא דרך לכלול במזון הבקר, סוגי מזון זולים מהמקובלים, שהיו נפוצים בארץ ואין להם שימוש נרחב. זמן קצר לפני המלחמה הגו אברהם וכמה מחבריו רעיון של התיישבות במושב-ספר צעיר, כדי לעסוק שם בגידול בקר וחיות בית. אברהם היה הכוח המאיץ, ההוגה והמארגן של תכנית, שלא יצאה לפועל. אברהם סיים בהצלחה את לימודי התואר הראשון בפקולטה לחקלאות והחל כבר בעבודת ה'מאסטר' לתואר שני ב"מכון וולקני". במלחמת יום-הכיפורים, כאשר התגייס ליחידתו, הייתה דאגתו של אברהם - מה יהא על העגלים שלו. אך חבריו טיפלו בבעלי-החיים. במלחמה עצמה היה אברהם מפקד טנק. הוא עבר את נתיב קרבות הבלימה והתקפת הנגד ברמת הגולן

והשתתף בהתקפת הנגד שפרצה לתוך שטח סוריה. ביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973) נפגע אברהם ונהרג כאשר הטנק שלו נפגע מטיל שירו הסורים בעת כיבוש מזרעת בית ג'אן. הוא הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין הצבאי בחיפה. השאיר אחריו הורים ואח. לאחר נופלו הועלה לדרגת סמל-ראשון.

מאמרים, זיכרונות ורשימות לזכרו של אברהם פורסמו בחוברת של האוניברסיטה העברית, בעלון מנהל המחקר של משרד החקלאות ובספר החטיבה שלו. ביום 17.3.1975 חולקה מלגת-מחקר על שמו, להנצחת זכרו, וזכה בה חברו של אברהם לספסל הלימודים ב"מכון וולקני" בבית-דגן.

יוסף, בן תמר ויצחק, נולד ביום כ"ז בטבת תש"ה (12.1.1945), בחיפה.

נפל ביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973) בכיבוש הכפר מזרעת בית-ג'אן. פל"א, מפקד צוות 1 א'.

השאיר אחריו אישה, הורים, חמישה אחים ושתי אחיות.

יוסף, בן תמר ויצחק, נולד ביום כ"ז בטבת תש"ה (12.1.1945), בחיפה. הוא למד בבית-הספר היסודי "עממי א' " וסיים בו את לימודיו במחזור ל"ה. אחרי כן המשיך ולמד בבית החינוך התיכון וסיים כבוגר מחזור י"א. יוסי היה בן למשפחה ענפה, שבה עוד חמישה אחים ושתי אחיות, גם מבוגרים וגם צעירים ממנו, כולם ילידי הארץ, דור חמישי בה. בבית-הספר היה יוסי תלמיד חרוץ ושקדן, והצטיין ביחוד במקצועות הריאליים. עוד כשהיה תלמיד בבית-הספר התיכון היה ברור לכול שעתידו מובטח לו בטכניון. הוא ניחן בכישרון לראות בעיות בבהירות וביכולת לפשט שאלות מסובכות למדי ולהגדירן בנוסחאות פשוטות. הוא גם בורך ביכולת אסוציאטיבית נדירה, שבעזרתה ידע להבחין ולהגדיר את הקשר בין מדעים שונים עד לפרטי פרטים. לגביו לא היו המתמטיקה והפיסיקה מקצועות נפרדים אלא חלק ממערכת אחת - גילויים שונים של אותם חוקי טבע. בבית-הספר התיכון הצטיין יוסי גם כספורטאי מצליח בענף האתלטיקה, בעיקר בקפיצה לגובה ולמרחק. היה לו מבנה גוף של ספורטאי - דק גזרה, גמיש וקפיצי. שעות רבות הקדיש גם לפעילות בגדנ"ע ואף נבחר לייצג את בית-הספר בקורס מפקדי-כיתות, שסיים בהצטיינות. כשחזר לבית-הספר נעשה יד-ימינו של מדריך הגדנ"ע. מורו לחינוך גופני חזה לו עתיד מבטיח למדי בספורט, אך יוסי העדיף לימודים על הספורט. למרות שעיסוקיו הרבים תפסו את רוב זמנו, היה יוסי מעורה בחיי הבית, שעמדו בסימן קשרי אהבה חזקים בין בני המשפחה. לגבי דידו, הבילוי הטוב ביותר היה בילוי שעה ארוכה בחיק המשפחה. בני משפחתו וידידיו מעידים עליו, שהיה עדין-נפש, בעל גישה אנושית ומלא הבנה לבני אדם. תמיד מוכן היה לעזור לכל אדם ומעולם לא השיב פני איש ריקם. מוריו העריכו אותו כתלמיד וכאדם, וחבריו ללימודים אהבוהו בזכות היותו ידיד אמת, נאמן ורגיש.

יוסף גויס לצה"ל בסוף אוגוסט 1963 והוצב לחיל השריון. לאחר סיום הטירונות, השלים קורס-יסוד במקצועות השריון והשתלם כתותחן טנק. הוא סיים את הקורס בהצלחה מרובה ונשלח לקורס גבוה יותר של מדריכי מקצועות השריון. תקופה מסויימת שימש מדריך בבית-הספר לשריון ואחר-כך השתלם בקורס לזיהוי מטוסים והוצב באחד מגדודי החיל. מפקדיו היו מרוצים מעבודתו והוא היה גאה בחיל השריון.

מיד עם שחרורו מהשירות הסדיר החל יוסי בלימודיו בטכניון. גם כאן הצטיין בשטח הספורט ועד מהרה תפס מקום נכבד בנבחרת האתלטיקה הקלה של הטכניון. הוא הגיע להישגים מכובדים ביותר וביחוד הצטיין בתחרויות אס"א, שבהן הגיע למקום השני בקפיצה לרוחק ולמקום הראשון בקפיצה לגובה. בסוף שנת הלימודים הראשונה הכיר את יפה, שעתידיה הייתה להיות אשתו. לאחר שסיים את לימודיו והוענק לו התואר, נשא אותה לאישה והחל בונה את עתידו. כזוג צעיר, שהחל את דרכו מבראשית לאחר שנות לימודים ארוכות, עשו שניהם מאמצים להתבסס מבחינה כלכלית וחברתית. בשנת 1969 הוסמך יוסי כמהנדס בנין ונתקבל לעבודה כמהנדס בחברת בנייה פרטית בתל-אביב, מהגדולות בארץ, והחל מתקדם במהירות. מלחמת יום-הכיפורים מצאה אותו, כפי שמספרת יפה אשתו, דרוך וממתין לצו הקריאה. כשהגיע הצו נפרד מיפה ויצא עם יחידתו לחזית ברמת הגולן. הוא השתתף בקרבות הבלימה ובקרבות הפריצה אל תוך המובלעת הסורית כמפקד טנק "סנטוריון". ביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973) פרץ עם יחידתו לכפר מזרעת בית ג'אן. בקרב זה נפגע הטנק שלו מפגז והתפוצץ. הוא הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין בחיפה. השאיר אחריו אישה, הורים, חמישה אחים ושתי אחיות. לאחר נופלו הועלה לדרגת סמל ראשון.

שאול, בן שרה וחיים, נולד ביום כ"ה באדר ב' תשי"א (2.4.1951) בחיפה.

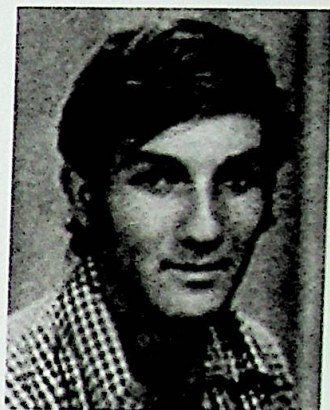
נפל ביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973) בכיבוש הכפר מזרעת בית-ג'אן. פל"א, מפקד צוות 3 ב'.

הוא הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין בחיפה. השאיר הורים ואח.

שאול, בן שרה וחיים, נולד ביום כ"ה באדר ב' תשי"א (2.4.1951) בחיפה. הוא למד בבית-הספר היסודי ליאו-בק ואחרי-כן סיים את לימודיו בבית-הספר התיכון "חוגים" בחיפה. כבר משחר ילדותו היה שאול מאותם תלמידים, שאינם זקוקים למאמץ מיוחד כדי ללמוד, לקלוט ולהבין את הנלמד בבית-הספר. הוא עבר את שנות הלימוד בבית-הספר היסודי ובבית-הספר התיכון ללא כל קשיים ועמד בהצלחה בבחינות הבגרות.

שאול גויס לצה"ל בתחילת אוקטובר 1969 והיה ברור לו כי מקומו ביחידה קרבית. הוא התנדב לחיל השריון ולאחר השתלמויות בבית-הספר לשריון, הוסמך כמפקד טנק. מפקדיו ניסו להשפיע עליו שילך לקורס קצינים, אולם שאול סירב בטענה כי עליו להשלים תחילה את לימודיו. למרות סירובו התייחסו אליו מפקדיו הקצינים כאל שווה בין שווים, ושיתפו אותו בדיונים ובהחלטות שנגעו למבצעים שונים. הם אף הטילו עליו תפקידים, שהיו מקבילים לפי מעמסת האחריות לתפקידי קצין, בעוד ששאול היה עדיין חוגר. גם בימי שירותו בצבא, הרחק מן הבית, הרבה שאול להקדיש זמן למשפחתו. הוא כתב הביתה וחלק ניכר מהזמן בחופשותיו בילה במחיצת בני משפחתו. אחד מידידיו הקרובים, שהיה בן-בית אצל הוריו של שאול, אמר: "מעולם לא שמעתי אותו מרים קול בבית, או מדבר בגסות אל הוריו. תכונות שאין אנו מוצאים כיום אצל רוב בני הנוער..."

שאול ראה צורך להמשיך את הלימודים, כדי להבטיח את עתידו. לאחר ששוחרר משירות החובה בצה"ל בדרגת סמל-ראשון, התקבל לפקולטה לכלכלה באוניברסיטת חיפה ללא כל קושי, למרות שהתכוון לבחינות הכניסה תוך כדי שירות ברמת הגולן, בחורף עז ובתנאים קשים. לאחר שנה של לימודים באוניברסיטת חיפה, החליט כי הוא "לא יכול להרשות לעצמו את הלוקסוס הזה" של לימודים בלבד. בחופשת הלימודים עבד בחברת אי.בי.אם. ולצורך העבודה בחברה זו עקר לתל-אביב, ולמד בקורס למחשבים. לאחר שהשתלם בקורס התקבל לעבודה במקצוע וגם עבר בהצלחה את הבחינות באוניברסיטה. כשפרצה מלחמת יום-הכיפורים, וכשהציב בפני עצמו אתגר - תמיד היה משיג את מטרותיו. כשפרצה מלחמת יום-הכיפורים, מיהר שאול להצטרף לכוחות הלוחמים, בלי שקיבל צו קריאה. לכן לא לחם בחטיבה שלו אלא ביחידת שריון בגזרה הצפונית של רמת הגולן. כמעט שבוע השתתף בקרבות הבלימה המרים, עד שביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973) נפגע הטנק שלו פגיעה ישירה בקרב ליד מזרעת בית-ג'אן, והוא נהרג במקום. הוא הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין בחיפה.

יצחק, בן גניה וחיים, נולד ביום י"ב בניסן תשי"ב (7.4.1952) בלובן שבפולין ב 1957 עלתה המשפחה לארץ.

נפל ביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973) בכיבוש הכפר מזרעת בית-ג'אן. פל' א', צוות 3 ב'.

אחיו הבכור, ליאון, נפל ב 18.10.73 בחציית תעלת סואץ.

שני האחים הובאו למנוחות בהר הרצל. יצחק השאיר אחריו אישה, אב ואחות.

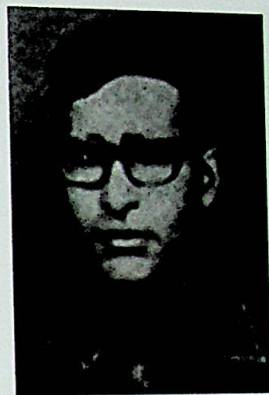
יצחק, בן גניה וחיים, נולד ביום י"ב בניסן תשי"ב (7.4.1952) בלובן שבפולין להוריו, מניצולי השואה. האב, חיים, איבד בפולין את כל משפחתו בשואה, אך הצליח למלט את נפשו ולהקים מחדש משפחה בישראל. בשנת תשי"ז (1957) עלתה המשפחה לארץ, ויצחק למד בבית-הספר היסודי בשכונת עיר גנים בירושלים, שם ישבה המשפחה. יצחק, הבן השני, היה צעיר מאחיו ליאון בשלוש שנים. אם כי נולד בנכר, היה צבר לכל דבר, שכן רק מעט זכרונות ילדות עמומים שרדו בו. אבל בעוד שאחיו היה מסתגר בחדרו וקורא ספרים, יצא איציק לטיולים רבים ברחבי הארץ, השתתף במרץ רב בפעולות תנועת "הנוער העובד והלומד", ואף שימש מדריך תיירים, כשהוא נעזר באידיש השגורה בפיו. אם כי היו שונים באופיים, היו שני האחים קשורים זה לזה בלב ונפש ותמיד עזרו איש לאחיו. משסיים את לימודיו בבית-הספר היסודי, הלך יצחק בדרכי אחיו ולמד מכונאות בבית-הספר התיכון-מקצועי "אורט" בירושלים.

יצחק גויס לצה"ל בשלהי יולי 1970. כיוון שהיה חבר גרעין "מי-טל", יצא עם חבריו להקים את היאחזות הנח"ל נערן בבקעה. שם הכיר את חברתו ירדנה, שנשאה לאישה כחודש לפני המלחמה. במסגרת שירותו השתלם בקורס תותחני-טנק ובקורס למקצועות טנק. בשנת 1970 מתו עליו אמו האהובה וסבתו, והבית שהיה הומה מדייריו הרבים - התרוקן. איש לא צפה אז שעתיד הוא להתרוקן כליל.

משסיים את שירות החובה, עבר איציק עם רעייתו לגור בגבעתיים, שם החל לעבוד כמכונאי. במלחמת יום-הכיפורים שירת כתותחן-טנק בחזית הצפון. ביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973) נפגע מפגז ונפל בקרב, שנערך בקרבת מזרעת בית ג'אן. שישה ימים אחר-כך, ביום כ"א בתשרי תשל"ד (18.10.1973), נפל האח הבכור, ליאון, בעת חציית תעלת-סואץ. שני האחים הובאו למנוחת-עולמים בבית-העלמין הצבאי בהר-הרצל. יצחק השאיר אחריו אישה, אב ואחות. לאחר נופלו הועלה לדרגת רב-טוראי.

במכתב תנחומים למשפחה השכולה כתב שר הביטחון דאז, משה דיין: "יצחק היה חייל מסור וחבר מצוין. הוא היה אהוד על חבריו ועל מפקדיו לנשק".

כתבה על שני האחים, אשר בחייהם ובמותם לא נפרדו, פורסמה בעיתון "מעריב"; כמו כן פורסמה רשימה לזכרם בעלון "מבע" שיצא לאור מטעם הסוכנות היהודית לזכר הנופלים מקרב משפחות עובדיה, שכן אביהם של האחים הוא מעובדי הסוכנות.

משה, בן שושנה ושמואל, נולד ביום כ"ז בתמוז תשי"א (31.7.1951) בירושלים.

נפל ביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973) בכיבוש הכפר מזרעת בית-ג'אן. פל"א, צוות 3 ב'.

הוא הובא למנוחת-עולמים בחלקה הצבאית בבית-העלמין שבהר-הזיתים בירושלים. השאיר אחריו אישה, הורים, אחים ואחיות.

משה, בן שושנה ושמואל, נולד ביום כ"ז בתמוז תשי"א (31.7.1951) בירושלים. לאחר שלמד בבית-הספר היסודי "מוריה", סיים את לימודיו בבתי-הספר התיכוניים "גבע" ו"אורט" בעיר הולדתו. הוא היה תלמיד-חכם כבר מגיל רך ולדברי הגננת שלו, נתברך בזיכרון מפליא. ברבות הימים עוד גדל צמאנו לדעת ובלטו כישרונותיו. מגיל צעיר ועד בגרות - לאחר שירותו הצבאי, היה מרביץ תורה לחבריו, ששמעו מפיו בהתלהבות שיעורי תורה, תלמוד ודינים. משה אהב מוסיקה וניחן בכישרון נגינה. בשעות הפנאי פרט על גיטרה ותקופה מסוימת היה חבר במקהלת בית-הספר. הוא הקדיש את רוב זמנו הפנוי ללימוד גמרא ואף נהג להשמיע דרשות בלילות-שבת בבתי-כנסת. מטבעו היה אופטימי ולפיכך ידע לעודד חברים בשעות קשות שעברו עליהם. תמיד היה שמח בחלקו ורציני בגישתו לחיים. על-אף שהצטיין בקרב חבריו בפעילותו ובכישרונותיו המוסיקליים, היה צנוע ועניו. הוא היה בן נאמן ומסור להוריו וסייע לאביו בעבודתו ואף עשה חיל. הוא בחר בהוראה כמקצוע וכייעוד, ואף היטיב לכתוב בעיזבונו נשאר כתב-יד תורני, שהיה מיועד לצאת-לאור כספר. כשנשא לו אישה, ערך את החופה בישיבת "פורת יוסף".

משה גויס לצה"ל בסוף יולי 1970 והתנדב לחיל-השריון. לאחר הטיירות השתלם בקורס למקצועות-טנק ולאחר ששירת בנח"ל, הוצב ליחידת שריון בתפקיד טען-קשר. הוא היה חייל טוב וממושמע והיה אהוד על חבריו, שנהגו לשבת סביבו בכל הזדמנות ולשמוע תורה מפיו.

ביום הכיפורים תשל"ד התפלל משה כחזן ליד הכותל המערבי ומשנודע כי פרצה המלחמה, התנדב לצאת למרות שלא קיבל צו-קריאה. הוא נשלח לרמת הגולן והשתתף שם בקרבות הבלימה נגד הסורים. ביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973) לחם כטען-קשר בטנק 'שוט' ליד מזרעת בית-ג'אן ובקרב שריון-בשריון נפגע הטנק ומשה נהרג. הוא הובא למנוחת-עולמים בחלקה הצבאית בבית-העלמין שבהר-הזיתים בירושלים. השאיר אחריו אישה, הורים, אחים ואחיות. לאחר נפלו הועלה לדרגת רב-טוראי. במכתב-תנחומים למשפחה השכולה כתב הרב משה-יוסף מיליצקי: "בלי הגזמה אפשר לומר, כי משה היה כליל-השלמות והמעלות, ישר ובעל נפש עדינה, איש האשכולות, הכל היה בו, הן בין אדם למקום והן בין אדם לחברו".

ישראל, בן יעל ודניאל, נולד בשנת 1950 בעיראק ועלה ארצה עם משפחתו כעבור שנה.

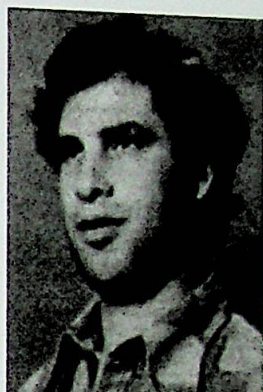
נפל ביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973) בכיבוש הכפר מזרעת בית-ג'אן. פלוגה א' צוות 1 א'.

הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין בחולון. השאיר אחריו הורים ואחיות.

ישראל, בן יעל ודניאל, נולד בשנת 1950 בעיראק ועלה ארצה עם משפחתו כעבור שנה. את שתי שנות הלימודים הראשונות השלים ישראל בבית-הספר "רש"י" בתל-אביב, ואחרי-כן סיים את לימודיו היסודיים בבית-הספר "בית אברהם" ביפו. את לימודיו התיכוניים השלים בבית-הספר התיכון-עירוני ח' בתל-אביב, והמשיך ללמוד שם שנה נוספת והוסמך כמנהל חשבונות מדופלם.

ישראל גויס לצה"ל בחודש מאי 1969 והוצב לחיל השריון. לאחר הטירונות השתלם בקורס למקצועות הטנק והוסמך כנהג טנק וכתותחן טנק. משהצטיין במילוי תפקידיו נשלח להשתלם בקורס למפקדי טנקים. הוא הוסמך כמט"ק, ומילא תפקיד זה במהלך שירותו הצבאי. מלבד זאת עסק זמן-מה בהדרכה, ושימש סמל מחלקת טנקים.

לאחר ששוחרר מהשירות הסדיר הוצב ביחידת מילואים של חיל השריון והיה נקרא לתקופות של שירות מילואים פעיל. משחזר לחיים האזרחיים עבד ישראל במקצועו כמנהל חשבונות, תחילה במשרד פרטי ואחרי-כן בחברת "אלקטרוניקה לישראל". כשפרצה מלחמת יום-הכיפורים הצטרף ליחידתו, שנשלחה לחזית ברמת-הגולן. הוא השתתף בקרבות הבלימה נגד הסורים וביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973) נפגע הטנק שלו בקרב באזור מזרעת בית-ג'אן. בקרב זה נהרג ישראל והובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין בחולון. השאיר אחריו הורים ואחיות. לאחר נופלו הועלה לדרגת סמל-ראשון.

אריה (פני), בן זכיה וחנן ז"ל, נולד בשנת תש"ז (1947) בעיר מדנין שבתוניסיה .

נפל ביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973) בכיבוש הכפר מזרעת בית-ג'אן. פלוגה א', צוות 1א'.

הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין בלוד. השאיר אחריו אישה ובן, אם, שלושה אחים ואחות.

אריה (פני), בן זכיה וחנן ז"ל, נולד בשנת תש"ז (1947) בעיר מדנין שבתוניסיה. אחיו זוכרים אותו כילד חמוד, שובב ועליז. הוא היה הילד האמצעי בין שלושת אחיו ואחותו, ובתוניסיה למד שלוש שנים בבית-ספר עממי. בשנת 1957 עלתה המשפחה ארצה לאחר מותו של אבי המשפחה. בתחילת 1958 נשלח פני להתחנך ברמת-הדסה, והפרידה מהמשפחה הייתה קשה עליו מאוד, משום שהיה קשור לאמו ולאחיו בכל נפשו. אחרי מספר חודשים נשלח לירושלים, לחוות הנוער הציוני על-שם ד"ר ישראל גולדשטיין. כאן נקלט במהירות, אהב את ירושלים ובכוח אישיותו הלבבית נעשה חביב על חבריו ועל מוריו, מה גם שהיה תלמיד טוב וחרוץ. אותו זמן היה חניך בגדנ"ע והצטיין כשחקן בכדורגל ובכדורעף. יחד עם חבריו השתתף בצעדות והיה הרוח החיה בכל אירוע חברתי ולא אחת השתתף במעשי קונדס ושובבות, שידע לעשותם ברוח טובה ועליזה. פני היה נאמן לעקרונות התנועה הציונית, ידע את רצונו וידע לעמוד על עקרונותיו. מעולם לא הגיע לעימות עם סביבתו, כי אם המשיך והלך בדרך שהתווה לעצמו בכוח רצונו החזק. בן מסור היה לאמו ואח אוהב לאחיו ולאחותו וידע להשרות סביבו אהבה וביטחון. עוד כשהיה בחוות הנוער הציוני שאף להצטרף לנח"ל במסגרת גרעין התיישבותי, ואכזבתו הייתה גדולה כשלא מצא סביבו די תומכים לרעיון ונאלץ לוותר עליו.

אריה גויס לצה"ל במחצית אוגוסט 1966 והוצב לחיל השריון. לאחר הטירונות השלים את האימון הבסיסי והיה איש צוות בטנק. אחרי-כן נשלח לקורס מפקדי טנקים, שהופסק כאשר פרצה מלחמת ששת הימים. החניכים נשלחו דרומה והשתתפו בקרבות בסיני עד תום המלחמה. עם שובם סיימו את הקורס ובשנת 1968 הועלה אריה לדרגת סמל, לפי המלצה מיוחדת של מפקדיו. בסוף מרס 1968, בעת שהשתתף במבצע כראמה, נפצע ואושפז בבית-החולים. הוא סירב להודיע למשפחתו על פציעתו, כי לא רצה להדאיגם ורק אחרי שהחלים סיפר כלאחר יד שאכן נפצע, קצת אושפז - ועתה הכל בסדר ואין מה לדאוג. בתעודת השחרור כתב עליו מפקדו: "חייל מסור, טוב ומהימן".

בסוף אוגוסט 1969 השתחרר אריה מהשירות הסדיר בצה"ל, והחליט להמשיך את לימודיו. הוא למד במכון לפריון העבודה והייצור של משרד העבודה, במגמת הנדסאי ייצור. הוא היה תלמיד מצוין, ובשעה שחבריו נהגו להשתמש במכשירי עזר מתוחכמים, היה הוא שולף סרגל

חישוב ועזרים רגילים ומבצע את החישובים המסובכים ביותר ביעילות ובמהירות. כשהגיעו מועדי בחינות היה נוהג להזמין לביתו מספר חברים ולהכין אותם לבחינות, כי לא רצה שאיש מן הלומדים אתו לא יהיה מוכן וייכשל בבחינה. שעות הלימוד הארוכות היו מסתיימות בדרך כלל בארוחה טובה שהכין לחבריו. לעתים היה נוסע אל ביתו של חבר, כדי לעזור לו בלימודי המתמטיקה כאשר זה לא יכול להגיע אליו. באותה עת התגורר בבית אחיו הבכור דני, ובשביל האח ומשפחתו הייתה זו אחת התקופות המאושרות שידעו. כאשר רותקה גיטתו למיטתה עקב מחלה, טיפל בה במסירות רבה, לא הניח לה לעשות דבר עד שחזר האח הביתה, והשניים עשו את עבודות הבית יחדיו. בבית אחיו פגש פני את חברתו לחיים, לאה, שהייתה קרובת גיטתו, ובסוף שנת 1972 נישאו השניים. הוא היה בעל אוהב ומסור למופת, ולא היה מאושר ממנו כשנודע לו שעתיד הוא להיות אב בקרוב. באותה עת עבד כטכנאי ייצור בבית החרושת "הארגז" וגם בעבודתו הצטיין בשקדנות, בתפיסה מהירה, במסירות ובחדוות-חיים, שהיו מיוחדות לו תמיד. כשפרצה מלחמת יום-הכיפורים היו האחים ומשפחותיהם אצל אמם. פני נפרד מאשתו, שהייתה בחודשי הריונה האחרונים, מאמו ומאחיו וחש כל עוד נפשו בו ליחידתו. המשפחה לא ידעה לאן נסע, לאיזו יחידה נשלח והיכן הוא. שלושה ימים המתין בבסיס קדמי ברמת-הגולן בחוסר מעש ובדאגה. ביום הרביעי, כאשר חסרו שני אנשים לצוות אחד הטנקים, קפצו מיד פני וחברו אבי והתנדבו לצאת עם יחידה שאליה לא השתייכו כלל. הכוח נלחם וחדר אל תוך המובלעת הסורית וביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973), שעה שנכנסו בראש הכוח למזרעת בית ג'אן, נפגע הטנק בטיל וכל אנשי צוותו נהרגו. למשפחה, שחכתה לידיעות מהבעל והבן, לא נודעו כל אלה אלא לאחר חודשים ארוכים. כל אותו זמן נראה היה שאריה נעדר והכל קיוו שאולי עוד יחזור. אחרי שלושה חודשים וחצי נקבע בוודאות שאכן פני נפל באותו יום. הוא הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין בלוד. השאיר אחריו אישה ובן, אם, שלושה אחים ואחות. לאחר נופלו הועלה לדרגת סמל-ראשון.

להנצחת זכרו תרמה משפחתו ספר-תורה ופרוכת לבית-הכנסת; כן הוציאה המשפחה לאור חוברת לזכרו ולזכר אשתו, שנהרגה בתאונת דרכים שנתיים לאחר נפילת אריה.

רב-טוראי אליס (אליאס), משה

משה, בן מרגלית ואליהו, נולד ביום ט"ז באייר תשי"א (22.5.1951) בחדרה .

נפל ביום י"ט בתשרי תשל"ד (15.10.1973), בקרב ההגנה על מזרעת בית-ג'אן. פלוגה ב' שהיתה ת"פ גד' 12 מחטיבת גולני.

הוא הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין בהר-הרצל. השאיר אחריו הורים ואח.

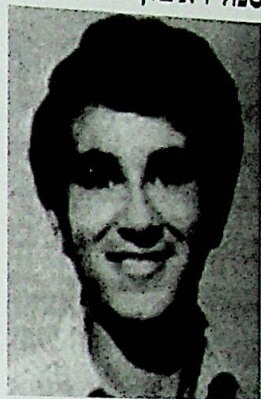
משה, בן מרגלית ואליהו, נולד ביום ט"ז באייר תשי"א (22.5.1951) בחדרה. זמן קצר לפני שנולד, עלו הוריו ארצה מעיראק ולאחר לידתו השתקעו בירושלים. הוא למד בבית הספר-היסודי "יפה נוף" ובבית החינוך התיכון "עירוני ג'", שניהם בירושלים. משה היה בחור גבוה ורחב כתפיים אך נהג להצניע עצמו והתחבא מאחורי חיוך שקט של טוב לב. הוא נהג למעט דיבור והקפיד שלא לחשוף עצמו בפני הבריות, אולם כל מעלותיו נתגלו במעשים שעשה ורק מי שהכירו זמן ארוך יכול היה לעמוד על סגולותיו. אף-על-פי-כן, לא היה מבודד בכיתתו; נהפוך הוא - חבריו ומוריו אהבוהו וכבדו אותו. משה אהב בני אדם, הבין לנפשם ונהג סלחנות וסבלנות לגבי חולשותיהם. סובלנות זו, הייתה רבה כל-כך שבגללה היו חברים שכינו אותו "האדיש". בשיחות רעים ובשיחות בכיתה כמעט ולא דיבר, אך משפתח פיו הייתה כל מלה שהשמיע שקולה ומחושבת ותמיד היו טעם ותוכן בדבריו. הוא היה תלמיד חרוץ ושקדן וכשלמד, הייתה בו שאיפה עזה להצליח אלא שהוא הסתיר אותה ואף הצניע את הישגיו המרשימים בלימודים בבית-הספר. הוא הקפיד מאוד עם עצמו ואת כל מעשיו, גם הפשוטים והיומיומיים ביותר, עשה במחשבה, בתבונה ובשיקול-דעת. כאשר גמר אומר לעשות דבר - עשה אותו בשלמות ותום. הוא היה שקוע בעולמו שלו ואהב להסתגר בחדרו עם תקליטיו ועם ספריו. שעות ארוכות היה יושב ומאזין למוסיקה או קורא ספרים האהובים עליו, ואף-על-פי-כן, התבלט בחברה ואיש לא רצה ואף לא יכול להתעלם ממנו. הוא אהב את הבריות סביבו בדרכו השקטה, הנחבאת אל הכלים, וקיים יחסי חברות יפים, ללא הצהרות וללא חלוקת מחמאות קולניות. קשה היה להתקרב אליו, אך אלה שזכו להכירו מקרוב יצרו אתו קשרים חזקים ולבביים. מעולם ומתוך עיקרון לא השתמש במלות גנאי, ולא בא בטרפוניה על אדם או על מעשיו. גם בנסיבות שראה צורך למתוח ביקורת על אדם או על קבוצה, אמר את אשר בפיו בשקט, כשהוא מציג עובדות מבוססות להוכחת טענותיו ונוהג כבוד במבוקר.

משה היה איש עקרונות ובעל ערכים; הוא האמין בצדקתם והיה נכון להילחם עליהם. כאשר החליט שעליו לנהל חיים עצמאיים, סירב בתוקף לקבל עזרה מן הבית ועמד כנגד כל הפיתויים. לפיכך היה המעבר לחיי הצבא קל לגביו והוא עמד בו ברצון ובלא לבטים רבים.

משה גויס לצה"ל במחצית אוגוסט 1969 והוצב לחיל השריון. אמנם מתמיד חלם על שירות בחיל הים, אך כשהדבר לא נסתייע בידו החליט לתת את כל אונו לחיל השריון. לאחר סיום הטירונות עבר קורס יסוד במקצועות השריון והשתלם כתותחן טנק "סנטוריון". לאחר שסיים את הקורס בהצלחה הוצב לאחת מיחידות השדה של החיל בסיני. על אף שהשתדל ככל יכולתו, לא ספקה אותו תקופת שירותו הצבאי. אך הוא לא התרשל בשירותו ומפקדיו זוכרים אותו כחייל מהימן שביצע את תפקידו ללא דופי. הידיעה שהוא משרת את מולדתו האהובה עליו הייתה בשבילו פיצוי לשעות ארוכות של אימונים ולתקופות הקשות של שירות בקוויים הקדמיים בסיני. גם בהיותו בצבא לא רפו הקשרים ההדוקים שלו עם הבית. יתר על כן, הריחוק הפיזי מן הבית רק הגביר את האהבה, ההערצה והכבוד ההדדיים שרחשו בני המשפחה זה לזה. על דאגתו הכנה והמיוחדת של משה לבני משפחתו מעידה העובדה, שלמען הרחק דאגה מלבם העלים מהם את דבר הניתוח שנתח בתקופת שירותו.

לאחר ששוחרר מהשירות הסדיר החל משה לומד באוניברסיטה העברית, בחוגים לכלכלה ולמדע המדינה. נאמן להחלטתו לחיות בעצמאות ובאי-תלות, החל מיד גם לעבוד בנציבות מס ההכנסה וכך הצליח גם לפרנס את עצמו. תוכניות רבות היו לו לעתיד, אך עוד בטרם שובץ ביחידת מילואים, פרצה מלחמת יום-הכיפורים וקטעה את כל התוכניות. כשפרצה המלחמה, התייצב משה בנקודת האיסוף של עוצבת שריון, בלי שיקרא להתגייס. הוא השתתף בקרבות הבלימה ברמת הגולן ובקרבות ההבקעה של המערך הסורי בגזרת מזרעת בית ג'אן. ביום י"ט בתשרי תשל"ד (15.10.1973), נפגע ונהרג מפגיעה ישירה, כשהאויב הפגז את כוחותינו. הוא הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין בהר-הרצל. השאיר אחריו הורים ואח. לאחר נופלו הועלה לדרגת רב-טוראי.

סמל ראשון בראל (בנעטייה), אברהם

אברהם (אבי), בן אילנה ואליהו, נולד ביום י"ט בטבת תשי"ב (17.1.1952) במושב חצב.

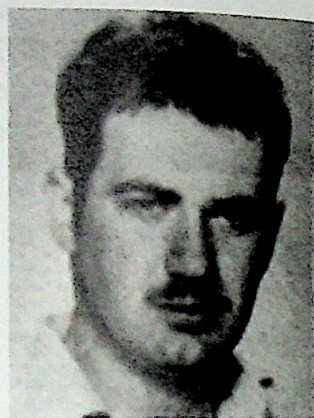
נפל ביום כ"ה בתשרי תשל"ד (21.10.1973), בקרב ההגנה על מזרעת בית-ג'אן. פלוגה ב' שהיתה ת"פ גד' 12 מחטיבת גולני.

הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין באשקלון. השאיר אחריו אב, אם ואחות.

אברהם (אבי), בן אילנה ואליהו, נולד ביום י"ט בטבת תשי"ב (17.1.1952) במושב חצב. הוא למד בבית-הספר היסודי על-שם גורדון באשקלון והמשיך בלימודיו בבית-הספר התיכון על שם תג'ר, במגמה הריאלית. אברהם החל את לימודיו בהיותו בן חמש וכל השנים היה תלמיד חרוץ ושקדן, אהוב על מוריו ומקובל על חבריו. לשונו הייתה רהוטה ועשירה והוא הצטיין בדיעת הארץ ובמתמטיקה. בבחינות הסקר עמד בהצלחה רבה. הוא נמנה עם חברי תנועת הנוער העובד והלומד, והיה חניך בגדנ"ע אוויר וחבר במועדון הקליעה באשקלון. הוא אהב להרכיב דגמי מטוסים, לטייל ולסייר ברחבי הארץ ובעיקר לחופי ים סוף, והרבה לקרוא ספרים העוסקים בדיעת הארץ. הוא היה ביישן במקצת וצנוע בדרישותיו, ישר ועדין-נפש, נזהר שלא לפגוע באיש והיה מוכן תמיד לעזור לכל אדם בעצה ובמעשה. הוא היה בן מסור להוריו ונועץ בהם בכל עניין, וסייע לבני הבית כדי להקל על אמו החולה.

אברהם גויס לצה"ל בתחילת אוגוסט 1970 והתנדב לחיל האוויר. אך בגלל מחלה הוכרח לעזוב את החייל ואז ביקש העברה לחיל-השריון. לאחר סיום הטירונות השתלם בקורס למקצועות טנק "סנטוריון" ובקורס למפקדי טנקים. על השתתפותו בפעולות מבצעיות הוענק לו "אות השירות המבצעי". בתעודה שניתנה לו כששוחרר מן השירות הסדיר, כתב מפקדו: "אברהם היה חייל ממושמע, נאמן ומסור מאוד".

לאחר ששוחרר החל ללמוד במכינה קדם-אקדמית באוניברסיטת הנגב בבאר-שבע, והתעתד ללמוד בה הנדסת בניין וייצור. כשפרצה מלחמת יום-הכיפורים לא גויס אברהם, משום שעדיין לא הוצב ליחידת מילואים, לאחר שחרורו באוגוסט אותה שנה. אך הוא לא התמהמה ויצא עם קבוצת חברים לחזית הצפון, כדי לתרום את חלקו להגנת המדינה. הוא השתתף בקרבות הבלימה וההבקעה נגד הסורים. בימי המלחמה הקפיד לכתוב הביתה מדי יום-ביומו. באחד ממכתביו האחרונים ביקש מהוריו לאסוף אל ביתם את אביו של חברו שנפל. ביום כ"ה בתשרי תשל"ד (21.10.1973), נפגע אברהם מאש ארטילרית במזרעת בית ג'אן ונהרג. הוא הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין באשקלון. השאיר אחריו אב, אם ואחות. לאחר נפלו הועלה לדרגת סמל-ראשון.

אברהם-יצחק (עדי), בן פרידה וחיים, נולד ביום י"ג באדר תש"ד (8.3.1944), ב-יסי שברומניה, ועלה עם משפחתו בשנת 1961.

נפל ביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973) בכיבוש הכפר מזרעת בית-ג'אן פל' ב', מ"מ.

הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין בחיפה. השאיר אחריו אישה, אב, אם ואח.

אברהם-יצחק (עדי), בן פרידה וחיים, נולד ביום י"ג באדר תש"ד (8.3.1944), ב-יסי שברומניה, ועלה עם משפחתו בשנת 1961. הוא למד בבית-הספר היהודי-האידי ביסי ואחרי-כן סיים את לימודיו בבית-ספר תיכון כללי בעיר. לאחר שהמשפחה עלתה ארצה, השתלם במשך כשנה באולפן לעברית בקיבוץ רוחמה. ימי ילדותו ונעורותו של עדי עברו עליו בצל השואה והחורבן שלאחר מלחמת העולם השנייה. אף-על-פי שהצליח להסתדר יפה בין הגוים בעיר מגוריו, חש היטב את האנטישמיות המושרשת עמוק בחברה הרומנית. לכן היה פעיל במחתרת היהודית, שמטרתה הייתה העלייה לארץ ולימוד העברית. הוא שאף להיות גאה ביהדותו ולהלך בראש זקוף, במדינה שבה לא יהיה נטע זר. בגלל זאת ובגלל בקשה שהגיש לקבלת אשרת-יציאה מרומניה, לא נתקבל ללימודים אקדמיים, אף-על-פי שהיה תלמיד מעולה. הוא לא שכח כיצד הובלו בני עמו לטבח כעדר כבשים וגמר אומר שלא כן יהיה גורלו. הוא נשבע שיקום נגד מרצחים בראש זקוף ובנשק בידו, ואכן כל מהלך חייו כוון לפי תחושה זו. עדי היה גבה-קמה, רחב-כתפיים, בעל קול רוגע וחיוך לבבי. הוא ניחן בשלווה פנימית, ביציבות ובבריאות נפשית משולבים בטוב-לב שופע ובאופטימיות. הוא היה שמח בחלקו, אדיב ומנומס והשכיל לכבד את רצון זולתו ולעזור לכל אדם. הוא היה בן נאמן ומסור להוריו ונרתם לעזרתם בעבודות המשק בכל פעם שהיה מבקדם בכפר-שמאי, מקום מגוריהם. לפני שהתגייס לצה"ל עבד זמן-מה בחברת-החשמל באשדוד.

עדי גויס לצה"ל בראשית מאי 1963 והוצב לחיל-השריון. לאחר סיום הטירונות ולאחר שהשתלם בקורס מקצועות טנק "שרמן", התמנה למט"ק טנק "שרמן". אחרי כן השתלם בקורס קציני אג"ם ובקורס קציני שריון והתמנה לקצין הדרכה בבית-הספר לשריון. מפקדיו ציינוהו כקצין יעיל, מסור לתפקידו ולחבריו. הוא שירת במשך כשנה במסגרת צבא הקבע והשתחרר בדרגת סגן, בתפקיד מפקד מחלקת טנקים. כעבור שנה שב לשרת בצבא-הקבע והתמנה למפקד אחד המחנות בצפון, תפקיד בו עשה במלחמת ששת-הימים. לאחר המלחמה ביקש העברה ליחידה קרבית, הוצב ליחידה בבקעת-הירדן ושירת במסגרתה עד מאי 1968.

לאחר שהשתחרר בשנית, החליט לחזור לספסל-הלימודים והשתלם בקורס טכנאי-אלקטרוניקה מטעם רשות-פיתוח-אמצעי-לחימה. לאחר שסיים בהצלחה החל לעבוד במשרד הביטחון. בשנת 1970 נשא אישה והחל לשלב את עבודתו בלימודי האלקטרוניקה, שעמד

לסיים בסוף שנת 1973. הוא השקיע מאמצים רבים בעבודה ובלימודים; חלומו היה להמשיך בלימודי ההנדסה ולהיות למהנדס אלקטרוניקה - אך מלחמת יום-הכיפורים קטעה את כל תוכניותיו. כשפרצה המלחמה, לא נקרא עדי להתייצב, משום שהיה מרותק למפעל בטחוני. אך הוא לא ניאות בשום פנים לעמוד מן הצד בעת כזאת וביום השני למלחמה מיהר להצטרף ליחידת שריון שלחמה ברמת-הגולן. ביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973), נפגע בקרב הפריצה לתוך סוריה במזרעת בית-ג'אן. תחילה הוכרז כנעדר ולאחר שאותרה גופתו, הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין בחיפה. השאיר אחריו אישה, אב, אם ואח.

יהודה, בן שרלוטה ושמואל, נולד ביום כ"ד בתשרי תשי"ב (24.10.1951) בחיפה.

נפל ביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973) בכיבוש הכפר מזרעת בית-ג'אן פל"ב, צוות.

הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין בטירת צבי. השאיר אחריו הורים ושלושה אחים.

יהודה, בן שרלוטה ושמואל, נולד ביום כ"ד בתשרי תשי"ב (24.10.1951) בחיפה. הוא למד בבית-הספר היסודי-דתי בקרית שמואל. אחרי-כן עבר ללמוד בישיבה התיכונית בקרית שמואל וסיים את לימודיו בישיבה התיכונית "נוה הרצוג" באשדוד. יהודה - או אפה, כפי שחבריו נהגו לכנותו מתוך חיבה - שקד על לימודיו בבית-הספר היסודי, על-אף שנאלץ להשכים ולנסוע מדי בוקר בשלושה אוטובוסים מביתו עד לבית-הספר. לבסוף החליטו הוריו להעבירו לבית-ספר שיש בו פנימייה במושב שדה-יעקב, שם התגורר קרוב משפחה שלהם. את לימודיו התיכוניים החל אמנם בישיבה בקרית-שמואל, אולם משהגיע לכיתה י' עבר לישיבת "הרצוג" באשדוד. רוב תלמידי ישיבת "הרצוג" היו בני עדות המזרח ויהודה, שהוקסם ממנהגיהם וממסורתם של חבריו לספסל

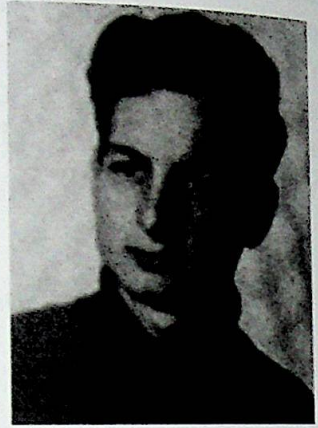
הלימודים, נקלט במהירות בחברה ואף נהג להביא את ידידיו לביתו כשיצא לחופשות. יהודה היה חבר בתנועת בני-עקיבא וחבר גרעין "יחדיו" של התנועה. במסגרת פעילותו בתנועה יצא לטיולים וסיורים ברחבי הארץ והשתתף בכל האירועים החברתיים של התנועה. הוא אהב לקרוא ספרות טובה והיסטוריה, התעניין בנושאים טכניים ואף בנה בעצמו מכשירים שונים ועיצב חפצי אמנות.

יהודה גויס לצה"ל בסוף יולי 1970 ולאחר שהשלים את אימוני הטירונות, נשלח במסגרת שירותו בנח"ל לטירת-צבי. בתחילה עסק שם בעבודות שונות, בשדה, ברפת ובלול - עד שהצטרף לקבוצת הדייגים של המשק. עבודת הדיג שבתה את לבו ולפעמים היה מבלה לילות שלמים בים הפתוח או בכנרת, בתנאי מזג אוויר קשים, ושומר על רשתות-הדיג.

לאחר שהשתחרר משירות החובה, חזר יהודה לקיבוץ. בראש השנה, ימים ספורים לפני פרוץ המלחמה, התאספה המשפחה כולה ויהודה הבטיח כי יחזור הביתה לפני חג הסוכות, כדי להקים את הסוכה, כפי שעשה בשנים קודמות. הייתה זו הפעם האחרונה שהוריו ראו אותו. מצב רוחו היה טוב והוא היה עליז כתמיד. כשפרצה מלחמת יום הכיפורים, ישב יהודה ליד מקלט הרדיו וחיכה שתישמע סיסמת-הגיוס שלו. משזו בוששה לבוא, צרר את תרמילו ואמר: "אני לא יכול לשבת יותר. בחורים אחרים נלחמים בשבילי ואני מוכרח ללכת..." אחד מחבריו ביקש ממנו להמתין, כדי שיביא לו אוכל לדרך, אולם יהודה סירב להשתהות ומיהר לבסיס. הוא הצטרף ליחידתו והשתתף בקרבות הבלימה והפריצה נגד הסורים ברמת-הגולן. ביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973), היה הטנק של יהודה בין הטנקים שהתקדמו לעבר

מזרעת-בית-ג'אן. הטנק שלו הגיע ראשון אל גבעת המסגד ושם נפגע על-ידי מארב של חיילים סורים. יהודה נהרג במקום והובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין בטירת צבי. לאחר נפלו הועלה לדרגת רב-טוראי.

חבריו של יהודה לגרעין "יחדיו", הוציאו לאור חוברת לזכרו.

גבריאל (גבי), בן אלפי ושלמה, נולד ביום ט"ו בשבט תשי"א (22.1.1951) בקיבוץ נחשונים.

נפל ביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973) בכיבוש הכפר מזרעת בית-ג'אן פל' ב', מ"מ.

הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין הצבאי בהר-הרצל. השאיר אחריו הורים, אח ואחות.

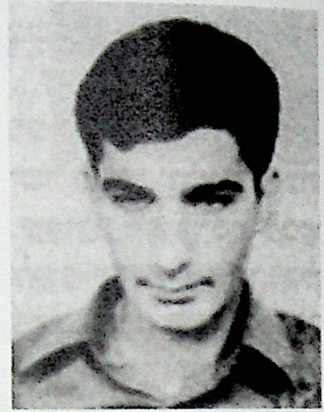
גבריאל (גבי), בנם-בכורם של אלפי ושלמה, נולד ביום ט"ו בשבט תשי"א (22.1.1951) בקיבוץ נחשונים. הוא למד בבית-הספר בקיבוץ ואת לימודיו העל-יסודיים השלים במוסד החינוכי "חוף השרון" בקיבוץ יקום. שמו ניתן לו לזכר בן דודתו, שנפל במלחמת השחרור, בקרב על הראדאר הסמוך לקריית ענבים. ילד ערני ורגיש היה גבי ומשחר ילדותו הגה חיבה רבה לטבע. בטיולים על הגבעות המקיפות את הקיבוץ אהב גבי להתבונן בציפורים, לגלות את החי והצומח ולשמור עליו. אך לא רק הטבע עניין אותו: גם בנייה, הרכבה ומנגנונים שבהם הגלגלים מסתובבים. גם "סוחר" קטן היה וידע איך להשיג דברים. (למשל לא היה אוכל את מעט השוקולד שהיה מקבל אז, אלא מביא אותו לגן ונותן אותו לילדים, למען יתנו לו לשחק בכל אבני הפלא ולבנות בניינים גדולים). הוא אסף גרוטאות ברזל, מפתחות ומנעולים, גפרורים, בולים ומטבעות. גבי לא היה תלמיד שקדן במיוחד. יותר נכון לומר שניחן בתפיסה מהירה, בשכל חריף, בסקרנות לדעת וברצון להתמודדות אינטלקטואלית. בשל כל אלה, יותר מאשר בשל שקדנותו, נחשב תלמיד מצוין. נוסף ללימודים הרבה לשחות בבריכה והשתלם בקורס מיוחד למצילים חובבים. הוא אהב להאזין למוסיקה קלסית ול"חיפושיות", למד נגינה בפסנתר ואחר-כך ניגן בקרן-יער. גבי המשיך לאסוף מטבעות וגפרורים גם כאשר התבגר ושמר על אוספיו. "כל מה שיצא מתחת ידו היה טוב ויפה ומושלם", סיפרו בני משפחתו. גבי היה מסור לחבריו והם ידעו שתמיד יוכלו לסמוך עליו. גם בתנועות הנוער של "השומר הצעיר" התגלה כחבר פעיל, ולימים מונה מדריכם של חניכים צעירים. אביו של גבי סיפר, שבעת חופשה מן המוסד החינוכי, ישב גבי עם אמו ושקד על לימוד השפה הצרפתית. נער רב-צדדי ומעמיק חקור היה. באחד הסיורים שערכו תלמידי המוסד בבית-הסוהר בתל-מונד, התקשר גבי עם נער עבריין. הוא שמר על הקשר עם ידידו הצעיר, דיבר עליו ועל מצוקת בני הנוער ועשה כל שביכולתו לסייע לאסיר הצעיר. הוא היה גבה-קומה וטוב מראה, רציני ונבון, כן, מסור להוריו ואח טוב לאחותו ולאחיו.

גבריאל גויס לצה"ל במחצית פברואר 1970 והתנדב לחיל השריון. אהבה רבה רחש לחבריו ליחידה וגם לכלים שהיו באחריותו. הוא השתלם בקורס למפקדי טנקים וסיימו בהצטיינות (95). ביחידתו נודע כחייל מעולה המבצע כל משימה המוטלת עליו בלא דופי. בפברואר 1971 נשלח בהמלצת מפקדיו לקורס קצינים. במהלך הקורס קבעו הרופאים, שיש להוריד את הפרופיל שלו. גבי התעקש, נאבק בהחלטה, ויצא כשידו על העליונה. לאחר תום שירות החובה שלו שירת זמן מה במסגרת צבא-קבע.

באוגוסט 1973, כשהשתחרר, אמר גבי להוריו כי רצונו ללמוד הנדסה. כהכנה ללימודיו החל ללמוד אנגלית. הוא חזר לקיבוץ, עבד כחקלאי, והחל לתכנן את המשך חייו. מלחמת יום-הכיפורים שמה קץ לכל החלומות. המלחמה פרצה וכוחות צה"ל עומדים בקרבות מרים - וגבי בקיבוץ, ממורמר על ש"שכחו אותו". מקץ 30 שעות טילפן לממונים עליו ונפרד מהוריו. "הוא הלך ללא התלהבות, אך בהכרה שהוא חייב לנהוג כך. גבי לא היה "איש צבא". הוא נשלח לחזית הצפון ולחם שם כמפקד טנק. חבריו לקרב מספרים, שניסה לארגן את שארית הכוח והאיץ בלוחמים להתקדם בשטח. ביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973) נהרג סגן גבריאל בקרב עקוב מדם, באזור מזרעת בית-ג'אן והובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין הצבאי בהר-הרצל. השאיר אחריו הורים, אח ואחות.

במכתב תנחומים להורים השכולים, כתב שר הביטחון דאז, רב אלוף משה דיין: "גבריאל ז"ל הוגדר כקצין נבון, בעל מקצוע ויכולת, מסור, יעיל ואהוד".

משפחתו הוציאה לאור חוברת זיכרון להנצחת שמו.

שלום, בן תמרה ואליעזר, נולד ביום ג' באלול תשי"א (4.9.1951) ברחובות.

נפל ביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973) בכיבוש הכפר מזרעת בית-ג'אן פל"ב, צוות.

הוא הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין הצבאי באשקלון. השאיר אחריו הורים, אח ואחות תאומה.

שלום, בן תמרה ואליעזר, נולד ביום ג' באלול תשי"א (4.9.1951) ברחובות, יחד עם אחותו התאומה ברוריה. כבן למשפחה שעברה את אימי השואה היה רגיש מאוד לסיפורי סבל ושכול והסכים בכל לבו עם אשר עשו הוריו - שעלו לארץ אחרי שעשו במחנות, גם באירופה וגם בקפריסין, שאליה הובאו על-ידי האנגלים. השנים הראשונות לחיי המשפחה בארץ החדשה לא היו קלות וחבלי הקליטה היו רבים וקשים. משלום נמנעו גם דברים שהיו בחזקת מינימום הכרחי, אך למרות זאת היה נער עליז ושמח בחלקו. הוא למד בבתי-הספר היסודיים "כצנלסון" ו"ארלזורוב" וסיים את חוק לימודיו בבית-הספר התיכון-עירוני י"ב באשקלון. בתקופת לימודיו הצטרף לגדנ"ע והיה פעיל בשורותיו ובעיקר פעל בחוג לקליעה.

שלום גויס לצה"ל בתחילת נובמבר 1964 והתנדב לחיל השריון. בני משפחתו ניסו לשדלו שיתגייס לחיל לא קרבי, או לפחות שישתדל לשרת קרוב לבית, אולם שלום השיב לאמו: "אמא, את עם העבר שלך כניצולת השואה, לוחמת למען העלייה, פטריוטית כמוך, שתגידי את הדברים האלה?" תשובתו הביכה את הוריו והם נכנעו. לאחר הטירונות נשלח לבית-הספר לשריון שבו עבר קורסים שונים עד שהוסמך כמפקד טנק. בתקופת שירותו קנה חברים וידידים רבים, אשר העריכו אותו וראו בו ידיד נפש. תמיד העדיף שלום את טובתו של החבר. מכתביו לאחותו-התאומה שכינה אותה "החצי השני שלי" חדורים נימת הומור וראיית-עולם מבעד למשקפיים ורודים. כאשר הגיע זמנו להשתחרר, כתבו מפקדיו בתעודת השחרור שלו כי התנהגותו של שלום הייתה טובה מאוד וכי היה "חייל מסור ונאמן, עשה את המוטל עליו במסירות וברוח טובה".

בתחילת נובמבר 1972 השתחרר מהשירות הסדיר והוצב ליחידת מילואים של החיל. עזה הייתה שאיפתו להמשיך וללמוד. הוא נתקבל ללימודים במכינה לטכניון ועמד בהצלחה בבחינות הכניסה. בטכניון התעתד ללמוד בפקולטה להנדסה אזרחית. מורהו במכינה אמר עליו כי שלום היה מסוג התלמידים הנדיר "אלה המתחבבים הן משום יכולתם וכישוריהם והן משום רצונם, מסירותם וצורת עבודתם... היה זה נעים לחזות ברצונך ורצינותך, והיה זה מרשים כל פעם מחדש להציץ בעבודותיך - תרגילים, מחברות, שיעורים - שכן סדר כזה ומסירות זו אינם נפוצים יתר-על-המידה". תחביביו של שלום היו ציור תרשימים וגרפיקה. מחלתה הממארת של אמו האהובה מילאה את לבו צער ומצוריו נשתקפה מרירות רבה. חברו ללימודים, אילן, סיפר כי שלום היה בעל הבנה אינטואיטיבית פיסיקלית וידע תמיד

לשפוט במהירות כל נושא בפיסיקה. כשפרצה מלחמת יום-הכיפורים גויס שלום וצורף לגדוד סער. הגדוד נשלח לרמת הגולן והשתתף בקרבות הבלימה וההבקעה בחזית הסורית. ביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973), בקרב שניטש באזור מזרעית בית-ג'אן נפל שלום בקרב. הוא הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין הצבאי באשקלון. השאיר אחריו הורים, אח ואחות תאומה. לאחר נפלו הועלה לדרגת סמל-ראשון. שבועיים לאחר נפלו נפטרה אמו.

רב-טוראי רוזן, חנן

חנן, בן רחל וצבי, נולד ביום כ"ד בתמוז תשי"ד (25.7.1954) בירושלים.

נפל ביום כ' בתשרי תשל"ד (16.10.1973) בקרב ליד כפר אל-עדס באזור תל-ענטר, פל"ג.

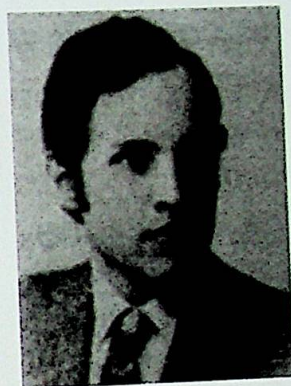
הוא הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין הצבאי בהר-הרצל. השאיר אחריו הורים ושתי אחיות.

חנן, בן רחל וצבי, נולד ביום כ"ד בתמוז תשי"ד (25.7.1954) בירושלים. בהיותו בן שנתיים עברה המשפחה להתגורר בגבעתיים, וחנן סיים שם את לימודיו היסודיים בבית-הספר על שם דוד שמעוני. נער ערני וחביב היה, אהוב על הכל בחינוכו הרחב וביכולתו להעלות את כל חוויותיו בציור. מגיל רך התגלה כישרונו בתחום הציור והוא הקדיש מזמנו וממרצו לאמנות וברבות הימים נפגעו לימודיו בשל כך. את לימודיו התיכוניים המשיך בגימנסיה הריאלית בבני-ברק, במגמה לגרפיקה. אך כאן לא הסתפק בחומר שלמדוהו ולפיכך עזב את בית-הספר, נרשם לקורס ואת בחינות הבגרות עשה במסגרת אקסטרנית. חנן אהב מוסיקה לסוגיה. יכול היה לשבת בחדרו שעות ארוכות ולהאזין לתקליטים שלו, שכללו סוגי מוסיקה שונים, ממוסיקה קלאסית ועד פופ. היו בו כוחות אצורים של אמנות שחיפשו מוצא והוא שפך את לבו במכחול ובצבע. אם כי עוד לא קבע לעצמו את השטח שיעסוק בו, היה מובן שעם סיום שירותו בצבא יבחר בענף האמנות שיתאים למאוויו.

חנן גויס לצה"ל במחצית מאי 1972 והוצב לחיל השריון. לאחר הטירונות עבר את האימון הבסיסי ואחר-כך השתלם בקורס נהגות ותותחנות. כשפרצה מלחמת יום-הכיפורים נשלח חנן עם יחידתו לרמת-הגולן. מכתביו אל משפחתו היו מלאים אופטימיות ותקווה שבקרוב יגמר הכול והוא יחזור הביתה. ביום כ' בתשרי תשל"ד (16.10.1973) נפגע הטנק שלו והוא נהרג. הוא הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין הצבאי בהר-הרצל. השאיר אחריו הורים ושתי אחיות. לאחר נופלו הועלה לדרגת רב-טוראי.

במכתב תנחומים למשפחה השכולה כתב שר הביטחון דאז, משה דיין: "הרשו נא לי להשתתף בכל לב באבלכם בהילקח מכם חנן ז"ל. חנן רוזן נתן את חייו למען מולדתו. הוא שירת בחיל השריון והיה חייל מצוין וחבר נאמן, אהוד על מפקדיו ועל חבריו לנשק. זכרו של חנן רוזן ז"ל הנו קודש ונצרנו בלבנו בגאון. יהא זכרו ברוך".

סגן אילון (פסטרנק), חיים

חיים, בן רות ובנימין-זאב, נולד ביום י"ז בשבט תש"ט (16.2.1949) בתל-אביב.

נפל ביום כ"ג בתשרי תשל"ד (19.10.1973). נפל בקרב ליד הכפר אל-עדס. מ"מ בפלוגה ד'.

הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין הצבאי בקרית-שאול. השאיר אחריו הורים ואח.

חיים, בן רות ובנימין-זאב, נולד ביום י"ז בשבט תש"ט (16.2.1949) בתל-אביב. ב-1939, ערב פרוץ מלחמת העולם, עלה אביו ארצה באניית המעפילים "פאריטה" (שעלתה על שרטון מול חוף תל-אביב) ואמו עלתה מפולין במסגרת "עלית הנוער" והייתה פעילה במחתרת האצ"ל. חיים החל את לימודיו בבית-ספר יסודי-דתי ביפו. כעבור שנה עקרה המשפחה לשיכון צבא-הקבע בקרית שלום ושם סיים את לימודיו היסודיים בבית-הספר על-שם רמז. חיים המשיך בלימודיו בבית-הספר התיכון-עירוני ט' וסיים אותם בממוצע-ציונים גבוה. בן עשר היה כאשר הצטרף לתנועת "הצופים" וכעבור שנים אחדות היה למדריך בה. תחביבו העיקרי היה פריטה על גיטרה והוא הקדיש לו את רוב זמנו הפנוי. חיים היה עלם תמיר ונאה, עליז ושמח בחלקו. הוא היה קשור מאוד למשפחתו והתמסר במיוחד לאחיו הצעיר, אהרן, ונהג להדריך אותו תמיד בדרכי החיים.

חיים גויס לצה"ל בסוף אוגוסט 1966, לאחר שנדחתה בקשתו להתקבל לעתודה האקדמית, והתנדב לחיל השריון. לאחר סיום הטיروנות השתלם במקצועות הטנק (היה תותחן מצטיין ו-מט"ק מעולה) והשלים בהצלחה קורס מפקדי טנקים. אחרי שסיים קורס קציני אג"מ וקורס קציני שריון (בציונים מעולים), נשלח לשרת בחטיבה 7. תחילה שימש מפקד מחלקת-טנקים וכעבור זמן לא רב מונה קצין-מבצעים בגדוד שריון. חיים היה אחראי ומסור לתפקידו, מקובל על מפקדיו ועל פקודיו.

לאחר שלוש שנים שוחרר מהשירות הסדיר. מאמציו להתקבל לבית-הספר לרפואה שליד אוניברסיטת תל-אביב (עקב המספר המועט של מקומות) נכשלו וחיים נאלץ לנסוע לבולוניה שבאיטליה וללמוד שם. שלוש שנים עשה בבולוניה והיה בין התלמידים המצטיינים. חיים היה דמות מרכזית בקרב בני המושבה הישראלית בעיר וכולם העריצוהו. אך לא הם בלבד; בזכות מאור-פניו ויחסו הלבבי לבריות, קנה לו מעריצים רבים גם מקרב התלמידים הזרים. באותה תקופה הרבה לכתוב מכתבים הביתה ושיתף את בני משפחתו בכל החוויות והמאורעות שעברו עליו. מקץ שלוש שנים חזר ארצה והגיש בקשה להתקבל להמשך הלימודים בתל-אביב. בזכות ציוניו הטובים נענתה בקשתו והוא התקבל. באותה תקופה של חייו הרבה לשחק בטניס והיה שחקן מן המניין באגודת "הפועל" תל-אביב. במשך שנות הלימודים

הרביעית והחמישית עבד בבית החולים "איכילוב" (במחלקה הפתולוגית) וביחידה לטיפול נמרץ בחולי-לב של בית-החולים "בילינסון". חיים התמסר כולו לעבודה והשקיע בה את כל נפשו. רופאי המחלקות שעבד בהן לא חסכו שבחים מפיהם, בדברם על עבודתו. כשפרצה מלחמת יום-הכיפורים התגייסו רבים מחבריו-ללימודים לחיל הרפואה, אולם חיים, שהיה משוכנע כי בחיל השריון יטיב לשרת את מולדתו, התעקש ודרש במפגיע, שיצרפו אותו ליחידתו הקודמת. חיים הוצב לחטיבה 7, שעמדה מול מתקפת הסורים ברמת-הגולן. חבריו לנשק יודעים לספר כיצד חיים, שהיה מבוגר מרוב חייליו, דאג לכל מחסוריהם, ידע לחלצם ממועקות-קרר, ולא פעם, בעתות רגיעה בקרב, פשט מעליו את מדי הלוחם, עטה חלוק של רופא וטיפל בפצועי היחידה. ביום כ"ג בתשרי תשל"ד (19.10.1973), נפל סגן חיים בקרב ברמת-הגולן, ליד הכפר אל-עדס. טיל שנורה על-ידי הסורים פגע בו שעה שעמד חשוף בטנק. הוא הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין הצבאי בקרית-שאול. השאיר אחריו הורים ואח.

במכתב תנחומים למשפחה השכולה, כתב קצין רפואה ראשי, תא"ל קורדובה: "אנחנו מרגישים שאיבדנו חבר, שבחר בחייו את הדרך המובילה למטרה נעלה והיא הצלת חי-אדם. אך בטרם סיים את לימודיו, ראה כי חייב הוא להקדיש למדינה את הידע אשר רכש בשריון. לכן התנדב ליחידה בה בחר. אנחנו מצטרפים לכאבכם על אובדן בנכם היקר, אשר הקריב את חייו לטובת הזולת ולטובת עמו כולו".

כתבה על לחימתו ועל נפילתו התפרסמה ב"מעריב", ביום ד' באייר תשל"ד (26.4.1974).

משה, בן שושנה (סופיקה) ויוסף, נולד ביום ח' בחשוון תשי"ד (16.10.1953) בתל-אביב.

נפל ביום כ' בתשרי תשל"ד (16.10.1973), בקרב ליד כפר אל-עדס באזור תל-ענטר. פלג' ד'.

הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין בקרית-שאול. השאיר אחריו אב, אם ואח.

משה, בן שושנה (סופיקה) ויוסף, נולד ביום ח' בחשוון תשי"ד (16.10.1953) בתל-אביב. הוא למד בבית-הספר היסודי על שם דוד רמז בבני-ברק ואחר כך סיים את לימודיו בבית-הספר התיכון "הגימנסיה היראליית" ברמת-גן. הוא היה תלמיד מהיר תפיסה וחרוץ, שקדן ומתמיד, ואהוב על מוריו ועל חבריו. הוא היה חובב צילום ואת זמנו הפנוי הקדיש לבניית דאונים ודגמי מטוסים. כן היה לו אוסף גדול ומגוון של בולים. משה שפע שובבות, שמחת-חיים ורוח עליצות. הוא אהב את ביתו ואת בני משפחתו והיה בן נאמן ומסור להוריו. מכספו, שהשתכר בעבודתו כראש לקבוצת מודדים, היה קונה להם מתנות בימי חג. משה היה אדיב ומנומס, חבר טוב בעת צרה, שידע לעודד את ידידיו ולנחמם. הוא אהב לטייל בארץ והרבה להשתתף בצעדות.

משה גויס לצה"ל במחצית ינואר 1972. הוא התנדב לקורס-טיס, אך כעבור זמן קצר הוצב לחיל השריון. לאחר סיום הטיירות, השתלם בקורס למקצועות טנק "סנטוריון" וסיים כחניך מצטיין וכן השלים קורס למפקדי טנקים וקורס לקציני אג"ם. משה גמר את הקורס לקציני שריון בפרוס מלחמת יום-הכיפורים. שעות מעטות לפני תחילת הקרבות נשלח עם חבריו לחזית סיני. בשלושת הימים הראשונים של המלחמה השתתף בקרבות הבלימה, לאחר מכן נשלח עם חלק מחבריו לרמת הגולן להלחם בסורים. משה היה קצין טוב, אחראי ומסור לתפקידו. הוא שימש דוגמה לחבריו במזגו הטוב ובצייתנותו. כבן טוב ומתחשב, השתדל שלא להדאיג את הוריו והקפיד לכתוב הביתה ככל שיכול, כדי להרגיעם. ביום כ' בתשרי תשל"ד (16.10.1973), ביום הולדתו העשרים, בקרב השריון שהתחולל ליד כפר אל-עדס באזור תל-ענטר שברמת הגולן, נפגע הטנק שלו בטיל סאגר ומשה נהרג. הוא הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין בקרית-שאול. השאיר אחריו אב, אם ואח.

במכתב תנחומים למשפחה השכולה כתב חברו, שסיים עמו הקורס ולחם שכם-אחד אתו בסני: "משה ידע לקבל הכל בהבנה ובשקט. משה דאג לפקודיו, היה מסור להם והרגיע אותם בשעות הקשות ביותר. משה לא איבד את עשתונותיו כשכדורים ופגזים שרקו מסביבו ונטע תחושת ביטחון סביבותיו. כל שהוטל עליו ביצע בדבקות ובנכונות בלתי רגילה".

הוריו הקימו לזכרו חדר-הנצחה בביתם.

דרור, בן מירה ובנימין, ב'ה' באייר תשי"ג (20.4.1953) בירושלים.

נפל ביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973) בכיבוש הכפר מזרעת בית-ג'אן. פל"ד, צוות.

הוא הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין הצבאי בראשון-לציון. השאיר אחריו הורים, אח ואחות.

דרור, בן מירה ובנימין, איש צבא-הקבע, נולד ביום העצמאות ה' באייר תשי"ג (20.4.1953) בירושלים. הוא למד בבית-הספר היסודי בקריית-ים וכן בבית-הספר "חביב" בראשון-לציון, "דוד ילין" בהדר-יוסף ו"מקנילי" שבקליפורניה. אחרי-כן סיים את לימודיו התיכוניים בפנימייה הצבאית שליד הגימנסיה "הרצליה". הוא היה תלמיד טוב וחרוץ, והצליח להתגבר על קשיי ההסתגלות שנבעו מהמעבר מבית-ספר אחד למשנהו, עקב "נדודיו" יחד עם משפחתו. הוא היה חבר בתנועות "הנוער העובד" ו"הצופים" (בארה"ב). היה לו אוסף של ספרי-שירה והוא שלח גם ידיו בכתיבת שירים. הוא היה עלם רגיש, ישר ובעל-מצפון, מקובל בחברתו ונכון לעזור תמיד לזולת. כשהיה בן 12 נסע עם משפחתו לארה"ב וחזר ארצה בשנת 1967.

דרור גויס לצה"ל בתחילת פברואר 1972 והתנדב לחטיבת "גולני". לאחר סיום הטירונות השלים קורס צניחה ונשלח לקורס מ"כים אך יום אחד נשברה רגלו והוא נאלץ לוותר על המשך השירות בחיל הרגלים ולפיכך התנדב לשרת בחיל השריון. לאחר שהשלים קורסים שונים בתחום השריון הוצב ליחידת שריון כאיש צוות-טנק. אחרי-כן נשלח לקורס מט"קים, סיים אותו כחניך מצטיין ונשלח להשתלם בקורס קצינים ובקורס קציני-שריון. במשך כל תקופת שירותו הצטיין כחייל מסור וחבר למופת והיה אהוב על כל מי שהכירו, חברים ומפקדים כאחד. כשפרצה מלחמת יום-הכיפורים נשלח דרור לחזית סיני והשתתף כ-מט"ק בקרבות-הבלימה באזור תעלת סואץ. לאחר שכל הטנקים ביחידתו נפגעו, הובילו הוא וחברו את אנשי הכוח והעבירו בחזרה לתחום כוחותינו דרך קווי-האויב. כעבור ימים אחדים הועבר דרור לרמת-הגולן במסגרת כוח חדש שהוקם, וגם שם לחם כמפקד טנק. בקרב שהתחולל ביום ט"ז תשרי תשל"ד (12.10.1973), נפגע הטנק שלו והוא נאלץ לנטשו. בחפשו דרך להמשיך בלחימה הצטרף לטנק אחר כאיש-צוות חמישי. הוא המשיך בלחימה בקרב לכיבוש מזרעת בית-ג'אן וכאשר גם הטנק השני נפגע, נחלץ דרור לכבות את האש שפרצה בו. כשמהר לטנק אחר שבער גם הוא, כדי לסייע בחילוץ אנשי צוותו, נפגע דרור בהתפוצצות הטנק ונהרג. הוא הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין הצבאי בראשון-לציון. השאיר אחריו הורים, אח ואחות. לאחר נופלו הוענקה לו דרגת סגן-משנה.

דרור השאיר אחריו צרור-שירים בכתב ידו, שממנו לקוחים חרוזים אלה:

"...לבסוף,

אחרי דורות ויובלות ושנים,

ירד המשיח לארץ,

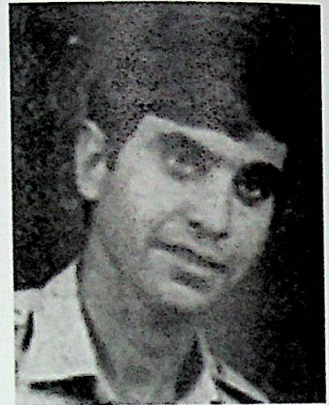
להביא את אחרית-הימים.

והביט סביבו ובפיו הברכה,

ולפתע הבין שאיחר,

והליט את פניו בידו,

ובכה..."

פאול, בן שושנה וסלומון, נולד ביום י"ט בכסלו תש"ט (21.12.1948), עלה לארץ מאלג'יר בשנת 1961 לאילת.

נפל ביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973) בכיבוש הכפר מזרעת בית-ג'אן. פל"ד, מפקד מחלקה.

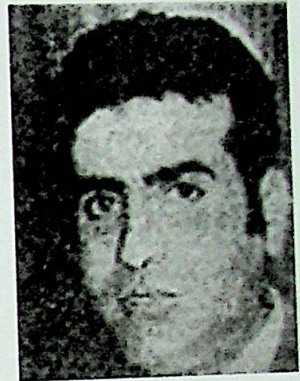
הוא הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין באילת. השאיר אחריו הורים ושימונה אחים ואחיות.

פאול, בן שושנה וסלומון, נולד ביום י"ט בכסלו תש"ט (21.12.1948), עלה לארץ בשנת 1961 וסיים את לימודיו בבית-הספר היסודי-ממלכתי א' ובבית-הספר-התיכון המקיף באילת. פאול היה תלמיד מצטיין ושקדן. כישורותיו בתחומי הלימודים העיוניים, ובעיקר במתמטיקה, בלטו כבר כאשר היה תלמיד בבית-הספר בעיר הולדתו באלג'יר, ואחרי-כן בבית-הספר באילת. כאשר היה תלמיד בבית-הספר התיכון, לימד מתמטיקה לתלמידים צעירים ממנו. פאול היה ספורטאי חובב וכן אהב אמנות ומלאכות-יד. הוא אסף מטבעות ובולים והשאיר אחריו אוסף נאה של יצירות. הוא היה פעיל בתנועת הצופים גם כחניך וגם כמדריך. מטבעו היה פאול אופטימי, עליז ואוהב חיים, לפיכך היה אהוב מאוד על חבריו הרבים. הוא התכוון להמשיך בלימודים אקדמיים וחלומו היה ללמוד מתמטיקה ופיזיקה. הוא היה קשור מאוד למשפחתו, היה בן מסור ונאמן להוריו, ואח טוב ועוזר לאחיו ולאחיותיו.

פאול גויס לצה"ל בתחילת אוגוסט 1969 והוצב לחיל השריון. לאחר הטירונות השתלם בקורסים למקצועות הטנק והשלים בהצלחה קורס מפקדי טנקים וקורס קצינים, והגיע לדרגת סגן. פאול היה קצין מצטיין. הכל הכירוהו כמפקד שדאג תמיד לחייליו והשרה עליהם ביטחון וקור-רוח באימונים ובקרב. במלחמת יום-הכיפורים לחם פאול כמפקד מחלקה בפלוגת טנקים ברמת הגולן. הוא השתתף בכל קרבות הבלימה נגד הסורים ואחרי-כן השתתף בהבקעה לתוך שטח סוריה, מעבר לקו הירוק. ביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973) נפגע פאול ונהרג בהפגזה ארטילרית, בכניסה לכפר מזרעת בית-ג'אן. הוא הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין באילת. השאיר אחריו הורים ושימונה אחים ואחיות. לאחר נופלו הועלה לדרגת סרן.

במכתב תנחומים למשפחה השכולה כתב שר הביטחון משה דיין, כי להערכת מפקדיו היה פאול קצין מצוין, שביצע את תפקידיו בצורה יפה, היה נאמן למפקדיו, ממושמע, דייקן ואהוב.

סמל ראשון מדר, אחיהוד (בעל עיטור המופת)

אחיהוד, בן מרים וסעדיה, נולד ביום כ"ח בשבט תש"ד (22.2.1944).

נפל ביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973) בכיבוש הכפר מזרעת בית-ג'אן. פלוגה 269.

הובא למנוחת-עולמים בחלקה הצבאית של בית-העלמין בחדרה. השאיר אחריו אישה, בן ובת, הורים ושישה אחים ואחיות.

אחיהוד, בן מרים וסעדיה, נולד ביום כ"ח בשבט תש"ד (22.2.1944) בנוה-חיים ליד חדרה ולמד בבית-הספר היסודי ובבית-הספר התיכון "תחכמוני" בחדרה. הוא היה תלמיד חרוץ וספורטאי חובב ושיחק בקבוצת הכדורגל של "הפועל" נחליאל בחדרה. מילדותו היה אחיהוד קשור מאוד למשפחתו וטיפול במסירות באחיו ובאחיותיו. הוא היה הבן השלישי בשבעת ילדיהם של מרים וסעדיה מדר. אחיהוד היה בעל תכונות אופי נדירות ומיוחדות במינו: לוחם מעולה, עובד חרוץ ואיש משפחה למופת. הוא הצטיין במסירות, בדבקות בכל משימה שנטל על עצמו או שהוטלה עליו, באומץ לב, בתעוזה וביחס חברי.

אחיהוד גויס לצה"ל בתחילת נובמבר 1961. הוא התנדב לצנחנים, לסיירת מטכ"ל, השתלם בקורס צניחה ובקורסים למקצועות חיל הרגלים ושירת ביחידות מיוחדות של חיל המודיעין. בחודש מרס 1964 זכה בציון לשבח מטעם ראש המטה-הכללי דאז, רב-אלוף יצחק רבין, על "גילוי יכולת ביצוע מצוינת וכושר מעשה מעולה, גילוי מסירות וקור רוח תוך דבקות במשימה". בעקבות הציון-לשבח הזה העניק לו הרמטכ"ל את "עיטור המופת". כן נבחר אחיהוד בעת שירותו הצבאי כחייל מצטיין, שהוצג בפני נשיא המדינה זלמן שז"ר, ביום העצמאות השישה עשר למדינת ישראל. צניעותו של אחיהוד הייתה לשם דבר: לחבריו לא סיפר דבר על הצל"ש שהוענק לו על ביצוע למופת של פעולה צבאית. ביום חלוקת העיטור לא השתתף בטקס, כיוון שהיה עליו להשלים עבודה שהתחייב לסיים אז כטרקטוריסט. אחרי ששוחרר מהשירות הסדיר עבד כטרקטוריסט ובשנים האחרונות עבד כקבלן לעבודות משפחתו - רעייתו ושני ילדיו. בנו נמרוד נולד חודשיים לפני נפילתו. במלחמת יום-הכיפורים היה אחיהוד לוחם בסיירת מטכ"ל, שלחמה בצפון רמת הגולן. הוא השתתף בקרבות הקשים בכפר מזרעת בית-ג'אן, שם התבצרו כוחות גדולים של הסורים, עד שהכפר טוהר על-ידי לוחמי צה"ל. בקרב ההסתערות על הכפר נפגע אחיהוד ונהרג בהפגזה עזה של האויב ביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973). הוא הובא למנוחת-עולמים בחלקה הצבאית של בית-העלמין בחדרה. השאיר אחריו אישה, בן ובת, הורים ושישה אחים ואחיות. לאחר נופלו הועלה לדרגת סמל-ראשון.

במכתב תנחומים למשפחה השכולה כתב מפקדו, כי אחיהוד היה אחד החיילים הוותיקים ביחידה המיוחדת וממעצבי דמות הלוחם בה. הוא היה אחד מאלה שבזכותם הגיעה היחידה הזאת ליכולתה המבצעית ולתרומתה לביטחון המדינה.

בחוברת "בכל מאודם" בהוצאת יד-לבנים, חדרה, פורסמה רשימה על דמותו של אחיהוד.

וביקשו שרק הוא יעבוד עמם. העסק התרחב ונוספו לו פועלים וציוד. יוסי השתדל לתקן בעצמו את הציוד ולשם כך השתלם בקורס לריתוך. שלושה חודשים לפני שפרצה מלחמת יום-הכיפורים השתלם יוסי בקורס נהגי זחל"ם, במסגרת שירותו במילואים. כשפרצה המלחמה נחפז להתייצב ביחידתו ונשלח לרמת-הגולן, שם השתתף בקרבות הבלימה ובפריצה לשטח סוריה. בהתקפה של כוחותינו על הכפר מזרעת בית ג'אן ביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973), פגע פגז בזחל"ם של יוסי והוא נפגע ונהרג. הוא הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין בנתניה. השאיר אחריו אישה, בן ושתי בנות (בת שלישית, שנולדה לאחר שנפל, נקראה על שמו "אביטל-יוספה") ואב. לאחר נפלו הועלה לדרגת סמל-ראשון.

במכתב תנחומים למשפחה השכולה כתב מפקד היחידה: "יוסי בלט בהתנדבותו לבצע כל עבודה ומשימה מבלי לחשוב פעמיים. במשך הזמן התבלט בכושרו הטכני וניצל אותו לצורך ייעול אמצעים שונים, שבהם השתמשו בצבא. יוסי היה בעל כושר גופני מעולה, שאותו ניסה להעמיד בפני אתגרים שונים, תוך משיכת חבריו לתחרויות שונות. לכל אורך השירות, בסדיר ובמילואים, בלטה מסירותו לכל דבר שבו עסק. כאחד החיילים הוותיקים ביחידה, היה ממעצבי דמות הלוחם ביחידה ואחד הראשונים, שתודות לעבודתם הגיעה היחידה ליכולתה המבצעית הגבוהה ולתרומתה החשובה לביטחון מדינת ישראל".

אשתו תרמה לזכרו ארון-קודש לבית-הכנסת "שיבת-ציון" בנתניה.

* *

*

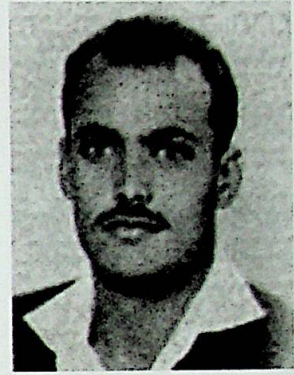
מתוך דפי יזכור

(דפים אלו הם חלק ממפעל ההנצחה הממלכתי "יזכור", שנערך ע"י משרד הביטחון)

<http://www.izkor.gov.il/Tfilat/izkor.aspx>

נזכר את כולם

כל הזכויות שמורות © 2010. מדינת ישראל, משרד הביטחון. ראה דף "למבקר באתר"

יוסף (יוסי), בן שרה ז"ל ושולם, נולד ביום כ"ב בכסלו תש"א (22.12.1940) בצנעא שבתימן, ועלה ארצה עם משפחתו בשנת 1943.

נפל ביום ט"ז בתשרי תשל"ד (12.10.1973) בכיבוש הכפר מזרעת בית-ג'אן. פלוגה 269.

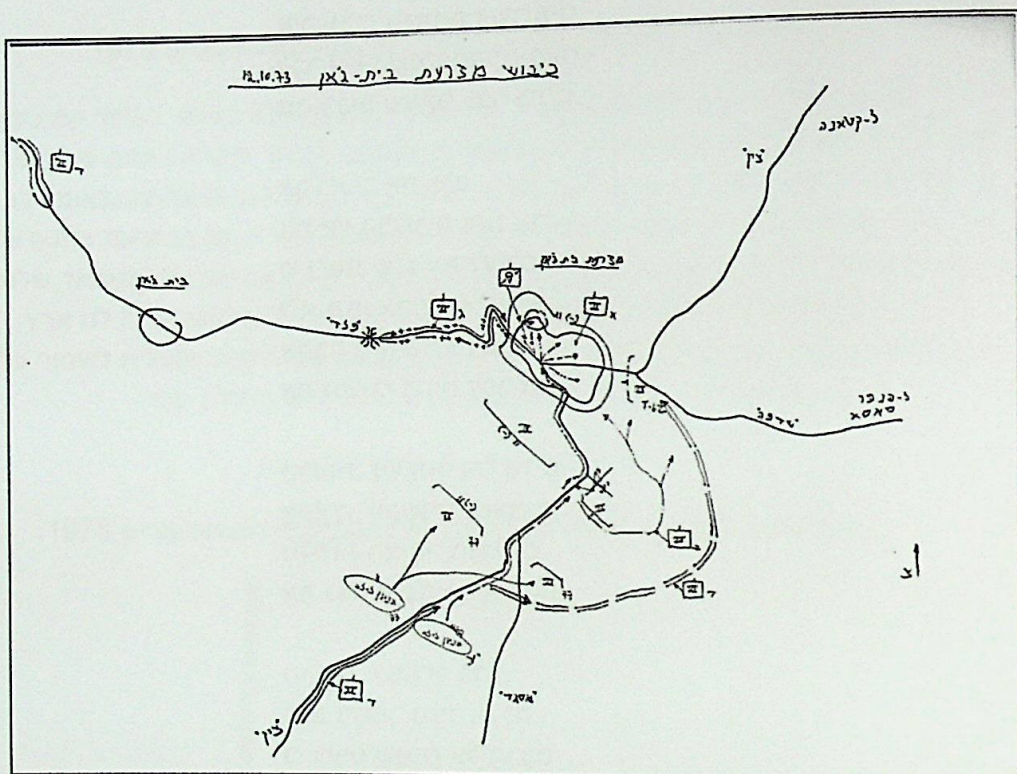
הוא הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין בנתניה. השאיר אחריו אישה, בן ושתי בנות (בת שלישית, שנולדה לאחר שנפל) ואב.

יוסף (יוסי), בן שרה ז"ל ושולם, נולד ביום כ"ב בכסלו תש"א (22.12.1940) בצנעא שבתימן, ועלה ארצה עם משפחתו בשנת 1943. הוא חונך ולמד בכפר הנוער בן-שמן והמשיך את לימודיו שם בבית-הספר החקלאי. כשיוסי היה בן שלוש מתה עליו אמו, והוא עלה ארצה עם אביו. בהעדר אם לילד קשה היה לאביו לגדלו ולטפל בו וכעבור שנה הכניסו למוסד של "עליית הנוער" בפרדס חנה. אחרי-כן הועבר למוסד בכפר ויתקין ומשם נשלח לבן-שמן. כשפרצה מלחמת השחרור הוחזר יוסי לבית אביו ונשלח לבית-ספר "נוה שאנן" בתל-אביב. משם עבר לבית-יתומים בירושלים, אשר מנהלו, ד"ר יוחנן לוביא, אמצו לבן. לבסוף חזר לבן-שמן ושם למד חקלאות והיה אחראי לפלחה. יוסי הצטיין בכושר טכני ועוד בגיל צעיר היה מפעיל מכונות וטרקטורים, מתקן בעצמו את הדרוש תיקון ואף משפץ ומשכלל את הכלים. כך בנה לו שובך ליונים ומבנה לארנבות שם גידל אותן במסירות רבה. הוא היה חובב ספורט נלהב ואהב מאוד את הים. לימים עבר בהצלחה קורס לצלילה תת-ימית והצלילה נעשתה אצלו תחביב שהרבה לעסוק בו. הוא נהג לצלול בציד מלא של איש-צפרדע ונהנה מאוד לשחק חברים בצלילה. כמו-כן הקדיש מזמנו הפנוי לדיג ולשיט.

יוסף גויס לצה"ל בתחילת אוגוסט 1959 והתנדב לשרת בקומנדו הימי. הוא הוסמך כצולל, עבר אימונים בשיטת והשתלם בקורס צניחה. כעבור שנה החליט לעבור מחיל-הים ליחידה מובחרת. ביחידה זו שירת כרובאי ועבר קורס לנהגי משאית. בתעודת השחרור שלו צוין, שבתקופת שירותו הצטיין כחייל טוב.

לאחר שסיים את שירותו הסדיר עבד יוסי כשלושה חודשים בקידוחי-נפט ואחרי-כן עבר לעבוד ב"סולל בונה" כמפעיל מכונות קידוח. כעבור זמן החליט להתמסר לבניית מכונות-קידוח כעצמאי. בעזרת מסגר החל לבנות מכונות קידוח, לפי תכנית ששרטט קודם לכן. בקיץ 1962 נסע לטיול לארצות אירופה. בשנת 1963 נשא לאישה את אילנה חברתו והזוג עבר לגור בנתניה יחד עם אביו-מאמצו, שעמו קשר קשרי ידידות עמוקה. הוא אהב מאוד את משפחתו והרבה לצאת עם אשתו ועם ילדיו לטיולים ולפיקניקים בחיק הטבע. ברבות השנים רכש לו סירת מרוץ והיה יוצא עם בני משפחתו לשיט לאורך חופי הארץ. הוא הקדיש הרבה מזמנו לחינוך ילדיו והרבה לטפח את החצר ואת הגינה ליד ביתו. בשנת 1970 הקים יוסי את השותפות "קודחי השרון בע"מ", הצליח בעבודתו והיה מאושר בה. לקוחותיו העריכוהו

מרשם מס' 2 : כיבוש מזרעת בית-ג'אן 12.10.1973

מרשם מס' 1 : קרב ההבקעה, 11.10.1973

